



Etelä-Pohjanmaan liitto

ETELÄ-POHJANMAAN MAAKUNTAOHJELMAN  
TOTEUTTAMISSUUNNITELMA

2010 - 2011



Julkaisu A:29  
ISBN 978-951-766-126-3  
ISSN 1237-993X

Julkaisua voi tilata Etelä-Pohjanmaan liitosta  
Puh. 020 124 4100  
Faksi 020 124 4150  
[www.epliitto.fi](http://www.epliitto.fi)

Suunnittelu ja taitto: I-print | plus

Kuvat yläreunassa:  
Frami: Juha Harju  
Lapsi: Heli Seppelvirta  
Tangomarkkinat: Terho Anttolainen

Kuva alareunassa:  
Horsma: Tero Sivula

Painopaikka I-print Oy  
Painosmäärä: 700 kpl  
Seinäjoki 2009



Etelä-Pohjanmaan liitto

**ETELÄ-POHJANMAAN MAAKUNTAOHJELMAN  
TOTEUTTAMISSUUNNITELMA**

**2010 - 2011**

## SISÄLLYSLUETTELO

<b>1. JOHDANTO</b>	5
1.1. Etelä-Pohjanmaan budjettitavoitteet vuosille 2010-2011	6
<b>2. ETELÄ-POHJANMAAN KEHITYSNÄKYMÄT JA TAVOITTEET</b>	7
2.1. Väestö ja muuttoliike	7
2.2. Koulutustaso	7
2.3. Työmarkkinatilanne	8
2.4. Aluetalous	8
2.5. Kuntatalous	9
2.6. Hyvinvointi	10
2.7. Ympäristö	10
2.8. Liikenne	11
2.9. Arvio edellisen toteuttamissuunnitelman toteutumisesta	12
2.10. Arvio rakennerahasto-ohjelmien vaikuttavuudesta	14
<b>3. MAAKUNTAOHJELMAN TOTEUTTAMINEN 2010-2011</b>	15
3.1. Toimintalinja 1: Yritystoiminnan edistäminen	15
3.2. Toimintalinja 2: Osaamisen ja innovaatiojärjestelmän vahvistaminen	17
3.3. Toimintalinja 3: Asuinympäristön ja hyvinvoinnin kehittäminen	20
3.4. Toimintalinja 4: Infrastruktuurin parantaminen	22
3.5. EU-ohjelmien ja erityisohjelmien painotukset	24
3.6. Valtioneuvoston päätösten edellyttämät alueelliset erityistoimet	26
3.7. Vaikutusten arviointi	27
<b>4. TOTEUTTAMINEN HALLINNONALOITTAIN</b>	28
4.1. PAINOPISTE A: ALUEELLISEN KILPAILUKYVYN JA VÄESTÖN HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN	28
4.1.1. Toimintalinja A1: Taloudellisen tilanteen edellyttämät elvytystoimet	28
4.1.2. Toimintalinja A2: Yritystoiminnan uudistaminen	28
4.1.3. Toimintalinja A3: Aluerakenteen kehittäminen ja liikennejärjestelmien toimivuus	29
4.1.4. Toimintalinja A4: Maaseudun elinvoimaisuus ja elinkeinot	29
4.1.5. Toimintalinja A5: Osaaminen, koulutus ja kulttuuri	31
4.1.6. Toimintalinja A6: Väestön ikääntyminen ja työvoimapolitiikka	32
4.1.7. Toimintalinja A7: Maahanmuutto ja kotouttaminen	33
4.2. PAINOPISTE B: ILMASTONMUUTOKSEN HILLINTÄ JA KESTÄVÄN KEHITYKSEN EDISTÄMINEN	33
4.2.1. Toimintalinja B1: Kestävä yhdyskuntakehitys ja hyvä elinympäristö	33
4.2.2. Toimintalinja B2: Ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen	34
4.2.3. Toimintalinja B3: Ympäristöhoito, suojelu ja tehokkuus	35
4.2.4. Toimintalinja B4: Luonnonsuojelu	35
4.2.5. Toimintalinja B5: Vesivarojen käyttö ja hoito	36
<b>5. RAHOITUSTAULUKOT</b>	37
5.1. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen määrärahat	37
5.2. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen valtuudet	38
5.3. Muut maakuntaohjelman toteuttamisen kannalta keskeiset määrärahat	39
5.4. EU-ohjelmien rahoitus	40

## 1. JOHDANTO

### Tausta

Maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma on maakunnan budjettiesitys, ja se ilmentää maakunnan poliittista tahtoa Etelä-Pohjanmaan kehittämisestä. Toteuttamissuunnitelma on vakiinnuttanut paikkansa maakunnan aluekehittämis toimien suuntaajana ja yhteenkokoajana.

Tämä vuosille 2010 ja 2011 laadittu toteuttamissuunnitelma on valmisteltu tiiviissä yhteistyössä tulevan ELY-viraston kanssa. Toteuttamissuunnitelma ja ELYn strateginen tulossopimus ovat laadittu samanaikaisesti ja asiakirjoissa on yhdensuuntaisia osioita. ELYn strategisella tulossopimuksella yhteen sovitetaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten yhteisen strategia-asiakirjan mukaisia tavoitteita sekä maakuntaohjelman ja sen toteuttamissuunnitelman mukaisia maakuntien tavoitteita. Maakuntaohjelmien ja TOTSUjen nykyistä tiiviimpi kytkeminen keskushallinnon ja alueiden väliseen tulohajausprosessiin vahvistaa maakuntaohjelman asemaa kansallisten aluekehittämis tavoitteiden toteuttajana ja alueellista ohjelmatyötä kokoavana asiakirjana.

Tällä toteuttamissuunnitelmalla pyritään vaikuttamaan vuoden 2010 ja erityisesti vuoden 2011 määrärahojen alueelliseen jakoon. Toteuttamissuunnitelman kärkeen on koottu tiivis esitys maakunnan budjettitavoitteista vuosille 2010–2011. Asiakirjaan on koottu toimenpiteitä, joita kahden seuraavan vuoden aikana suunnitellaan, toteutetaan ja rahoitetaan rakennerahasto-ohjelmien, Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman, maakunnan kehittämisrahan sekä muiden kansallisten resurssien kautta. TOTSU on siis luonteeltaan kaikki aluekehitysvarat kattava, laaja-alainen suunnitelma.

### Valmisteluprosessi ja osallistujat

Toteuttamissuunnitelma on laadittu laajassa yhteistyössä. Suunnitelman toimintaympäristöosiota on työstetty Etelä-Pohjanmaan ennakkointiryhmässä, joka koostuu aluehallinnon, elinkeinoelämän sekä tutkimus- ja koulutussektorin edustajista. Ennakkointiryhmässä on yhteen sovitettu toteuttamissuunnitelman ja ELYn strategisen tulossopimuksen toimintaympäristöä koskevia tekstejä.

Maakunnan edunvalvontaosio eli luku kolme pohjautuu huhti-kesäkuussa 2009 pidettyihin seututilaisuuksiin, viranomais- ja sidosryhmäneuvotteluihin, nykyiseen maakuntaohjelmaan 2007–2010 sekä alueella toteutettaviin rahoitusohjelmiin. Seututilaisuuksia järjestettiin Järviseudulla, Kuusiokunnissa, Seinäjoen seudulla ja Suupohjassa. Työneuvotteluja käytiin Etelä-Pohjanmaan TE-keskuksen, Länsi-Suomen ympäristökeskuksen, Vaasan tiepiirin, Länsi-Suomen lääninhallituksen, Seinäjoen ammattikorkeakoulun, Seinäjoen yliopistokeskuksen, Etelä-Pohjanmaan Yrittäjien, Etelä-Pohjanmaan Kauppakamarin sekä SONet BOTNIAn kanssa. Koheesio- ja kilpailukykyohjelmahakemukset (KO-KO) valmisteltiin osin samanaikaisesti toteuttamissuunnitelman kanssa. Etelä-Pohjanmaan alueelta jätettiin työ- ja elinkeinoministeriöön kolme KOKO-hakemusta, joiden valmistelun tiimoilta on käyty yhteen sovittavia työneuvotteluja.

Luku neljä on pääosin yhteinen Etelä-Pohjanmaan ELYn strategisen tulossopimusesityksen kanssa. Toimintalinjoja on työstetty ELYn vetovastuulla toimintalinjoittaisissa asiantuntijatiimeissä. Maakunnan liitot osallistuvat strategiaan tulosneuvotteluihin marras-joulukuussa 2009.

### Hyväksyminen

Maakunnan yhteistyöryhmä käsitteli Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelman 2010–2011 kokouksessaan 14.9.2009 ja maakuntahallitus hyväksyi suunnitelman 21.9.2009.

Kiitämme kaikkia valmisteluun osallistuneita arvokkaasta panoksesta maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelman valmistelussa.



**Tapio Liinamaa**  
Maakuntahallituksen puheenjohtaja



**Asko Peltola**  
Maakuntajohtaja

## 1.1. ETELÄ-POHJANMAAN BUDJETTITAVOITTEET VUOSILLE 2010–2011

### YLEISTAVOITTEET:

- **Talouden elvytystoimien voimistaminen:**
  - Yrityskohtaiset toimet, panostukset innovaatioympäristöjen ja yritysten infrastruktuuriin kehittämiseen.
- **Kuntien rahoituksen turvaaminen:**
  - Valtionosuuksien korottaminen, normivelvoitteiden vähentäminen, rakentamishankkeiden rahoittaminen.
- **Maa- ja elintarviketalouden toimintaedellytysten turvaaminen:**
  - Maatalouden kannattavuuden parantaminen, riittävien investointitukien jatkaminen, sukupolvenvaihdosten turvaaminen, tilusjärjestelyjen edistäminen, maatilojen muiden elinkeinomahtodollisuuksien monipuolistaminen.
- **Valtion toimintojen alueellistaminen:**
  - Tilastokeskuksen maaseututilastot, Eviran tietopalvelut, maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelut (Tike), MTT:n tutkimus- ja teknologia-toiminnot.
- **Aluehallinnon kehittäminen ja valtion budjetin alueellistaminen:**
  - Maakunnan liittojen kehittäminen maakuntatason toimijoina ALKU-hankkeen linjausten mukaisesti.
  - Alueellisten määrärahojen lisääminen ja päätäntävällän vahvistaminen maakuntatasolla.
- **Kauhavan lentokoulutuskeskuksen kehittäminen:**
  - Panostukset lentäjäkoulutuksen laajentamiseen ja kansainvälistämiseen.
- **Muut kehittämiskohteet:**
  - Laadukkaiden ja kohtuuhintaisten laajakaistayhteyksien ulottaminen pikaisesti koko maakunnan alueelle.
  - Vesistökuormituksen vähentäminen: haja-asutuksen jätevesien käsittelyn ja tulvariskien hallinnan resursointi.
  - Bioenergian tuotantoedellytysten kehittäminen: bioenergian hyödyntämiseen tarvittavien investointimäärärahojen nosto, KEMERAn rahoituksen kehittäminen, puun haketusukien säilyttäminen ennallaan ja alan kehittämis- ja innovaatiotoiminnan vahvistaminen.
  - Ruskomäntypistiäisten aiheuttamien tuhojen rajoittaminen ja torjuminen.

### MÄÄRÄRAHATAVOITTEET:

#### 1. Etelä-Pohjanmaan korkeakoulukonsortio:

- Yliopistokeskuksen rahoituspohjan varmistaminen.
- Ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehittämistoiminnan vahvistaminen.
- Alueellisen pääoman täydentäjänä Etelä-Pohjanmaan korkeakoulutuksen kehittämisrahastoon (korkeakoulusäätiö) tarvitaan valtion panostusta 1,2 milj. euroa / vuosi.

#### 2. Liikenneyhteyksien ensisijaiset hankkeet:

- Vt 19: Seinäjoen itäinen ohikulkutie, kustannusarvio n. 60 milj. euroa.
- Vt 19: Seinäjoki-Lapua välin ohituskaistaparit, kustannusarvio n. 15 milj. euroa.
- Jalasjärven risteysjärjestelyt (vt 19 / vt 3), kustannusarvio n. 15 milj. euroa.
- Vt:n 18 (Vaasa-Seinäjoki-Jyväskylä) ja vt:n 3 (Ilmajoki-Kurikka-Jalasjärvi) palvelutason kehittäminen valtatietasoa vastaavaksi.
- Kt:n 63 ja kt:n 67 palvelutason ja liikenneturvallisuuden parantaminen.

#### 3. Perustienpito:

- Perustienpidon (sis. alueelliset investoinnit) rahoituksen nosto Vaasan tiepiirissä 10 milj. euroon vuodessa.

#### 4. Rataverkon rahoitus:

- Ratainvestointien jatkorahoitukset: Pääradan (Tampere–Seinäjoki–Oulu) palvelutason parantaminen ja 2-raideosuuksien rakentaminen, kustannusarvio n. 90 milj. euroa / vuosi.

#### 5. Seinäjoen lentoaseman kehittäminen:

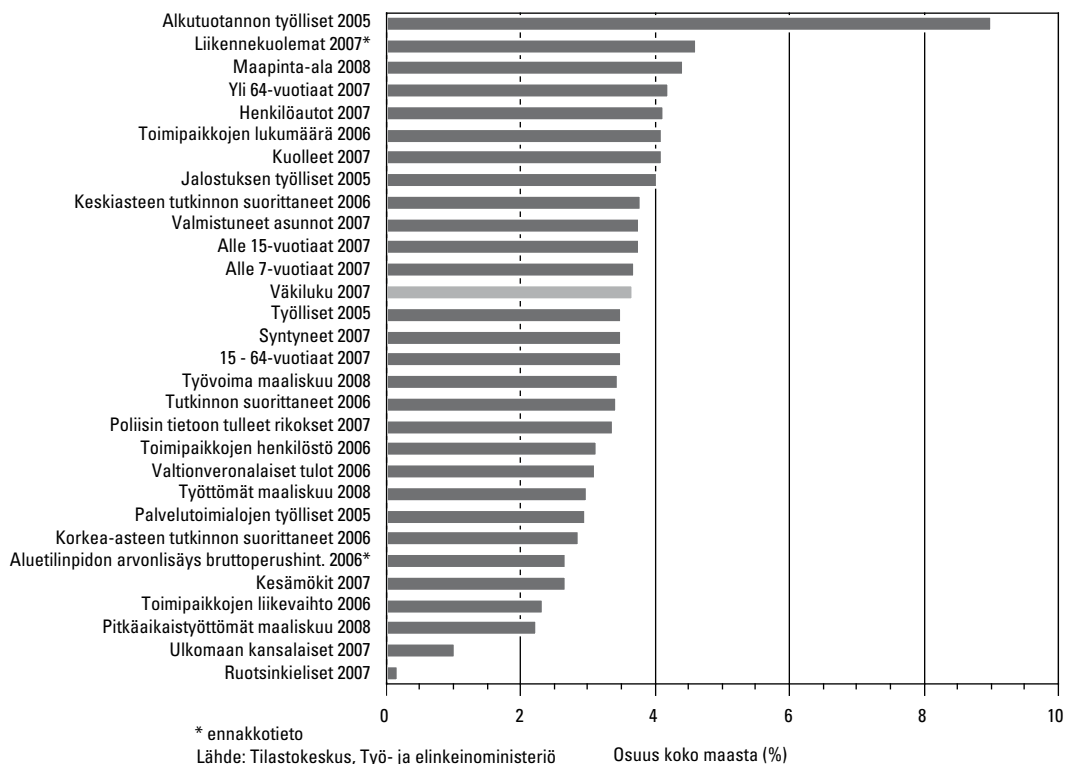
- Kunnossapitohallin rakentaminen purettavaksi määrätyn tilalle, kustannusarvio n. 3 milj. euroa.
- Lentoasemaa tukevien toimintojen ja palvelujen kehittäminen (mm. logistinen keskus).

#### 6. Etelä-Pohjanmaan monitoimiareena:

- Kuortaneen Urheiluopiston infrastruktuuriin nivoutuva urheilun ja yleisötapahtumien järjestämiseen soveltuva areena, kustannusarvio 12 milj. euroa, ministeriöiltä haettava rahoitusosuus 6 milj. euroa.

## 2. ETELÄ-POHJANMAAN KEHITYSNÄKYMÄT JA TAVOITTEET

### Etelä-Pohjanmaan profiili



### 2.1. VÄESTÖ JA MUUTTOLIIKE

**Nykytila:** Etelä-Pohjanmaan väkiluku oli ennakkotiedon mukaan heinäkuun 2009 lopulla 193 591 henkeä. Vuonna 2008 maakunnan väkiluku aleni 304 henkeä. Maakunnan väestön vähentyminen ja keskittyminen Seinäjoen seudulle on ollut pitkäaikainen ilmiö. Väestön vähentyminen aiheutuu muualle Suomeen opiskelemaan muuttavien muuttoliikkeestä, sillä vuosina 2002–2008 maassamuutto oli tappiollista pelkästään 15–29-vuotiaiden ikäryhmässä, mutta muissa ikäryhmissä voitollista. Suurimmat muuttotappiot aiheutuivat muuttoliikkeestä, joka suuntautui seutukuntiin, joissa sijaitsee suuria oppilaitoksia. Maahanmuutto on ollut Etelä-Pohjanmaalla voitollista lähes yhtäjaksoisesti 1980-luvun alkuvuosista lähtien kohdistuen eniten suuriin kuntiin. Ulkomaalaisten osuus väestöstä oli Etelä-Pohjanmaalla vuoden 2008 lopulla 0,8 prosenttia, kun koko maan vastaava osuus oli noin kolminkertainen.

Vuoden 1998 lopulta vuoden 2008 lopulle verrattuna väkiluku on kasvanut eniten Seinäjoella (6 178 henkeä) ja Toivakassa (40). Samana aikana väestön määrä on vähentynyt eniten Kauhavalla, Alajärvellä ja Kurikassa, joissa kussakin väkiluvun vähentyminen on ylittänyt tuhannen hengen rajan. Väestönkasvu on ollut nopeinta Seinäjoella (12 %) ja väestö on vähentynyt suh-

teellisesti nopeiten Lappajärvellä (–16 %) ja Karijoella (–14 %).

**Kehitysnäkymät:** Meneillään oleva taloustaantuma pienentää maakunnasta ulos suuntautuvaa muuttoliikettä vuosina 2010–2011, mutta voi kasvattaa maakunnan reuna-alueilta Seinäjoen seudulle suuntautuvaa muuttoa erityisesti niistä kunnista, joissa työttömyysaste on noussut eniten viimeisen vuoden aikana, ellei uusia työpaikkoja synny. Myös ulkomailta tulevien siirtolaisten määrä pienentyy vuosina 2010–2011 taantuman takia.

### 2.2. KOULUTUSTASO

**Nykytila:** Väestön koulutustaso nousee tasaisesti nuorten ikäluokkien kouluttautumisen myötä, vaikka tutkintoja suorittaneiden väestöosuus on vielä maan pienimpiä. Tutkinnon suorittaneiden osuus väestöstä Etelä-Pohjanmaalla on valtakunnan tasoa korkeampi alle 50-vuotiaiden ikäryhmissä ja matalampi yli 50-vuotiaiden keskuudessa. Perusasteen jälkeisiä tutkintoja suorittaneita naisia on enemmän kuin miehiä.

Perusasteen jälkeisiä tutkintoja suorittaneita oli Etelä-Pohjanmaalla 15 vuotta täyttäneestä väestöstä vuoden 2007 lopulla 61,1 prosenttia, kun koko maassa osuus oli 64,8 prosenttia. Tutkintoja suorittaneiden väestöosuus oli suurin Seinäjoella (69,2 %) ja Lapualla (61,9 %) ja matalin Isojoen (47,2 %) sekä Karijoen (48,2 %) kunnissa. Asukasta kohti lasketut tutkimus- ja kehityksenot olivat maakuntiemme pienimpien joukossa: euromääräinen summa oli noin 30 miljoonaa.

**Kehitysnäkymät:** Taloustaantumaa takia erityisesti ammatillisen aikuiskoulutuksen kysyntä kasvaa. Taantuma on kohdistunut varsinkin miehiin ja nuoriin. Miesten työttömyys on kasvanut, koska taantuma on kohdistunut erityisesti miesvaltaisille teollisuuden ja rakentamisen aloille. Nuorten (alle 25-vuotiaiden) työttömyys on kasvanut merkittävästi, joten nuorten koulutukseen on kiinnitettävä huomiota.

### 2.3. TYÖMARKKINATILANNE

**Nykytila:** Maailmanlaajuinen taantuma alkoi heijastua Etelä-Pohjanmaalle vuoden 2008 aikana. Maakunnan työttömyysaste (ml. lomautetut) ylitti marraskuussa 2008 edellisvuoden vastaavan tason ja on alkuvuonna 2009 edelleen noussut siten, että työttömyysaste oli Etelä-Pohjanmaan TE-keskuksen työllisyyskatsauksen mukaan heinäkuun 2009 lopulla 9,4 prosenttia. Vuotta aiemmin työttömyysaste oli 2,8 prosenttiyksikköä pienempi. Työttömien työnhakijoiden määrä kasvoi 12 kuukauden aikana 41 prosenttia. Koko maassa nousua oli 32 prosenttia.

Työttömien työnhakijoiden määrän kasvusta on 12 kuukauden aikana 82 prosenttia syntynyt miesten työttömyydestä, kun taloustaantuma on kohdistunut erityisesti miesvaltaisille aloille. Samalla miehistä on tullut työttömien työnhakijoiden enemmistö Etelä-Pohjanmaalla. Pitkäaikaistyöttömyys on alentunut viimeisen 12 kuukauden aikana, mutta samalla nuorten työttömien määrä on kasvanut suuremmaksi kuin pitkäaikaistyöttömien.

Etelä-Pohjanmaalla on melko suuret erot kuntien välisissä työttömyysasteissa. Heinäkuussa 2009 työttömyysaste oli pienin Kuortaneella (6,3 %) ja Isojoella (6,7 %). Korkeimmat työttömyysasteet olivat Soinissa (14,4 %) ja Kurikassa (13,1 %).

**Kehitysnäkymät:** Mikäli taloustaantuma pitkittyy, sillä voi olla merkittäviä vaikutuksia perheiden tulonjakoon ja tuloihin. Yleensä miehet ovat perheissä suurempituloisia tulonsaajia, mutta mikäli mies on joutunut työttömäksi, pienentyvät perheiden tulot enemmän kuin naisten joutuessa työttömiksi. Toisaalta taantuma ei ole kohdistunut yhtä voimakkaana naisvaltaisemmille palvelualoille, mikä lieventää taantumien pitkittymisen vaikutuksia tulonmuodostukseen.

Nuorten työttömyys on kasvanut taantumien aikana voimakkaasti. On estettävä nuorten työttömyyden pitkittyminen, jotta nuorten syrjäytyminen ei lisäänty. Suurten ikäluokkien eläkkeelle siirtyminen tulee avaamaan lähivuosina nuorille

uusia työmahdollisuuksia, ja nyt niillä työnantajilla, joilla on mahdollisuus järjestää harjoittelupaikkoja, on tilaisuus tehdä itseään myönteisesti tunnetuksi.

Suurten ikäluokkien lähivuosina alkava laaja siirtyminen pois työmarkkinoilta vaikeuttaa työllisyyden elpymistä. Samalla työn tuottavuuden parantaminen tulee nykyistä merkittävämmäksi keinoksi parantaa työmarkkinoiden toimivuutta.

### 2.4. ALUETALOUS

**Nykytila:** Maailmanlaajuinen taloustaantuma, joka on syvin toisen maailmansodan jälkeen, näkyy myös Etelä-Pohjanmaan aluetaloudessa, kun talous on verkottunut yhä enemmän maailmanlaajuisesti. ETLA arvioi huhtikuussa 2009, että Suomen bruttokansantuote (BKT vuoden 2000 hinnoin) nousi vuonna 2008 0,8 prosenttia ja että Etelä-Pohjanmaan BKT aleni 0,1 prosenttia. Vuosi 2008 oli kuitenkin kaksijakoinen, sillä BKT:n kasvu kääntyi vuoden 2008 loppupuolella selvään laskuun.

Vuonna 2008 Etelä-Pohjanmaan keskimääräinen työllisyysaste oli Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan 70 prosenttia eli 0,6 prosenttiyksikköä koko maan tasoa pienempi. Työllisten lukumäärä oli Etelä-Pohjanmaalla keskimäärin 88 000 henkeä. Alkuvuoden 2009 aikana työllisten määrä ja työllisyysaste on alentunut: ensimmäisen vuosineljänneksen työllisyysaste oli 65,7 prosenttia, kun se vuotta aiemmin oli 1,7 prosenttiyksikköä korkeampi. Työllisiä oli 81 000 henkeä.

Yritystoiminnan osalta taantuma on Etelä-Pohjanmaalla kohdistunut voimakkaimmin metalli- ja koneenrakennusteollisuuden sekä rakentamisen toimialoille. Taantumien vaikutukset näkyvät erityisesti Kuusiokuntien ja Suupohjan seutukunnissa sekä Kauhavan alueella. Taantuma vaikuttaa eteläpohjalaisiin yrityksiin paljolti niiden alihankintaverkostojen kautta, joihin yritykset ovat kuuluneet.

Vaikka Etelä-Pohjanmaa on tunnettu yrittäjäysmaakunta, ovat Etelä-Pohjanmaan yritykset keskimäärin pieniä verrattuna koko maan yrityksiin. Vuoden 2007 lopulla yhden yritystoimipaikan keskimääräinen henkilömäärä oli Etelä-Pohjanmaalla 2,9, kun se oli koko maassa 4,4. Kasvuyrittäjyydelle on siis "tilausta".

Etelä-Pohjanmaalla toimi 31.12.2008 12 663 yritystä. Yrityksiä oli eniten kaupan (2 450) ja rakentamisen (2 068) toimialoilla. Valtaosassa Etelä-Pohjanmaan kuntia on eniten kaupan alan yrityksiä. Erityisesti palvelusektorille on syntynyt viime vuosina uusia yrityksiä.

Taantuma on vaikuttanut yritysten perustantaan, sillä vuoden 2008 tammi-syyskuun aikana yritysten nettoperustanta (aloitaneet-lopettaneet yritykset) pieneni edellisvuoden vastaavaan aikaan verrattuna 52 yrityksen verran (-12 %). Erityisesti teollisuudessa nettoperustanta pieneni huomattavasti 12 kuukauden aikana: 40:stä viiteen. Tämä aiheutui siitä, että toimintansa lopettaneiden teollisuusyritysten määrä lisääntyi paljon.

Kansantalouden taantuma on vuonna 2009 yhä jyrkentyneet. Vuoden 2009 ensimmäisellä neljänneksellä Suomen työpäiväkorjattu bruttokansantuote väheni 1990-luvun laman vauhtia: 7,6 prosenttia edellisvuoden vastaavaan aikaan verrattuna. Taantuma on vaikeuttanut erityisesti pk-yritysten (pienien ja keski suurten yritysten) toimintaa, koska niiden rahoituksen saanti on heikentynyt tai jopa loppunut. Keväällä 2009 tehdystä Finnveran ja Suomen Yrittäjien PK-yritysbarmetrissa 44 prosenttia eteläpohjalaisista pk-yrityksistä koki, että rahoituksen saatavuus tai vakuuksien kiristyminen oli vaikeuttanut yrityksen toimintaa jollain tavalla.

**Kehitysnäkymät:** Eteläpohjalaiset kuluttajat arvioivat seuraavan 12 kuukauden talouden kehitysnäkymiä toisella vuosineljänneksellä 2009 hieman optimistisemmin kuin suomalaiskuluttajat keskimäärin: Tilastokeskuksen maakunnallisen kuluttajabarometrin luottamusindikaattori sai Etelä-Pohjanmaalla arvon 8,8, kun koko maan vastaava arvo oli 5,5. Luottamusindikaattorin pisteluku oli Etelä-Pohjanmaalla maan korkein.

Elinkeinoelämän keskusliiton (EK) alueellisen suhdannebarometrin mukaan entisen Vaasan läänin alueen teollisuus- ja rakennusalan yritysten suhdannenäkymät lähitulevaisuuden osalta olivat elokuussa 2009 vaisut ja niitä kuvaava saldoluku oli -16. Palveluyritykset arvioivat, että niiden kannattavuus ja myynti heikkenee loppuvuonna. Lähikuukausien odotuksia kuvaava palveluyritysten saldoluku oli -40, eli toiseksi heikoin Itä-Suomen jälkeen.

Etelä-Pohjanmaan työllisyyden arvellaan heikkenevän ja työttömyyden pahenevan edelleen vuoden 2009 aikana ja alkuvuonna 2010. Vuonna 2011 Etelä-Pohjanmaan keskimääräisen työttömyysasteen arvioidaan olevan keskimäärin 9,0 %. Työllisyyden parantumisesta vaikeuttaa lähivuosien aikana alkava suurten ikäluokkien huomattava eläkkeelle siirtyminen.

## 2.5. KUNTATALOUS

**Nykytila:** Etelä-Pohjanmaan kuntien vuosikate oli vuonna 2008 Tilastokeskuksen mukaan asukasta kohti laskettuna 260 euroa, kun koko maan kuntien vuosikate oli 364 euroa (ennakkotiedot 5.6.2009). Vuoteen 2007 verrattuna Etelä-Pohjanmaan kuntien asukaskohtainen vuosikate parani vähän, vaikka koko maan kuntien vuosikate heikkeni 18 euroa asukasta kohti. Etelä-Pohjanmaalla oli vuoden 2008 lopulla 26 kuntaa, joista 23:lla oli positiivinen vuosikate ja kolmella negatiivinen. Korkein vuosikate asukasta kohti oli Jalasjärvellä (717 euroa) ja pienin Lehtimäellä (-427).

Etelä-Pohjanmaan kuntien taseissa oli vuoden 2008 lopulla asukasta kohti kertynyttä ylijäämää 530 euroa ja vuoden aikana ylijäämän määrä kasvoi asukasta kohti 49 eurolla. Koko maassa kunnille kertynyt asukaskohtainen ylijäämä oli vuoden lopulla 937 euroa ja kasvoi vuoden aikana 172 euroa asukasta kohti. Etelä-Pohjanmaalla oli vuoden 2008 lopulla 18 kunnan taseissa kertynyttä ylijäämää ja kahdeksan kunnan tase oli ali-

jäämäinen. Suurin kertynyt ylijäämä asukasta kohti oli Kurikas (3 890 euroa) ja suurin alijäämä Lehtimäellä (-2 984 euroa).

Etelä-Pohjanmaan kuntien asukasta kohti lasketut verotulot olivat vuonna 2008 2 723 euroa ja ne kasvoivat edellisvuoteen verraten 226 euroa asukasta kohti. Koko maan kuntien verotulot olivat asukasta kohti laskettuna 3 291 euroa ja ne kasvoivat edellisvuodesta asukasta kohti laskien 217 euroa. Etelä-Pohjanmaan kunnista korkein asukaskohtaisten verotulojen määrä oli Seinäjoella (3 271 euroa) ja Vimpelissä (3 018 euroa). Pienin verotulojen määrä asukasta kohti laskettuna oli Lehtimäellä (2 214 euroa) ja Kortesjärvellä (2 231 euroa). Etelä-Pohjanmaan kuntien verotulot asukasta kohti laskettuna olivat maakunnistamme toiseksi pienimmät Pohjois-Karjalan jälkeen.

Etelä-Pohjanmaan kuntien kokonaisverotulot olivat vuonna 2008 noin 527 miljoonaa euroa. Edellisvuodesta verotulot kasvoivat noin 43 miljoonalla eli 8,8 prosenttia. Koko maan kuntien verotulojen kasvu oli 7,6 prosenttia. Vuonna 2008 toimintakulut kasvoivat Etelä-Pohjanmaalla 7,8 prosenttia ja koko maassa 0,1 prosenttia enemmän. Etelä-Pohjanmaan kuntien asukasta kohti laskettu toimintakate oli vuonna 2008 yhteensä -4 282 euroa, heiketen 314 euroa edellisvuodesta.

Vuonna 2008 kuntatalouden kokonaistilanne Etelä-Pohjanmaalla parantui, mutta taantuman vaikutukset alkoivat loppuvuonna heikentää kuntataloutta. Erityisesti vaikutus on näkynyt yhteisöverokertymässä, joka on loppuvuonna 2008 ja vuoden 2009 aikana alentunut.

**Kehitysnäkymät:** Talouden taantuma ei vielä vuoden 2008 aikana ehtinyt vaikuttaa kovin paljon kuntatalouteen. Taantuman vaikutus alkoi kuitenkin ensin näkyä yhteisöverotulojen laskuna. Vuoden 2009 talousarvioita valmisteltiin hyvin epävarmoissa oloissa ja niitä on jouduttu sittemmin muuttamaan, kun kansantalouden kehityksestä on tullut yhä heikompia arvioita. Kuntaliitto arvioi huhtikuussa 2009, että vuosina 2009-2010 kunnallisveron tilitykset pysyvät lähes samalla tasolla. Yhteisöverotulojen arvioidaan supistuvan kuluvana vuonna merkittävästi ja pysyvän vuonna 2010 suunnilleen samalla tasolla kuin vuonna 2009. Kuitenkin epävarmuus yhteisöverotulojen kehittymisestä vallitsevassa tilanteessa on suuri.

Kuntatalouden lähivuosien talouskehityksen arvioiminen on erittäin vaikeaa, koska kunnat ovat yhä riippuvaisempia globaalitalouden kehityksestä. Kuntatalouden tilan on arvioitu lähivuosien aikana olevan heikoimmillaan vuonna 2010.

Pidemmän ajan kysymys, jolla on iso kansantaloudellinen merkitys ja johon on tarve jo nyt kiinnittää huomiota, on kuinka erilaiset investoinnit voidaan rahoittaa tulevaisuudessa. Työikäisen väestön ja työllisten määrän supistuminen taantuman ja väestön ikääntymisen takia heikentää investointien rahoitumahdollisuuksia ja eräissä kunnissa tämä on johtanut jo siihen, että investointeja on pantu "jäihin". Ongelmana on ollut laajan kansallisen keskustelun ja näkemysten puute ja se, että keskustelu on keskittynyt vain jonkin tietyn sektorin investointeihin.

## 2.6. HYVINVOINTI

**Nykytila:** Etelä-Pohjanmaan väestön keski-ikä oli Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2007 lopulla 41,9 vuotta eli vuoden korkeampi kuin maassa keskimäärin. Sekä naisten että miesten keski-ikä oli maakunnassa maan tasoa korkeampi.

Etelä-Pohjanmaalla oli vuoden 2008 lopulla noin 53 400 perhettä. Näistä lapsiperheitä, joissa oli vähintään yksi kotona asuva alle 18-vuotias, oli 39 prosenttia. Lapsiperheiden osuus perheistä vaihteli Lappajärven 32 prosentista Seinäjoen 43 prosenttiin. Lapsiperheiden määrä on pienentynyt vuosina 2001–2008 Etelä-Pohjanmaalla noin 10 prosenttia ja koko maassa 4,5 prosenttia. Seinäjoki on ollut vuosina 2001–2008 ainoa kunta Etelä-Pohjanmaalla, jossa lapsiperheiden määrä on kasvanut. Suhteellisesti eniten lapsiperheiden määrä on vähentynyt Lappajärvellä, 29 prosenttia.

Etelä-Pohjanmaalla oli vuoden 2008 lopulla noin 84 400 asutokuntaa. Eniten oli yhden hengen asutokuntia, 36 prosenttia asutokunnista. Yhden hengen asutokuntien osuus oli korkein Isojoella (41 %) ja pienin Ilmajoella (31 %). Vähintään viiden hengen asutokuntia oli kahdeksan prosenttia asutokunnista. Näitä asutokuntia oli suhteellisesti eniten Alajärvellä (11 %) ja vähiten Seinäjoella (6 %). Etelä-Pohjanmaalla yli viiden hengen asutokuntien osuus oli korkeampi kuin maassa keskimäärin. Vuosien 2001–2008 aikana maakunnassa on kasvanut nopeiten (20 %) yhden hengen asutokuntien määrä. Yli viiden hengen asutokuntien määrä on samana aikana laskenut (15 %).

Etelä-Pohjanmaan väestön terveydentilaa voidaan luonnehtia maan keskitasoa vastaavaksi. Vanhahko ikärakenne tuo mukanaan sairastavuutta, mutta väestön terveydentilaa kuvaavan Kansaneläkelaitoksen ikävakioidun sairastavuusindeksin mukaan maakunnan väestö on vain vähän sairastavampaa kuin maan väestö keskimäärin. Vuonna 2008 Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriin ikävakioitu sairastavuusindeksi oli 107,8 (koko maan indeksi 100), ja indeksi parani hieman edellisvuodesta. Vuosien 2005–2008 aikana indeksi on ollut matalin joko Seinäjoella, Ilmajoella tai Teuvalla. Korkein indeksin taso on tänä aikana ollut Evijärvellä ja Soinissa, jossa se on jokaisena vuonna ollut vähintään 115. Etelä-Pohjanmaalla ongelmallisia sairauksia ovat erityisesti sepelvaltimotauti, diabetes, erilaiset psykoosit, reuma ja sydämen vajaatoiminta.

**Kehitysnäkymät:** Meneillään oleva taantuma lisää hyvinvointipalvelujen ja sosiaalisten tulonsiirtojen tarvetta. Kunnat ovat merkittävä hyvinvointipalvelujen järjestäjä ja tuottaja. Taantumien vaikutusten kuntatalouteen arvioidaan olevan suurimmillaan vuonna 2010. Pidemmällä aikavälillä hyvinvointipalveluiden tarpeeseen ja tasoon vaikuttaa merkittävästi väestön ikääntyminen, joka lisää hyvinvointipalveluiden kysyntää ja aiheuttaa tarvetta rekrytoida lisää henkilöstöä. Nuorten määrän pienentyminen vähentää yleisesti ottaen nuoriin kohdistuvia palvelutarpeita, mutta nuorten ongelmat (esim. päihteet) voivat aiheuttaa sektorikohtaisia lisäystarpeita. Ikääntyvän väestön määrän ja osuuden kasvu lisää vanhemman väestön palvelu-

tarvetta pidemmällä aikavälillä merkittävästi. Samalla heille suunnattujen avopalveluiden lisääminen ja itsenäistä asumista tukevien palveluratkaisujen luominen ovat yhä tärkeämpiä.

## 2.7. YMPÄRISTÖ

**Nykytila:** Etelä-Pohjanmaan vesistöt ovat pienestä koostaan ja mataluudesta johtuen herkkiä muutoksille. Ne ovat maa- ja metsätalouden sekä haja-asutuksen voimakkaasti kuormittamia ja siten laadultaan heikentyneitä. Happamat sulfaattimaat aiheuttavat lisäksi ongelmia vesieliöstölle suurten jokien alajuoksilla. Myös maakunnan suurimmat järvet, Lappajärvi ja Ähtärinjärvi, ovat rehevöityneet ja kärsivät leväkukinnoista, pohjanläheisten vesikerrosten hapenpuutteesta sekä kalaston rakenteen muutoksista. Maakunnan vesistöt ovat myös lähes poikkeuksetta säännösteltyjä. Luonnontilaisia pienvesistöjä on jäljellä hyvin vähän, sillä myös purot, lähteet ja lammet ovat kärsineet voimaperäisestä maankäytöstä. Alueen vesistöille luonteenomaisia ovat maaston topografiasta ja järvien vähäisyydestä johtuvat tulvaongelmat, joita on yritetty estää jo vuosisatoja mittavin tulvasuojelutöin. Merkittävimmät tulvavesistöt ovat Lapuanjoki ja Kyrönjoki.

Pohjavedet ovat pääosin hyvälaatuisia, mutta ne ovat epätaisisesti jakaantuneet. Noin 23 prosenttia alueen pohjavesistä on suojelusuunnitelmien piirissä erityisesti riskialttiilla kohteilla. Suurimman riskin pohjavesille muodostavat maa-ainesten otto, maatalous, turkistarhaus, tiesuolaus ja teollisuus.

Luonnon monimuotoisuuden suojele nykyisen suojelualueverkon turvin ei riittävästi pysty turvaamaan metsäluonnon monimuotoisuuden säilymistä. Metsissä talouskäyttö on muuttanut niiden luontaista rakennetta ja vähentänyt niiden monimuotoisuutta. Nykyisellään mm. lahoppuun määrä metsissä on liian alhainen turvaamaan siitä riippuvaisen runsaan lajiston säilymistä. Suurin haaste luonnon monimuotoisuuden vähenemisen pysäyttämiseksi on kuitenkin maakunnan viljelysalueilla. Myös paineita turvetuotannon laajentamiselle vielä luonnontilaisille suoalueille riittää.

Etelä-Pohjanmaalla yleis- ja asemakaavoitus etenee hyvin turvaten alueidenkäytön suunnitelmallisuutta. Toisaalta samanaikaisesti tapahtunut asutuksen hajautuminen haja-asutusalueille erityisesti suurempien taajamien ympärillä on vaikeuttanut suunnitelmallista kehittämistä ja teknisen huollon järjestämistä. Valtakunnallisesti arvokaiden kulttuuri- maisemien osalta maamme toinen maisemanhoitoalue on juuri perustettu Hyypänjokilaaksoon.

**Kehitysnäkymät:** Vesien ekologisen tilan parantaminen edellyttää maakunnan laajuisesti toimenpiteitä erityisesti maatalouden ja haja-asutuksen jätevesien käsittelyssä, mutta myös kaikessa muussakin toiminnassa. Muutokset vesien tilassa ovat hitaita, joten toiminnan tulee olla pitkäjänteistä ja määrätietoista. Maa- ja metsätaloustaloustalouksilla toimenpiteisiin on saatavissa myös tukea ympäristötukijärjestelmien kautta. Jokien ja pienvesien ekologiseen kunnostamiseen on

tarpeen lisätä panostusta. Pohjavesien suojelun kannalta riskikohteiden kartoitusta jatketaan suunnitelmallisesti ja alueille laaditaan tarvittaessa suojelusuunnitelmat.

EU:n tulvadirektiivi edellyttää alueen tulvariskien selvittämistä ja merkittäville tulvariskialueille hallintasuunnitelmien laatimista. Keskeisimpänä ongelmana on nyt asutusta uhkaavat tulvat. Uuden asutuksen sijoittumisella riskittömille alueille voidaan olennaisesti pienentää ongelmia. Meneillään oleva ilmastonmuutos lisää äkillisten paikallisten tulvien riskiä. Sen vuoksi on tärkeää, että kunnat ja kansalaisetkin tiedostavat riskit ja varautuvat tulviin myös omakohtaisesti.

Alueidenkäytön suunnittelussa tukijalkana on kaavoituksen eteneminen hyvin ja hallitusti. Esimerkiksi yhdyskuntarakenteen, liikennejärjestelmien, vesihuollon ja elinympäristön laadun turvaamisen ongelmiin voidaan parhaiten vaikuttaa lisäämällä alueidenkäytön suunnitelmallisuutta. Myös maiseman ja kulttuuriympäristön vaalimista edistetään hyvin etenevän kaavoituksen kautta. Kaikessa toiminnassa huomioidaan ilmastonmuutoksen varautuminen ja siihen sopeutuminen sekä ilmasto- ja energiastrategioiden tavoitteet.

Luonnonvarojen käytön ja suojelun yhteensovittamisessa on monia haasteita. Luonnon monimuotoisuuden säilymisen turvaamiseksi jatketaan suojeluohjelmien toteutusta ja panostetaan luontoarvojen säilyttämiseen vapaaehtoisuuteen perustuvien toimien (mm. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2016 eli METSO ja ympäristötukijärjestelmät) kautta. Hyvinvoiva ja monimuotoinen luonto luo hyvät edellytykset luontomatkailun ja luonnon virkistyskäytön edistämiseksi suunnitelmallisesti ja hallitusti.

## 2.8. LIIKENNE

**Nykytila:** Etelä-Pohjanmaalla on valtateitä 402 km, kantateitä 418 km, seututeitä 718 km ja yhdysteitä 3 050 km. Teistä 1 588 km on sorapäällysteisiä. Liikenneonnettomuuksissa vuonna 2008 kuoli 17 henkilöä ja loukkaantui 442 henkilöä. Maakunnan liikenneturvallisuus suhteutettuna asukaslukuun oli vuonna 2008 jälleen maan heikointa. Liikennemäärät olivat lievässä kasvussa useimmilla pääteillä vielä vuoden 2008 aikana, vaikka lama vaikutti jo jonkin verran liikennemääriin. Maantielikenteeseen perustuvia logistiikkakeskittymiä ovat Seinäjoen lentoaseman vieressä (vt 19) sijaitseva maaliikennekeskus ja Seinäjoen teollisuusalueella sijaitseva ns. läpivirtaustermiinali.

Rautateiden henkilöliikennemäärät olivat Seinäjoelta etelään 2 040 000 matkaa (3 635 000 tn), Seinäjoelta pohjoiseen 1 335 000 matkaa (2 939 000 tn), Seinäjoki–Vaasa-osuudella 385 000 matkaa (136 000 tn) ja Seinäjoelta Haapamäelle 95 000 matkaa (98 000 tn) ja Jyväskylään 85 000 matkaa (192 000 tn). Tavaraliikenteen määrä nettotonneina on esitetty sulkulauseissa. Seinäjoki–Oulu-välillä on menossa mittava radan parannustyö, mikä kestää vielä useita vuosia. Seinäjoki–Tampere-välillä henkilöliikenteen junien maksiminopeus 200 km/h on mahdollista koko yhteysväliä.

Seinäjoen lentoaseman liikennemäärä oli 37 328 henkilöä vuonna 2008. Lentoasemalta on säännöllistä reittiliikennettä Helsinkiin ja takaisin. Valmistunut kiitotien pidentäminen ja leventäminen ovat mahdollistaneet suorat lomalennot, joista ensimmäinen tehtiin keväällä 2009. Rahtiliikennettä on myös jonkin verran. Lentoasemalla on Airport Cap, autonvuokraus- ja rahtipalvelut. Puolustusvoimien Kauhavan Lentosotakoulu on toiminut vuodesta 1929 alkaen Kauhavalla. Kentän matkustajaliikenne on nykyisin vähäistä. Vuonna 2008 Finavian siviilitermiinalissa henkilöliikennemäärä oli 204.

**Kehitysnäkymät:** Etelä-Pohjanmaalla on paljon alemmanasteisia, asutuksen ja elinkeinoelämän kilpailukyvyyn kannalta merkittäviä teitä, joiden korjaamiseksi tarvitaan lisämäärärahoja. Etelä-Pohjanmaan pääteille on valmistumassa useita tiesuunnitelmia ja teiden rakentamishankkeita on lähdössä käyntiin lähitulevaisuudessa. Hankkeet parantavat maakunnan saavutettavuutta ja lisäävät elinkeinoelämän kilpailukykyä. Liikenneonnettomuuksia voidaan vähentää parantuvan tieinfrastruktuurin, liikenneturvallisuussuunnitelmien ja valistuksen avulla. Liikennemäärät ovat vähentymässä laman vuoksi koko Suomessa, mutta palautunevat jatkossa laman väistyttyä. Erillisenä hankkeena on lähdössä käyntiin tieliikenteen sujuvuuteen ja logistiikkakeskuksiin liittyvä selvitys, mikä edistää Etelä-Pohjanmaan liikennejärjestelmän kehittämistä.

Rautatieliikenne on henkilö- ja tavaraliikenteen tehokas ja ilmastoystävällinen kuljetusmuoto, jonka kasvunäkymät ovat suotuisat. Etelä-Pohjanmaalla on mahdollisuus hyödyntää rautateitä henkilöliikenteessä hyvin, koska viiteen suuntaan kulkevat rautatiet ovat toimivia joukkoliikenteen liikennekäytäviä. Pääradat ja etenkin Helsinki–Seinäjoki–Oulu-päärata ovat myös merkittäviä tavaraliikenteen kuljetuskäytäviä. Seinäjoki rautatieliikenteen solmukohtana on tulevaisuudessa merkittävä logistinen keskus, joka voi hyödyntää rannikon satamia ja läheisiä pääteitä. Kaksoisraiteet Seinäjoelta Ouluun asti ovat osittain toteutuksessa. Kehityksen kannalta yhteysväli Tampere–Seinäjoki–Oulu kaksoisraideosuutena on merkittävä henkilö- ja tavaraliikenteen kasvun (pohjoisen kaivostoiminta-alueet) takia. Haapamäen radan ja Seinäjoen uuden ohikulkutien (vt 19) varten on kaavoitettu laaja aluevaraus logistisia toimintoja varten, mikä edesauttaa rautatie- ja maantieliikenteen kehittämistä.

Lentoliikenteessä Seinäjoen lentoaseman osalta ennakoidaan vain lievää kasvua johtuen yleisestä lamasta. Seinäjoen lentoaseman kasvuedellytykset ovat jatkossa kuitenkin hyvät, koska kiitotietä on pidennetty 2 000 metriin ja levennetty 45 metriin. Suoraan etelän lomakohteisiin tehtäneiden vuosina 2010–2011 noin 15 charter-lentoa. Tavoitteena on saada Seinäjoen lentoasema ns. ensisijaiseksi kansainväliseksi lentoasemaksi. Rakennettava eritasoliittymä vt:lle 19 mahdollistaa jatkossa sujuvan liikenteen lentoasemalle. Lentoaseman alueelle on kaavoitettu lentoaseman toimintaa täydentävää maankäyttöä ja erillisenä hankkeena kehitetään lentologistiikkaa. Kauhavan Lentosotakoulun lentäjäkoulutuksen laajentamiseen ja kansainvälistämiseen on myös hyvät mahdollisuudet.

**KESKEISET SEURANTA-INDIKAATTORIT**

Lähtötaso 2006

Uusin tieto

Tavoite 31.12.2011

**VÄESTÖ JA MUUTTOLIIKE**

Väkiluku 30.7.2009, ennakkotieto	193 585	193 591	193 591
Huoltosuhte (työlliset/ ei-työlliset), ennakkotieto v. 2006	1,39	1,36	1,47
Nettomuutto (osuus väestöstä 2008, %)	-0,11	-0,18	0,02

**KOULUTUSTASO**

Perusasteen jälkeisen tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneistä 31.12.2007, %	60,2	61,1	64,3
II asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneistä 31.12.2007, %	39,9	40,4	42,4
Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneistä 31.12.2007, %	20,3	20,7	22,6

**TYÖMARKKINATILANNE**

Työllisyysaste (keskimääräinen) v. 2008, % <sup>(1)</sup>	68,4	70,0	67,0
Työttömyysaste / keskimäärin 2008, % <sup>(1)</sup>	7,3	5,4	9,0
Työpaikkojen määrä 2006 <sup>(2)</sup>	78 965	78 965	76 000
Työttömien määrä, keskimäärin 2008 <sup>(3)</sup>	7 256	6 134	9 000

**ALUETALOUS**

Arvonlisäys asukasta kohti v. 2000 hinnoin / ennakkotieto 2006 (aluetalouden indik. 19.3.2008)	23 477	22 757	24 100
Arvonlisäys (BKT) v. 2000 hinnoin, M€ / ennakkotieto 2006 (aluetalouden indik. 28.3.2008)	4 124,0	4 408,1	4 300
Yritysten liikevaihto v. 2007, 1 000 euroa	8 081 665	8 814 503	8 650 000
Yritysten lukumäärä 2008 (toimivat, koko vuoden tieto, Tilastokeskuksen yritysrekisteri)	12 492	13 163	13 000

**KUNTATALOUS ERITYYPPISISSÄ KUNNISSA**

Vuosikate, v. 2008, €/asukas (ennakkotieto 5.6.2009)	191	260	260
Investointien tulorahoitusprosentti 2008 (ennakkotieto 5.6.2009)	45,3	61,8	61,8
Velka /asukas 2008, € (ennakkotieto 5.6.2009)	1 484	1 580	1 580
Tuloveroprosentti v. 2009 (talousarviot)	18,98	19,34	19,34

**HYVINVOINTI**

Kelan sairastavuusindeksi (vakioitu), v. 2008	108,1	107,8	107,8
Toimeentulotuen saajat (henkilöt); osuus väestöstä 31.12.2007 <sup>(4)</sup>	6,5	6,3	6,5

**YMPÄRISTÖ**

Luonnonsuojelualueiden (sis. virallisesti perustettujen ls-alueiden lisäksi tähän tarkoitukseen valtiolle hankitut alueet) pinta-alan osuus maakunnan pinta-alasta, ha	27 950	30 420	32 000
--	--------	--------	--------

**LIIKENNE**

Tieliikenneonnettomuuksissa kuolleiden määrä v. 2008	20	17	15
--	----	----	----

(1) Tilastokeskus, työvoimatutkimus  
(3) Työministeriö, ml. lomautetut

(2) Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto  
(4) Stakes, tilastotiedote 5/2008

## 2.9. ARVIO EDELLISEN TOTEUTTAMISSUUNNITELMAN TOTEUTUMISESTA

Edellisen toteuttamissuunnitelman 2009–2010 toimenpiteiden toteutumista voidaan kuvata seuraavan taulukon avulla.

E-P:N MAAKUNTA-OHJELMAN TOTEUTTAMISSUUNNITELMA 09-10	Edistyi suunnitelmien mukaan	Edistyi osittain suunnitelmien mukaan	Edistyi hitaasti	Ei toteutunut suunnitelmien mukaan
<b>TL 1: YRITYSTOIMINNAN EDISTÄMINEN</b>				
Keskeisten kehittämisalojen vahvistaminen ja verkostoituminen			Suhdanne-tilanne kääntyi nopeasti laskuun kesän -08 jälkeen.	
Kasvun alojen tukeminen				Resurssiohjelmien toteuttaminen käynnistyi hitaasti.
Yritysten liiketoimintaosaamisen vahvistaminen ja t&k-toiminnan (tutkimus- ja kehittämistoiminnan) kehittäminen		Ohjelmateknisistä syistä (mm. kuntarahoitusvaade) toteuttaminen oli hidasta.		
<b>TL 2: OSAAMISEN JA INNOVAATIOJÄRJESTELMÄN VAHVISTAMINEN</b>				
Ammattitaitoisen työvoiman turvaaminen		Ohjelmateknisistä syistä toteuttaminen oli hidasta. Työperusteista maahanmuuttoa edistettiin hanketoiminnalla.		
Työllisyyden edistäminen ja työelämäsyjärjytymisen ehkäisy			Suhdanne-tilanne kääntyi nopeasti laskuun kesän -08 jälkeen. Työpajatoiminta edistyi hyvin.	
Seinäjoen yliopistokeskuksen ja EPANET:n toiminnan jatkuvuuden varmistaminen		Määräaikaisella projektirahoituksella tehtiin hyvää työtä.		
Seinäjoen AMK:n vahvistaminen			T&k-rahoitusta onnistuttiin hankkimaan niukasti.	
Toisen asteen koulutuksen kehittäminen		Koulutuksen vetovoima on kohonnut olennaisesti.		
Kansainvälisesti vetovoimaisen innovaatioympäristön kehittäminen			Ammattimaisia kv-toimijoita on vähän. Aktivoitumista on tapahtumassa.	
E-P:n kansainvälistymisen toimintaohjelman toteuttaminen				
<b>TL 3: ASUINYMPÄRISTÖN JA HYVINVOINNIN KEHITTÄMINEN</b>				
Peruspalvelujen vahvistaminen ja hyvinvointipalvelujen kehittäminen		Sos. ja terv. huollon henkilöstöstä on jo eräillä alueilla työvoimapula.		
Kulttuurin kehittäminen ja vetovoimatekijöiden lisääminen		Kulttuuristrategia päivitettiin ja luovien alojen kehittämisohjelman toimenpiteitä toteutettiin. Ala esillä maakunnallisessa kulttuuriportaalissa ja sähköisessä kalenterissa.		
Kylien kehittäminen		Resurssiohjelmien toteuttaminen käynnistyi hitaasti. Hankkeiden avulla on aktivoitu kyliä ja saatu uusia toimijoita mukaan. Edistetty verkostoitumista ja suunnitelmallisuutta.		

Luonto- ja kulttuuriympäristöjen hoitaminen sekä vesistökuormituksen vähentäminen			Niukat raharesurssit ja kuntien hitaat viemäröintipäätökset hidastavat toteutusta.	
---	--	--	--	--

TL 4: INFRASTRUKTUURIN PARANTAMINEN				
Alemman asteisen tiestön rakenteiden ja kunnossapitotason parantaminen			Riittämättömät raharesurssit	
Vt 19	Suunnittelutyö etenee aikataulun mukaan			
Vt 18 (Vaasa – Seinäjoki – Jyväskylä) sekä vt 3 (Ilmajoki – Kurikka – Jalasjärvi)			Vt:18: Suunnitelmavalmius puutteellinen, Vt 3: Suunnitelmavalmius on, toteuttaminen etenee hitaasti rahoituksesta johtuen.	
Seinäjoen lentoaseman kehittäminen	Kiitotien pidennys ja levennys valmiit.			
Logistiset palvelut	Logistiikkaselvitys käynnistyy loppuvuodesta -09.			
Maakuntaverkon rakentaminen ja sisällöntuotannon kehittäminen		Fionets-klusteri yhdistää ei-kaupallisia seutu- ja kyläverkkoja, kaupallisia operaattoreita ei ole saatu mukaan.		

## 2.10. ARVIO RAKENNERAHASTO-OHJELMIEN VAIKUTTAVUUDESTA

EU-rahoitus tuo merkittävän lisäarvon Etelä-Pohjanmaan alueelliselle kehittämiselle, vaikkakin rakennerahastovarot ohjelmakaudella 2007–2013 vähenevät edelliseen ohjelmakautteen verrattuna noin kolmanneksella. EAKR-ohjelmassa EU:n ja valtion vuosittainen rahoitus Etelä-Pohjanmaalla on vajaa 6 milj. euroa. ESR-ohjelmassa vuosittaisen rahoituksen arvioidaan olevan samaa luokkaa. Lisäksi merkittävä panostus tulee alueen kunnilta ja yrityksiltä.

Länsi-Suomen EAKR-ohjelmalla keskitytään erityisesti yritys-toiminnan edistämiseen sekä osaamis- ja innovaatiotoiminnan ja niitä tukevien rakenteiden vahvistamiseen. Toimenpiteitä kohdistetaan etenkin niille aloille, jotka ovat talouden kasvun, työllisyyden, kilpailukyvyn ja tuottavuuden kannalta keskeisessä asemassa. EAKR-ohjelman osaamiseen ja innovaatiotietoihin keskittyvä kehittämis työ puolestaan luo pitkällä tähtäimellä kestäviä edellytyksiä alueen kilpailukyvyn parantamiseen. EAKR-ohjelmalla lisätään myös mm. alueen vetovoimaisuutta erilaisten toimintaympäristöä kehittävien ympäristöhankkeiden avulla.

Manner-Suomen ESR-ohjelman tavoite on tukea työllisyyttä ja työllistymisedellytyksiä osaamista ja palvelurakenteita kehittä-

mällä. Euroopan sosiaalirahaston tuella voidaan edistää tasa-arvoa, ehkäistä syrjäytymistä, kehittää osaamista, työoloja ja henkilöstön hyvinvointia tai kehittää järjestelmiä, jotka helpottavat työmarkkinoiden toimintaa sekä aktivoivat ihmisiä osallistumaan ja tekemään työtä. ESR-ohjelmaa toteutetaan Länsi-Suomen alueosion ja valtakunnallisen osion kautta.

Rakennerahasto-ohjelmien lisäksi Etelä-Pohjanmaalle merkittävä EU-ohjelma on Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma, jonka EU:n ja valtion rahoitus on vuosittain yli 10 milj. euroa. Ohjelma onkin maaseutuvaltaisen maakunnan kannalta tärkeä kehittämisresurssi. Maaseutuohjelmaa toteutetaan alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman ja paikallisten toimintaryhmien kehittämisstrategioiden kautta. Ohjelmalla tuetaan maaseudun mikroyrityksiä ja erilaisia maaseudun kehittämis- ja yhteistyöverkostoja sekä paikallisia toimintaympäristöjä.

Toteuttamissuunnitelman lukuun 3 (Maakuntaohjelman toteuttaminen 2010–2011) on kirjattu EU-ohjelmien painotukset toimintalinjojen toteuttamisessa. Maakunnan yhteistyöasiakirjassa sovitaan rakennerahasto-ohjelmien alueellisten osioiden varojen suuntaamisesta ja yhteensovittamisesta.

### 3. MAAKUNTAOHJELMAN TOTEUTTAMINEN 2010–2011

Tässä luvussa kuvataan maakuntaohjelman toteuttamisen lähivuosien painopisteet toimintalinjoittain. Kunkin toimintalinjan alkuun sijoitetussa laatikossa ovat esitettyinä keskeisimmät tavoitteet. Tämän jälkeen esitetään toimintalinjoittain keskeisimmät hankekokonaisuudet, joihin on koottu maakunnan kehityksen kannalta keskeisimmät avainasiat.

TOTSU toimii eri ohjelmat yhteen kokoavana suunnitelmana sekä osoittaa ohjelmien välisen työnjaon. Etelä-Pohjanmaalla toteutettavien EU- ja erityisohjelmien painotukset on eritelty maakuntaohjelman toimintalinjoittain kappaleessa 3.5.

Toteuttamissuunnitelma on valmisteltu osin samanaikaisesti vuoden 2010 alussa käynnistyvien alueellisten koheesio- ja kilpailukykyohjelmien (KOKO) kanssa. Valmistelussa on huomioitu KOKO-ehdotusten yhteensopivuus keskenään ja maakuntaohjelman kanssa. KOKO jäsenyytensä maakunnittain ja on osa maakunnallista suunnittelu- ja aluekehittämisjärjestelmää. Etelä-Pohjanmaan alueelta on jätetty kolme KOKO-hakemusta: Seinäjoen seudulta, Suupohjasta ja Etelä-Pohjanmaan Järvialueelta.

#### 3.1. TOIMINTALINJA 1: YRITYSTOIMINNAN EDISTÄMINEN

##### Keskeisimmät tavoitteet vuosina 2010–2011

- **Maatalouden parantuneet toimintaedellytykset.**
- **Elinkelpoisten yritysten saattaminen taantuman yli.**
- **Potentiaalisten kasvun alojen yritystoiminnan (uusiutuvat energialähteet, luovat alat, matkailu- ja elämystuotanto, yrityspalveluyritykset) syntyminen ja olemassa olevien yritysten saaminen kasvu-uralle.**
- **Yritysten liiketoimintaosaamisen tasokorotus.**

##### MAA- JA METSÄTALOUDEN TOIMINTAEDELLYTYSTEN PARANTAMINEN

- Tuetaan yksikkökokoja kasvattavia ja tuotantoa tehostavia investointeja. Maatalouden kilpailukykyyn parantamiseksi maatiloiden myönteinen rakennekehitys on tärkeää.
- Lisätään maatiloiden välistä yhteistyötä tilakoon kasvaessa. Kilpailukykyyn parantamiseksi tilan kannattaa keskittyä ydinosaamiseen esim. lihan- tai maidontuotantoon ja antaa esim. osa sadonkorjuusta naapurin tai urakoitsijan hoidettavaksi.
- Edistetään maatiloiden sukupolvenvaihdoksia, joka on tulevien vuosien tärkeitä tuettavia tehtäviä kilpailukykyisen maatalouden ylläpitämiseksi.
- Koulutetaan maataloustyöntekijöitä. Tilakoon kasvaessa viljelijän työssä jaksamisen näkökulmasta on ammattitaitoisten maataloustyöntekijöiden (lomittajat ja muut maataloustyöntekijät) saatavuus ensiarvoisen tärkeää.
- Edistetään tilusjärjestelyjä. Tilusrakenne on vuosien mittaan pirstoutunut pahasti ja sitä parannetaan uusjakotoimintaa jatkamalla, ulottaen toiminta myös metsien tilusjärjestelyihin. Tällä pyritään osaltaan vaikuttamaan puun saatavuuden parantamiseen, sillä suuremmissa yksiköissä leimikkorakenne on saatavissa kustannustehokkaammaksi. Metsien entistä parempaan hyödyntämiseen myös energian tuotannossa tullaan tulevana vuosina panostamaan mm. edistämällä edelleen lämpöyrittäjyyttä.

- Lisätään osaamista kehittämällä palvelutoimintojen uusia malleja (mm. konsultointi-, lomitus- ja urakointipalvelut).
- Kehitetään maatalouden osalta tuotteiden turvallisuutta, aukottomia laatuketjuja ja sopimustuotantojärjestelmiä.
- Ajantasaistetaan maatalous-, metsä-, elintarvike- ja puualoilla toimivien yrittäjien ammattiosaamista koulutuksen ja viestinnän keinoin.
- Kannustetaan harjoittamaan maataloutta tukevaa ja maatalouden ohella myös muuta yritystoimintaa.
- Lisätään pelto- ja metsäraaka-aineeseen perustuvaa energian tuotantoa.
- Etsitään keinoja ruskomäntypistiäisten aiheuttamien tuhojen rajoittamiseksi ja torjumiseksi.

**Toimenpiteiden kohdentuminen maakunnan sisällä:** Alkutuo-  
tannossa toimenpiteet kohdistuvat koko maakuntaan, koska maatilat (n. 7 200 kpl) sijaitsevat suhteellisen tasaisesti maakunnan eri osissa.

##### KESKEISTEN KEHITTÄMISALOJEN VAHVISTAMINEN JA VERKOSTOITUMINEN

- Tuetaan kehittämisaloiden uusiutumista ja kilpailukykyyn turvaamista koskevia toimenpiteitä.
- Edistetään kehittämisaloiden yritysten yhteistyötä, verkostoitumista ja kasvuhakuisuutta.

- Korostetaan veturiyritysten merkitystä koko verkoston kehittäjänä ja aktivoidaan pienempiä yrityksiä klusterin sisällä.
- Edistetään yrityskannan kasvua ja uusiutumista.
- Kehitetään yritysten innovaatioita, uusia tuotteita ja teknologioita.
- Lisätään kehittämisalojen kansainvälistymisastetta.
- Edistetään kehittämisalojen ympäristöystävällisiä ratkaisuja (esim. lähiruoka, puurakentaminen, ympäristöteknologia).

#### ELINTARVIKE

- Kehitetään ja tuotteistetaan terveyttä ylläpitäviä ja edistäviä elintarvikkeita.
- Hyödynnetään kotimaisia raaka-aineita, kehitetään prosesseja, pakkauksia ja teknologioita.
- Edistetään kuluttajan hyvinvointia elintarvikealan palveluiden kautta tunnistamalla kuluttajien odotuksia hyödyntäen elintarvikemarkkinoiden tuntemusta sekä kehittämällä ravitsemis- ja ruokapalveluita.
- Kehitetään riskienhallintaa ja turvallisuutta koko elintarvikeketjussa sekä viedään elintarviketurvallisuuden hallintaan liittyvää osaamista ulkomaille.
- Kehitetään bio- ja elintarvikealan osaamisympäristöjä.
- Vahvistetaan erikoiskasvisalaa ja ainesosaklusteria.
- Tuetaan elintarvikealan osaamiskeskus Foodwestin kärkihankkeita. Foodwest toimii osaamiskeskusten elintarvike- ja ravitsemuskluusterin vetäjänä.

#### METALLI- JA TEKNOLOGIATEOLLISUUS

- Tehostetaan toimitusketjuja, hankintaa, markkinointia sekä uusien tuotteiden kehittämistä.
- Kartoitetaan yritysten tuotekehitykseen, suunnitteluun ja markkinointiin liittyviä osaamistarpeita.
- Kehitetään yritysten sähköisiä liiketoiminnan prosesseja.
- Etsitään uusia liiketoimintamahdollisuuksia esim. ympäristöteknologian ja palveluliiketoiminnan aloilta.
- Tuetaan Älykkäät koneet -klusterin kärkihankkeita maa- ja metsätalouden sekä elintarvikealan koneenrakennuksen kehitystoiminnan osalta, jonka alan osaamiskeskusta Seinäjoen teknologiakeskus vetää.

#### RAKENTAMINEN JA ASUMINEN (sisustaminen, huonekaluteollisuus)

- Tuetaan huonekalualan tulevaisuuden turvaamisen edellyttäviä rakenteellisia muutoksia.
- Panostetaan kuluttajalähtöiseen tuotesuunnitteluun.
- Parannetaan kansainvälisten trendien tuntemusta, muotoiluosaamista ja tuotekehitystä.
- Kehitetään talonrakennusalan, huonekaluteollisuuden ja sisustusalan innovaatioita.
- Kehitetään konseptisisustamista ja vahvistetaan yhteistyötä luovien alojen kanssa (esim. Kurikan Nikkarikeskuksen sisään rakennettu talo Willa Kaarna -tyyppiset innovaatiot).
- Vahvistetaan alan kilpailukykyä panostamalla laatuun ja ekologiin arvoihin.

#### HYVINVOINTI

- Kehitetään julkisiin palveluihin liittyviä uudenlaisia toimintamalleja ja pyritään tuotteistamaan niitä.

- Etsitään julkisiin ja yksityisiin palveluinnovaatioihin liittyviä parhaita käytäntöjä ja testataan niitä.
- Edistetään terveysteknologiaan, liikuntaosaamiseen ja hyvinvointimatkailuun liittyviä innovaatioita ja niiden tuotteistamista.
- Lisätään yrittäjävalmiuksia panostamalla yrittäjäysoaamisen nostamiseen sosiaali- ja terveystalouden koulutuksessa.

**Toimenpiteiden kohdentuminen maakunnan sisällä:** Suurimmat elintarviketeollisuuden yksiköt sijaitsevat Seinäjoen seudulla. Metall- ja teknologiateollisuuden alalla toimijat ovat seutukunnallisesti painottuneita. Metsätalouden osalta sekä puu- ja turve-energia-alalla toimenpiteet kohdistuvat koko maakuntaan. Asumiskluusterin osalta huonekaluteollisuus on keskittynyt Suupohjaan ja Seinäjoen seudulle, taloteollisuus Järviseu-dulle. Sisustusalan toimijoita on eri puolilla maakuntaa. Hyvinvointiyrittäjyyteen aktivoivia toimenpiteitä toteutetaan koko maakunnassa. Kuortaneen urheilupuisto toimii maakunnallisesti merkittävänä liikunta- ja hyvinvointiosaamisen toimijana. Toimenpiteiden pääpaino on erityisesti rakennemuutoksen eniten koettelemisissa kunnissa.

#### POTENTIAALISTEN KASVUN ALOJEN TUKEMINEN

- Edistetään uusiutuvien energialähteiden käyttöä ja tutkimusta sekä alaan liittyvää kone- ja laitevalmistusta.
- Panostetaan luovien alojen sekä matkailu- ja elämysuotantoaloilla toimivien yritysten liiketoimintaosaamisen vahvistamiseen ja yhteistyön tiivistämiseen.
- Tuotteistetaan maakunnan kulttuuripalveluita ja edistetään kulttuurin vientiä.
- Tuetaan yrityspalveluyritysten (KIBS) tuotekehitystä ja markkinointia.
- Edistetään valtakunnallisesti merkittävän logistiikkakeskittymän rakentamista maakuntaan.

**Toimenpiteiden kohdentuminen maakunnan sisällä:** Toimenpiteet kohdentuvat koko maakuntaan.

#### YRITYSTEN LIIKETOIMINTAOSAAMISEN VAHVISTAMINEN

Yritysten liiketoimintaosaamista koskevia toimenpiteitä suunnataan sekä keskeisille kehittämisaloille että potentiaalisille kasvun aloille.

- Panostetaan yritysten liiketoimintaosaamisen kehittämiseen:
  - asiakaslähtöisyyteen ja kohderyhmän tuntemukseen,
  - markkinointiin ja viestintään (mm. sosiaalisen median hyödyntäminen),
  - tuotteistamiseen, brändiin ja kaupallistamiseen,
  - asiakkuudenhallinta- ja laatujärjestelmien käyttöönottoon,
  - sähköiseen liiketoimintaan,
  - johtamisosaamiseen.
- Edistetään pk-yritysten kansainvälistymistä yritysten tarpeisiin räätälöidyillä hankkeilla (esim. vientirengastoiminta).
- Tuetaan tutkimus- ja tuotekehityspalveluja, laadukasta liiketoimintaosaamisen koulutusta, konsultointia, osaamiskarttoituksia, mentorointia, hallitustyöskentelyä ja Advisory Board

- toimintaa yritysten hyödynnettäväksi.
- Kehitetään omistajanvaihdosten palveluprosesseja, jotta yritykset saadaan kasvu-uralle.
- Hyödynnetään alueen innovaatiojärjestelmiä ja osaamiskeskittymiä edesauttamalla niitä viemään käytäntöön tutkimusten sekä esiselvitysten avulla saatua tietoa.
- Edistetään uuden teknologian ja uusien toimintatapojen soveltamista ja hyödyntämistä yrityksissä.
- Tuetaan kasvu- ja pk-yritysten tutkimus- ja tuotekehitystoimintaa, innovaatioiden edistämistä ja verkostoitumista.

- Tuetaan yritysten palveluliiketoiminnan kehittämistä.

**Toimenpiteiden kohdentuminen maakunnan sisällä:** Aktiivisia yrityksiä sijaitsee maakunnan eri osissa. Tutkimus-, koulutus- ja välittäjäorganisaatiot sijaitsevat pääosin maakuntakeskuksessa, mutta toimintoja on myös maakunnan eri osissa. Keskeistä on t&k-toiminnan (tutkimus- ja kehittämistoiminnan) verkottaminen kaikkialle maakuntaan.

### 3.2. TOIMINTALINJA 2: OSAAMISEN JA INNOVAATIOJÄRJESTELMÄN VAHVISTAMINEN

#### Keskeisimmät tavoitteet vuosina 2010–2011

- **Työllisyyden edistäminen ja työelämäsyrrjätymisen ehkäiseminen. Vuoden 2011 lopussa on tavoitteena vähintään 67 % työllisyysaste.**
- **Avoimen työttömyyden pitkittymisen ehkäiseminen.**
- **Etelä-Pohjanmaan osaamis- ja innovaatiojärjestelmän rakenteen, toiminnan ja vaikuttavuuden vahvistaminen.**
  - Etelä-Pohjanmaan korkeakoulukonsortion toteutuminen.
  - Seinäjoen yliopistokeskuksen pitkäjänteisen rahoituksen turvaaminen.
  - Korkeakoulujen ja kehittämissyksiköiden innovaatio- ja kansainvälistymisresurssien nostaminen.
  - Työelämälähtöisten koulutusmallien käyttöönoton laajentaminen.
- **Ammattitaitoisen työvoiman turvaaminen ja osaamisen saatavuus.**
- **Kansainvälisen yhteistyön laajentuminen osaamisen lisäämisessä ja investointitoiminnassa.**

#### KANSAINVÄLINEN INNOVAATIOYMPÄRISTÖ

- Aktivoidaan kansainvälistä investointitoimintaa maakuntaan, ”Invest in Etelä-Pohjanmaa” -hanketyyppisesti.
- Vahvistetaan kansainvälisen hanketoiminnan tukipalveluja ja resursoidaan hankkeiden valmistelua.
- Hakeudutaan kansainvälisiin hankkeisiin, joissa toimijoina alueen kehittämisorganisaatiot ja mahdollisuuksien mukaan yritykset, tavoitteena eri organisaatioiden kansainvälistymisen toisiaan tukien.
- Parannetaan yksilöiden, yritysten ja organisaatioiden arkipäivän kansainvälistymisvalmiuksia ja innovaatio-osaamista.
- Tuetaan innovaatiopilotteja (esim. innovaatioseiteli ja -sessio).
- Tiivistetään maakunnan kansainvälistymistoimijoiden yhteistyöverkostoja ja -muotoja.
- Vahvistetaan maahanmuuttajien yrittäjävalmiuksia.
- Järjestetään vuosittain kansainvälisen tason seminaareja ja vastaavia asiantuntijatapahtumia maakunnan keskeisillä osaamisalueilla.
- Kannustetaan tutkija- ja asiantuntijavaihtoon.
- Järjestetään paikallisten innovaatioympäristöjen kehittäjäkoulutusta ja välitetään tutkimustietoa innovaatioympäristöjen kehittämiseksi.

**Toimenpiteiden kohdentuminen maakunnan sisällä:** Suuri osa innovaatiotoimijoista sijaitsee fyysisesti maakuntakeskuksessa, mutta niiden käytännön työtä tehdään eri puolilla maakuntaa. Myös seutujen osaamis-, kehittämis- ja teknologiyksiköissä sekä kärkiyrityksissä on merkittäviä innovaatiotoimijoita. Keskeistä on kehittää innovaatioympäristöjä koko maakunnan alueella.

#### TYÖLLISYYDEN EDISTÄMINEN JA TYÖELÄMÄSYRJÄTYMISEN EHKÄISEMINEN

- Panostetaan ensisijaisesti yritysten ja työpaikkojen säilyttämistä koskeviin toimenpiteisiin.
- Tehostetaan toimenpiteitä, joilla nuorten kiinnittymistä työelämään nopeutetaan.
- Vahvistetaan nuorten yhteiskuntatakuun toimeenpanoa.
- Suunnataan toimenpiteitä pitkittävän työttömyyden ehkäisemiseksi ja rakenteellisen työttömyyden purkamiseksi.
- Edistetään työssä olevan työvoiman osaamista ja jaksamista siten, että työntekijät pysyvät entistä pidempään työelämässä.
- Kehitetään välityömarkkinoita (esim. tuetut työ- ja harjoittelupaikat, työpajat sekä sosiaalinen yrittäjyys).
- Tuetaan poikkihallinnollista ja moniammatillista viranomaisyh-

- teistyötä ja välityömarkkinoiden kehittämistä työllistäjänä.
- Tuetaan matalan osaamisen työpaikkoja sekä osatyökykyisten henkilöiden mahdollisuutta työskennellä alentuneella työkyvyllä.
  - Hyödynnetään uudenlaisia yhteistyömalleja, palveluja ja työllisyyskumppanuuksia.
  - Kehitetään työorganisaatioiden kilpailukykyä ja työllistämisedellytyksiä.
  - Vahvistetaan TE-toimistojen roolia seudullisten työmarkkinoiden asiantuntijana ja yhteistyökumppanina sekä lisätään TE-toimistojen ja alueen ammatillisten oppilaitosten yhteistyötä ura- ja rekrytointipalveluissa.
  - Laajennetaan muutosturvan toimintamallia ja käyttöä yritysten muutostilanteissa.

**Toimenpiteiden kohdentuminen maakunnan sisällä:** Toimenpiteet kohdentuvat koko maakuntaan.

#### AMMATTITAITOISEN TYÖVOIMAN SAANNIN TURVAAMINEN

- Tuetaan yrityksiä pitämään kiinni työvoimastaan myös taloustaanuman aikana (mm. henkilöstön lomautuksen aikainen koulutus).
- Kohdennetaan koulutusta aloille, joita työvoimapula erityisesti koskettaa (mm. terveydenhoito- ja sosiaaliala, siivousala) ja kasvaville toimialoille (mm. palvelu-, elintarvike- ja bioenergia-ala).
- Varaudutaan työvoiman rakenneongelmiin mm. aloittaisiin työvoimakapeikkoihin ja työmarkkinoilta poistumiseen.
- Tuetaan alueellisia ennakointihankkeita ja jalostetaan ennakointitietoa strategiatyöhön ja koulutus suunnitteluun.
- Monipuolistetaan yhteishankintakoulutuksen käyttöä yrityksen eri kehitysvaiheissa ja parannetaan eri hankkeiden kautta työssä olevien ammattiosaamista.
- Lisätään työnhakijoiden osaamiskartoitusten laatimista yhdessä kouluttajien, työnantajien ja TE-toimistojen kanssa.
- Lisätään aikuiskoulutuksen henkilökohtaista suunnittelua ja levitetään hyviä työkäytäntöä (mm. monialakoulutus).
- Kehitetään uusia elinikäistä oppimista tukevia oppimisympäristöjä, työelämälähtöisiä ohjaus- ja neuvontapalveluja sekä koulutusjärjestelmiä.
- Laaditaan ja toteutetaan työvoiman hankintastrategiaa.
- Kehitetään Etelä-Pohjanmaata yhtenä työssäkäyntialueena, jossa sekä alueellinen että ammatillinen liikkuvuus lisääntyy.
- Tarjotaan maahanmuuttajien kieli- ja kotouttamiskoulutusta sekä lisätään koulutuksen työelämäläheisyyttä.
- Edistetään maahanmuuttajien työllistämistä ja valmistellaan tulevien vuosien laajempaa työperäistä maahanmuuttoa luomalla maakuntaan kattava ohjaus- ja neuvontaverkosto.

**Toimenpiteiden kohdentuminen maakunnan sisällä:** Toimenpiteet kohdentuvat koko maakuntaan.

#### ETELÄ-POHJANMAAN KORKEAKOULUKONSORTION TOTEUTTAMINEN

- Kehitetään korkeakoulutuksen ja -tutkimuksen kehittämisrahaston (säätio) toimintaa.
- Vahvistetaan tutkimus- ja innovaatiotoimintaa valituilla painopistealueilla.
- Luodaan kansainvälinen korkeakouluyhteisö.

- Tuetaan Seinäjoen kehittymistä korkeakoulukaupunkina.
- Tehostetaan yhteistyötä ja työnjakoa yliopistokeskuksen ja Seinäjoen ammattikorkeakoulun kesken koulutuksessa ja tutkimuksessa.

► **Alueellisen pääoman lisäksi kehittämisrahastoon tarvitaan valtion rahoitusta 1,2 milj. euroa / vuosi.**

Etelä-Pohjanmaan korkeakoulukonsortio perustuu selvitysmies prof. Kari Neilimon laatimaan ehdotukseen korkeakouluopetuksen ja tutkimuksen kehittämisestä Etelä-Pohjanmaalla. Selvitysmies esitti vuoteen 2015 ulottuvaa korkeakoulutuksen rakenneratkaisua, joka perustuu verkostomaiseen korkeakoulumalliin. Siihen kuuluvat Seinäjoen ammattikorkeakoulun ja Seinäjoen yliopistokeskuksessa mukana olevien yliopistoyksiköiden lisäksi Seinäjoen kaupunki, alueen kunnat, julkiset rahoittajat, yritykset ja muut korkeakoulutusta edistävät organisaatiot. Näiden kumppaniorganisaatioiden tiivis ja organisoitu yhteistyö on oleellinen osa Etelä-Pohjanmaan korkeakoulumallia. Tavoitteena on kolmen osapuolen yritykset - julkinen hallinto - korkeakoulut -yhteistyön (ns. Triple Helix -yhteistyön) nostaminen uudelle tasolle.

Etelä-Pohjanmaan eri toimijoiden tiiviimpi yhteistyö näkyy myös tutkimuksen ja koulutuksen rahoitusjärjestelmässä. Rahoitusta kootaan monista eri kansallisista ja kansainvälisistä lähteistä. Kansainvälisen rahoituksen hankkimisessa alueen osaajat tekevät entistä enemmän yhteistyötä. Alueellisesti rakennetaan oma opetuksen ja tutkimuksen kehitystä tukeva kehittämisrahasto. Rahasto pyritään toteuttamaan säätiömuotoisena. Sen tehtävänä on luoda rahoitusjärjestelmään pitkäjänteisyyttä ja vakautta.

Etelä-Pohjanmaan korkeakoulumalli 2015:ssä opetus ja tutkimus profiloituvat valituille ydinalueille. Ydinalueita ovat **elintarviketalous ja hyvinvoinnin edistäminen, älykkäät koneet ja tuotannon järjestelmät, kulttuuri- ja elämys-tuotanto sekä julkiset palveluinnovaatiot**. Koulutusta ja tutkimusta yhteen sitovaa opetus- ja tutkimusalueita ovat yrittäjyyskoulutus, liiketoimintaosaaminen ja pk-yritysten johtaminen. Korkeakoulujen koulutus- ja tutkimustoiminta keskittyy painopistealueille. Tavoitteena on, että painopistealueilla työskentelee 30–50 asiantuntijaa (tutkijaa, opettajaa, teknologia-asiamiestä tai vastaavaa). Painopistealueilla osaamisen tason tulee olla selkeästi kansainvälistä tasoa. Yritysyhteistyön laajenemista osoittavat myös kansainvälisten, yritys-kohtaisten tutkimusprojektien sekä tuotekehitysohjelmien määrän kasvu seuraavan kuuden vuoden aikana.

Vuoteen 2015 mennessä tavoitteena on kansainvälisen korkeakouluyhteisön kehittäminen. Kansainvälisyys näkyy tiiviimpänä yhteistyönä kansainvälisten yhteistyöyliopistojen kanssa. Myös osa asiantuntijoista on taustaltaan ulkomaalaisia. Tavoitteena on, että Etelä-Pohjanmaa kykenee entistä laajemmin

houkuttelemaan kansainvälisiä osaajia työskentelemään ja/tai jatko-opiskelemaan maakunnassa.

Kansainvälisyys näkyy myös opintotarjonnassa. Tavoitteena on tarjota vuonna 2015 vähintään viiden ulkomaisen yliopiston tai ammattikorkeakoulun opintoja. Koulutuksen kansainvälistymisen myötä myös ulkomaalaisten opiskelijoiden määrä nousee. Tavoitteena on 500 ulkomaista opiskelijaa, mikä merkitsee, että joka kymmenes opiskelija tulee ulkomailta.

Etelä-Pohjanmaan korkeakoulukonsortion kehittämisellä luodaan pitkäjänteisyyttä nykyiselle projektirahoituksella toteutetulle yliopistojen tutkimus- ja kehittämistyölle. Samalla vahvistetaan korkeakoulujen toiminnan kytkeyttä Etelä-Pohjanmaan osaamisen painopistealueille.

### 1. Seinäjoen yliopistokeskuksen ja Etelä-Pohjanmaan korkeakouluverkoston (EPANET) toiminnan pitkäjänteisyyden turvaaminen

- Kehitetään pitkäjänteisesti Seinäjoen yliopistokeskusta ja Etelä-Pohjanmaan korkeakouluverkostoa maakunnan innovaatioympäristön sekä elinkeinoelämän tarpeita vastaavaksi.
- Laajennetaan elinkeinoelämän kanssa tehtävää yhteistyötä uusilla kansainvälisen tason tutkimus- ja kehittämishankkeilla sekä lisätään yhteistyötä täydennyskoulutuksen suunnittelussa.
- Lisätään kansainvälisyyttä vaihteittain mm. siten, että kansainvälisiä rahoituslähteitä hyödynnetään entistä suunnitelmallisemmin ja tarjotaan tutkijoille sekä kehittäjille kansainvälistymismahdollisuuksia.
- Rakennetaan tutkimusaloille yliopistotutkintoon tähtäävää ja työelämän tarpeita palvelevaa yliopistollista aikuiskoulutusta mm. siten, että tutkimusaloilla on tarjolla ammattikorkeakoulun tutkintotarjontaa täydentäviä opintopolkuja, jotka johtavat kandidaatin, maisterin ja tohtorin tutkintoon.
- Toteutetaan tutkimus- ja kehittämistyötä yhä enemmän isoina hankekokonaisuuksina, joissa kokonaisvaikutavuus on parempi verrattuna yksittäisiin pieniin hankkeisiin.

► T&k-toimintaan ja aikuiskoulutukseen tarvitaan valtion rahoitusta 2 milj. euroa / vuosi.

► Kansainvälisen korkeakouluverkoston kehittämiseen tarvitaan valtion rahoitusta 1 milj. euroa / vuosi.

### 2. Seinäjoen ammattikorkeakoulun vahvistaminen

- Vahvistetaan ammattikorkeakoulun aikuiskoulutustarjontaa.
- Tuetaan ulkomaalaisten opiskelijoiden työharjoittelumahdollisuuksia sekä opiskelija-, opettaja-, tutkija- ja asiantuntijavaihtoa.
- Edistetään koulutuksen myyntiä (tilauskoulutus).
- Laajennetaan maakuntakorkeakoulutyypistä toimintaa.
- Vahvistetaan ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehittämistoimintaa Etelä-Pohjanmaan korkeakoulukonsortion painoaloilla.
- Lisätään ammattikorkeakoulujen t&k-rahoitusta.

► T&k-toimintaan ja aikuiskoulutukseen tarvitaan valtion rahoitusta 0,7 milj. euroa / vuosi.

► Kansainvälisen korkeakouluverkoston kehittämiseen tarvitaan valtion rahoitusta 1 milj. euroa / vuosi.

**Toimenpiteiden kohdentuminen maakunnan sisällä:** Yliopistokeskus ja korkeakouluverkosto kehittävät koko maakunnan innovaatiojärjestelmää. Yhteistyö maakunnan eri puolilla sijaitsevien yritysten ja kehittäjäorganisaatioiden kanssa on laajaa. Osa EPANET-professoriverkoston professoreista tekee tutkimustyötä sekä maakuntakeskuksessa että kehittäjäorganisaatioissa maakuntakeskuksen ulkopuolella. Yhteistyötä tehdään käytännössä kaikkien maakunnassa toimivien teknologia- ja kehittämiskeskusten kanssa.

Seinäjoen ammattikorkeakoulun toiminnasta pääosa tapahtuu maakuntakeskuksessa Seinäjoella, mutta ammattikorkeakoulu tukee koko Etelä-Pohjanmaan kehittämistä ja osallistuu myös seutukunnallisten osaamiskeskittymien rakentamiseen. Aluetta palvelevaa soveltavaa tutkimus- ja kehitystyötä valmistetaan maakuntakeskuksessa ja seutukunnissa, joissa toimintamallina voi olla ammattikorkeakouluyksikön sijasta myös maakuntakorkeakoulumalli. Järvisuudun seutukunnan maakuntakorkeakoulusta saadut tulokset ovat osoittautuneet hyviksi. Maakuntakorkeakoulumallin vahvuutena on kyky vastata joustavasti seutukuntien koulutus-, tutkimus- ja kehittämistoiminnan tarpeisiin.

### TOISEN ASTEEN KOULUTUKSEN KEHITTÄMINEN

- Vahvistetaan ammatillisen koulutuksen ja aikuiskoulutuksen tarjontaa.
- Selvitetään mahdollisuudet maakunnallisen aikuiskoulutusstrategian laadintaan.
- Kehitetään elinkeinoelämän ja ammatillisten oppilaitosten yhteistyöverkostoja.
- Kehitetään työelämälähtöisiä koulutusmalleja (työssäoppimisportaali, näyttötutkintojen työelämälähtöisyys, ammatillisen koulutuksen työelämäyhteistyön laaturyhmien käynnistäminen jne.) ja edistetään ammatillisesta koulutuksesta valmistuneiden työllistymistä.
- Vahvistetaan yrittäjyyskasvatusta ja yrittäjyyden edistämiseen tähtäävää kehittämistoimintaa kaikilla kouluasteilla mm. harjoitusyritystoiminta, työpajatoiminta, yrittäjyyskasvatusta-pahtumat, erilaiset yritys muodot oppimisessa, NY-toiminta, innovatiiviset yhteistyömuodot yritysten kesken.
- Kehitetään maakunnan lukioverkkoa, lisätään yhteistyötä oppilaitosten kesken (lukiot, toisen asteen oppilaitokset, ammattikorkeakoulu, yliopistoyksiköt) sekä kehitetään kaksois-tutkintomahdollisuuksia.
- Tuetaan 100 % koulutustakuun varmistamiseen tähtääviä toimenpiteitä.
- Edistetään uusia koulutusmuotoja tukevien virtuaalisten ja muiden tietotekniikkaa hyödyntävien innovatiivisten työkalujen käyttöönottoa koulutuksen suunnittelussa ja toteutuksessa.

- Markkinoidaan oppisopimuskoulutusta työnantajia ja opiskelijoita houkuttelevana vaihtoehtona.
- Markkinoidaan laadukasta koulutusta myös maakunnan ulkopuolelle.
- Panostetaan työelämälähtöisiin koulutuksen laatua parantaviin oppimisympäristöjen kehittämishankkeisiin. Tuetaan innovatiivisia ja maakunnan eri alueita palvelevia toiminnan kehittämismalleja.
- Edistetään maakunnallisen, eri seutujen kehityksen huomioidan koulutuksen ennakointijärjestelmän toteuttamista yhteistyössä eri koulutustoimijoiden kanssa.
- Tuetaan kansainvälistymisen edistämiseen tähtäviä toimen-

piteitä nuorten ja aikuisten koulutuksen kehittämisessä. Toimenpiteillä edistetään ulkomaalaisten ja maahanmuuttajien koulutusmahdollisuuksia ja sopeutumista alueelle sekä edistetään työperäistä maahanmuuttoa.

**Toimenpiteiden kohdentuminen maakunnan sisällä:** Toimenpiteet kohdentuvat koko maakuntaan.

### 3.3. TOIMINTALINJA 3: ASUINYMPÄRISTÖN JA HYVINVOINNIN KEHITTÄMINEN

#### Keskeisimmät tavoitteet vuosina 2010–2011

- **Tasapuolisesti saavutettavat, toimivat ja tehokkaat hyvinvointipalvelut.**
- **Maakunnan identiteetin vahvistuminen ja houkutteleva imago.**
- **Kylien elinvoimaisuus.**
- **Haja-asutusalueiden jätevesien käsittelyn järjestäminen.**

#### JULKISTEN HYVINVOINTIPALVELUJEN KEHITTÄMINEN

- Vahvistetaan hyvinvointipalvelujen saavutettavuutta
  - turvaamalla riittävä palvelupisteiden verkko huomioiden ihmisten luontaiset työssäkäynti- ja asiointisuunnat,
  - kehittämällä kotiin tarjottavia palveluja ja edistämällä saavutettavuutta parantavien palveluunno-vaatioiden syntymistä (esimerkiksi tietoverkkojen hyödyntäminen),
  - tukemalla palvelujen saavutettavuutta liikenteellisin ratkaisuin, kuten kehittämällä julkista liikennettä ja erityistä palveluliikennettä.
- Edistetään hyvinvointipalvelujen asiakaslähtöisyyttä ja vaikuttavuutta sekä tuetaan hyvinvointipalvelujen tuottamisen uusia tapoja.
  - Aktivoidaan hyvinvointipalvelujen rakenteiden ja tuotannon kokeilu- ja pilottihankkeita.
  - Kehitetään julkisen sektorin hyvinvointipalvelujen tuotantotapoja ja kokeilutoimintaa.
  - Kehitetään peruspalveluja koskevia laatujärjestelmiä.
  - Kytetään ihmisiin kohdistuva arviointi kiinteästi osaksi kunnallista suunnittelua ja päätöksentekoa.
  - Vahvistetaan asiakkaiden mahdollisuuksia osallistua palveluja koskevaan päätöksentekoon ja palvelujärjestelmien kehittämiseen.
  - Erityisenä kehittämisen kohteena ovat lapsiperheiden, ikäihmisten ja erityisryhmien palvelut. Erityisesti

näiden teemojen kehittämisedellytykset turvataan hankerahoituksella (esim. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma KASTE).

– Tuetaan kunta- ja sektorirajat ylittävän, tarkoituksenmukaisen palveluyhteistyön käytäntöjen kehittämistä esimerkiksi hanketoiminnan avulla.

- Kehitetään palvelujärjestelmää siten, että voidaan entistä paremmin ennaltaehkäistä ongelmien syntymistä ja tarvittaessa puuttua niihin ajoissa (varhainen puuttuminen). Käytännössä tavoitteen toteutuminen edellyttää systemaattisten tiedon- tuotanto- ja ennakointijärjestelmien kehittämistä (mm. palvelujen vaikuttavuutta kuvaavien mittareiden kehittäminen).
- Vahvistetaan kolmannen sektorin toimintaedellytyksiä tuemalla järjestö- ja kansalaistoimintaa.
- Vahvistetaan peruspalveluja vakiinnuttamalla hyvinvointipoliittinen strategia- ja ohjelmatyö osaksi maakunnan ja sen kuntien toimintakäytäntöjä.
- Tehostetaan hyvinvointipalvelujen tuottamista tukevaa tietojärjestelmäyhteistyötä ja järjestelmien kehittämistä (esim. tekniset valmiudet, ohjelmistoyhteistyö, yhteishankinnat ja tietojärjestelmäkoulutus).
- Kannustetaan kansalaisia tiedottamisen ja hanketoiminnan keinoin hyvinvointia edistäviin elämäntaparatkaisuihin (esimerkiksi liikunnallisuus, terveellinen ravinto, päihteettömyys ja sosiaalisten verkostojen ylläpito).

**Toimenpiteiden kohdentuminen maakunnan sisällä:** Toimenpiteet kohdentuvat koko maakuntaan.

### VETOVOIMATEKIJÖIDEN LISÄÄMINEN JA KULTTUURIN KEHITTÄMINEN

- Vahvistetaan palveluja, joilla helpotetaan ulkomaalaisten asettumista asumaan maakuntaan ja huomioidaan erityisesti keskeiset palvelut vieraalla kielellä.
- Vahvistetaan Etelä-Pohjanmaata alueena, jossa on tarjolla houkuttelevia yritysten toimintaympäristöjä sekä kaupunkimaisia asumismahdollisuuksia ja monipuolisia vaihtoehtoja asua maaseudulla.
- Tuetaan alueelle muuttavien (ml. maahanmuuttajien) sosiaalisten verkostojen rakentumista sekä viihtymistä ja harrastusmahdollisuuksia työn ja toimeentulon turvaamisen lisäksi.
- Markkinoidaan maakuntaa monipuolisena tapahtuma- ja elämysympäristönä, jota edelleen kehitetään: tapahtumamatkailu (esim. Provinssirock, Tangomarkkinat, Vauhtiajot, Spelit, ruokamessut), elämysmatkailu (esim. PowerPark, Veljekset Keskinen, Ähtärin eläinpuisto, alueen kylpylät ja matkailualueet) ja harrastematkailu (esim. golf-keskukset, luontoreitistöt).
- Kehitetään joukkoliikenneyhteyksiä ja tietoliikenneyhteyksiä (koulutuksen saavutettavuus, etätömahdollisuudet jne.).
- Kehitetään Rytmikorjaamoja kansallisesti ja kansainvälisesti tunnettuna rytmimusiikin ja tapahtumatuotannon keskitymänä, jossa koulutus, tutkimus, yrittäjyys ja harrastukset kohtaavat.
- Kehitetään kansainvälisiä kulttuuritapahtumia.
- Edistetään kuntien omaehtoista kulttuuriväyryötä ja verkotetaan maakunnan kulttuurikeskuksia.
- Hyödynnetään kulttuuritapahtumia, vapaa-ajanpalveluita sekä maakunnan monipuolisia koulutus- ja työmahdollisuuksia aluemarkkinoinnissa.
- Hyödynnetään maakunnassa olevia vahvoja brändejä, pohjalaisuutta ja tarinoita alueen vetovoimaisuuden lisäämisessä.
- Hyödynnetään kulttuuripalveluita monipuolisesti ennaltaehkäisevässä ja kuntouttavassa toiminnassa.
- Edistetään taiteilijoiden työskentelymahdollisuuksia.

**Toimenpiteiden kohdentuminen maakunnan sisällä:** Aktiivista kulttuuriväyryötä sekä tapahtuma-, elämys- ja harrastematkailun toimenpiteitä toteutetaan koko maakunnassa. Erityisesti maakuntakeskuksen haasteena on tarjota kansainvälinen elinympäristö palveluineen, mutta myös yksittäisillä kunnilla on merkittävä rooli kotouttamispalveluiden järjestämisessä.

### KYLIEN KEHITTÄMINEN

- Panostetaan kylien toiminnalliseen kehittämiseen, suunnitelmallisuuden lisäämiseen, uusien toimijoiden saamiseen mukaan, osaamisen lisäämiseen, kylien tiedonvaihdon kehittämiseen ja kylätoiminnan toteuttajatahojen taloudellisen pohjan vahvistamiseen.
- Markkinoidaan maaseutuasumista ja edistetään kylien tontti- ja asuntotarjonnan lisäämistä.
- Tuetaan ympäristöön ja kylämaisemiin liittyvää kehittämistoimintaa.

- Varmistetaan elinkeinoelämän ja maaseutuväestön palvelut.
- Laaditaan kyläsuunnitelmia sekä toteutetaan jo laadittuja kylästrategioita.
- Edistetään elinkeinojen kehittämistä kylissä tukemalla mm. matkailu- ja hoivapalvelujen kehittymistä, taloussuunnittelua, informaatioteknologian soveltamista sekä sähköisten verkkopalvelujen tuottamista.

**Toimenpiteiden kohdentuminen maakunnan sisällä:** Toimenpiteet kohdentuvat koko maakuntaan.

### LUONTO- JA KULTTUURIYMPÄRISTÖJEN HOITAMINEN SEKÄ VESISTÖKUORMITUKSEN VÄHENTÄMINEN

- Toteutetaan kuntien vesihuollon kehittämissuunnitelmissa esitettyjä viemäriverkostojen laajennuksia ja kyläkohtaisia viemäriverkostoja sekä tiedotetaan uusista jätevesien käsitteilyvaatimuksista alueilla, joilla joudutaan jatkossakin jätevedet käsittelemään kiinteistökohtaisesti. Esitellään erilaisia jätevesien käsittelyn asianmukaisia ratkaisumalleja kiinteistöille.
- Laaditaan asutusta ja elinkeinoja uhkaavien tulvariskien selvittämiseksi vesistökohtaiset tulvavaara- ja tulvariskikartat sekä näiden pohjalta tarvittavat tulvariskien hallintasuunnitelmat. Nämä ohjaavat edelleen maankäytön suunnittelua.
- Aktivoidaan vesistöjen tilaan myönteisesti vaikuttavia hankkeita sekä muita hankkeita, joilla kehitetään yhteistyötä laadukkaan hyvinvointia edistävän elinympäristön hyväksi.
- Edistetään metsien vapaaehtoista suojelua Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman periaatepäätöksen mukaisesti ja Natura 2000 -alueiden hoidon ja käytön suunnittelua.
- Laaditaan maankäytön ohjaamiseksi selvitys luonnonsuojelualueverkoston alueellisesta edustavuudesta ja uhanalaisten luontotyyppien esiintymisestä.
- Edistetään luonnon- ja kulttuuriympäristöjen sekä rakennusperinnön hoitoa ja suojelua sekä aktivoidaan tähän tähtääviä hankkeita.
- Aktivoidaan matkailuyrityksiä panostamaan luonnon- ja kulttuurivarojen tarjoamisen monipuolisten mahdollisuuksien hyödyntämiseen ja edistämään niiden kestävää käyttöä.
- Edistetään eliölajien suojelua ottaen huomioon vuonna 2010 valmistuvan uhanalaisuustarkastelun tulokset sekä kansallisen että EY-lainsäädännön velvoitteet.

**Toimenpiteiden kohdentuminen maakunnan sisällä:** Alueellisesti toimenpiteiden tulee kohdentua koko maakunnan alueelle.

### 3.4. TOIMINTALINJA 4: INFRASTRUKTUURIN PARANTAMINEN

#### Keskeisimmät tavoitteet vuosina 2010–2011

- Seinäjoen itäisen ohikulkutien (vt 19) rakentamisen aloittaminen, Jalasjärven risteyshankkeen edistäminen (vt 19 / vt 3) ja ohituskaistaparit eritasoliittymiseen välillä Nurmo–Lapua (vt 19).
- Päärata Seinäjoelta pohjoiseen ja etelään; kaksoisraideosuuksien rakentaminen ja ratarakenteen parantaminen.
- Alemmanasteisen tiestön kunnan ja rahoituksen tasokorotus.
- Liikenneverkon välityskyvyn ja turvallisuuden parantaminen (vt:t 3 ja 18, kt:t 63 ja 67).
- Uuden kunnossapitohallin rakentaminen Seinäjoen lentokentälle.
- Vaasan radan sähköistämisen aloittaminen.
- Tietoverkosto- ja sisältöpalvelujen kehittäminen ml. logistiset palvelut.
- Etelä-Pohjanmaan monitoimiareena -hankkeen eteneminen.

#### SEINÄJOEN ITÄINEN OHIKULKUTIE (vt 19)

Valtatien 19 osalta on laadittava tarkennettu yhteysväliselvitys.

- Edistetään Seinäjoen itäisen ohikulkutiehankkeen toteuttamista. Yleissuunnitelma ja yleiskaavat ovat valmistuneet. Tiesuunnitelman tekeminen on aloitettu kesällä 2009, ja se tulee saada valmiiksi keväällä 2010.
- Hanke käsittää välin Seinäjoen Lentoasema–Kuortaneentie–Nurmo.
- Hanke sisältyy liikennepoliittisessa selonteossa vaalikaudella 2007–2011 rakennettavien hankkeiden joukkoon. Hanke kuuluu osana tiejaksoon Jalasjärvi–Uusikaarlepyy–Kokkola, joka sisältyy tiehallinnon esittämään runkotieverkkoon (LVM ei ole vahvistanut).
- Seinäjoen itäinen ohikulkutie tulee parantamaan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä sekä liikenneturvallisuutta siirtämällä raskaan liikenteen ja vaarallisten aineiden kuljetukset pois vilkkaasta kaupunkikeskuksesta. Koko hankkeen hyötökustannussuhde on n. 1,8.

► Hankkeen kustannusarvio on n. 60 milj. euroa.

**Toimenpiteiden kohdentuminen maakunnan sisällä:** Alueellisesti muutos on positiivisinta maakuntakeskuksessa ja sen välittömässä läheisyydessä, mutta etelä-pohjoissuunnassa ja itä-länsisuunnassa hyötyjiä ovat myös maakunnan reuna-alueilla sijaitsevat seutukunnat parantuneen läpikulkuliikenteen vuoksi. Ohikulkutiestä ja esitetystä muista parannustoimenpiteistä hyöttyy erityisesti elinkeinoelämä. Eri liikennemuotojen kehitykselle ja palvelutasolle ohikulkutiestä ja muusta liikenneinfran parantamisesta on merkittävää etua. Samalla edistetään liikenneturvallisuutta ja vähennetään oleellisesti liikennepäästöjä Seinäjoen keskustassa.

#### SEINÄJOKI-LAPUA VÄLIN OHITUSKAISTAPARIT (vt 19)

- Seuraavassa liikennepoliittisessa selonteossa tulee olla maininta vt:n 19 osalta säännöllisistä ohituskaistapareista välillä Lapua–Alahärmä.
- Seinäjoki–Lapua-välin ja Lapualla Koveron eritasoliittymän tiesuunnitelmat ovat valmiit. Koska suunnitteluvalmius on hyvä, ko. hankkeet soveltuvat hyvin elvytyspaketilla toteutettaviksi.
- Hankkeen ensimmäiseen vaiheeseen sisältyy kaksi 2,8 km pituista ohituskaistaosuutta (2+2 kaistaa) keskikaiteella erotettuna, eritasoliittymän rakentaminen, kahden eritasoliittymän täydentäminen, ajoneuvo- ja kevyen liikenteen alikulun rakentaminen sekä tarvittavat liittymä- ja yksityistiejärjestelyt.
- Toiseen vaiheeseen sisältyy nykyisen 2+2 kaistaisen tieosuuden jatkaminen n. 2 km mittaisella keskikaiteellisella osuudella välillä Seinäjoki–Atria. Käytännössä toisen vaiheen toteutus tapahtunee itäisen ohikulkutien rakentamisen yhteydessä tai välittömästi sen jälkeen.

► Hankkeen ensimmäisen vaiheen kustannusarvio on n. 15 milj. euroa.

**Toimenpiteiden kohdentuminen maakunnan sisällä:** Alueellisesti muutos on positiivisinta vt:llä 19 välillä Seinäjoki–Lapua. Koko maakunnan elinkeinoelämä ja valtatietä 19 pitkin pendelöivät hyöttyvät tämän liikennekäytävän parantuneesta välityskyvystä. Samalla edistetään yhteysvälin liikenneturvallisuutta merkittävässä määrin.

#### JALASJÄRVEN RISTEYSJÄRJESTELYT (vt 19 / vt 3)

- Seuraavassa liikennepoliittisessa selonteossa tulee olla maininta Jalasjärven eritaso-/kiertoliittymän rakentamisesta yksittäisenä kohteena.
- Edistetään Jalasjärven risteysjärjestelyjen suunnittelua ja raken-

tamista. Jalasjärven eritaso-/kiertoliittymän tiesuunnitelma laaditaan niin, että molemmat pääsuunnat ovat ratkaisultaan joustavia (yleiskaavamääräys toteaa näin). Jalasjärven eteläpuolisten ohituskaistaparien tiesuunnitelmat ovat valmistumassa.

- Hankkeen ensisijaisena tavoitteena on parantaa pitkän matkan liikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta.

#### ► Hankkeen kustannusarvio on n. 15 milj. euroa.

**Toimenpiteiden kohdentuminen maakunnan sisällä:** Kyseessä on merkittävän pullonkaulan poistaminen valtavyöllä välillä Helsinki–Tampere–Seinäjoki–Oulu. Jalasjärven kunnalle on tärkeää saada hyvät liityntäyhteydet vt:lle 3 ja vt:lle 19 kaavoissa osoitettujen kehittämissperiaatteiden mukaisesti.

#### **PÄÄRADAN KEHITTÄMINEN: TAMPERE–SEINÄJOKI–OULU**

- Seinäjoki–Oulu radan palvelutason parantaminen: radan peruskunnostus, liikennenopeuden nosto, akselipainon nostaminen 25 tonniin, henkilöliikenteen matka-ajan lyhentäminen, pullonkaulojen poistaminen kohtauspaikkoja kehittämällä ja 2-raideosuuksien rakentaminen.

#### ► Hankkeen kustannusarvio on n. 90 milj. euroa / vuosi.

- Seuraavassa vaiheessa tulee parantaa pääradan peruspalvelutason kaksiraiteistamalla rata osuudella Seinäjoki–Tampere.

**Toimenpiteiden kohdentuminen maakunnan sisällä:** Toimenpiteet kohdentuvat ensi vaiheessa välille Seinäjoki–Oulu, mistä on olemassa rahoituspäätökset. Seuraavaksi hanketta on jatkettava Seinäjoelta Tampereelle samoilla periaatteilla. Alueellisesti muutos on positiivisinta maakuntakeskuksessa ja sen välittömässä läheisyydessä, mutta etelä-pohjoissuunnassa ja itä-länsisuunnassa hyötyjiä ovat myös muut alueet nopeutuneen junaliikenteen vuoksi. Nopeutuneesta junaliikenteestä hyötyy erityisesti elinkeinoelämä ja henkilöliikenne. Radan parempi välityskyky mahdollistaa esim. logistiikkakeskukselle paremmat lähtökohdat sekä mahdollistaa maakunnalle paremman palvelutarjonnan. Kun raskasta liikennettä ja henkilöliikennettä siirtynee merkittävästi sähköjunilla tapahtuvaksi, päästöt vähenevät ja ympäristö voi paremmin.

#### **ALEMMANASTEISEN TIESTÖN RAKENTEIDEN JA KUNNOSSAPITOTASON PARANTAMINEN**

- Pyritään lisäämään tiepiirin perustienpidon määrärahoja ja saamaan rahoitusta erityisperustein kohdennettuna joko maakunnittain tai muilla perusteilla myös alempiasteisen tiestön ongelmien poistamiseen.
- Pyritään kasvattamaan yksityistieavustusten määrää, jotta teiden kunnan heikkeneminen hidastuisi.

**Toimenpiteiden kohdentuminen maakunnan sisällä:** Toimenpiteet kattavat tasapuolisesti koko maakunnan alemmanasteiset tiet. Kriteerinä tiekohtaisille toimenpiteille ovat raskaan liikenteen ja henkilöliikenteen liikennemäärät sekä teiden kunto ja liikenneturvallisuusasiat.

#### **PÄÄTIEVERKON MUUT PULLONKAULAT (vt 3, vt 18, kt 63 ja kt 68)**

- Kehitetään seuraavia päätieverkon ongelmallisia kohteita:
  - Vt 3 (Tampere–Vaasa): Yhteysvälihankkeen suunnitelman mukaiset tienparantamiset Parkanon ja Jalasjärven välillä sekä Kurikan ja Ilmajoen kohdalla.
  - Vt 18 (Vaasa–Seinäjoki–Jyväskylä): Standardisointi ja palvelutaso. Hanke tulee saada seuraavaan liikennepoliittiseen selontekoon.
  - Kt 63 (Kauhava–Evijärvi–Kaustinen): Standardisointi ja pitkän matkan liikenne.
  - Kt 67 (Seinäjoki–Ilmajoki–Kurikka): Liikenneturvallisuus ja sujuvuus. Ohituskaistaosuuksia ja eritasoliittymiä tulee saada mukaan seuraavaan liikennepoliittiseen selontekoon.

**Toimenpiteiden kohdentuminen maakunnan sisällä:** Vt:n 18 osalta Keski–Pohjola–Pietari -käytävän pahin pullonkaula on purettavissa siten, että tehdään yleis- ja tiesuunnitelma ja sen valmistuttua aloitetaan ns. Multian oikaisun rakentaminen sopivissa osissa Ähtärin päästä alkaen. Kt 63 on muodostumassa yhä tärkeämmäksi Väli-Suomen etelä-pohjoissuuntaiseksi yhteydeksi, jolla on pahoja pullonkauloja ja jonka palvelutaso ei vastaa kantatietasoa. Kt 67 on osa Etelä-Pohjanmaan vilkkainta sisäistä liikennekäytävää ulottuen Kauhajoelta Kauhavalle. Kt:llä 67 ja vt:llä 19 on tiepiirin pisin yhtenäinen osuus, jolla liikennemäärät ovat noin 8 000 ajoneuvoa/vuorokausi. Kt:n 67 liikenneinfrastruktuurin, sen välityskyvyn ja liikenneturvallisuuden parantaminen on erittäin tärkeää. Parannustoimenpiteiden positiivinen vaikutus em. teiden osalta on lähes sama kuin vt:n 19 parannustoimenpiteiden osalta.

#### **SEINÄJOEN LENTOASEMAN KEHITTÄMINEN**

- Rakennetaan uusi kunnossapitohalli lentoturvallisuussyistä purettavaksi määrätyn tilalle. Nykyinen halli on määrätty purettavaksi vuoden 2010 loppuun mennessä. Uusi huoltohalli tulee rakentaa ennen vanhan purkamista.

#### ► Hankkeen kustannusarvio on n. 3 milj. euroa.

- Kehitetään uusia lentoasemaa tukevia toimintoja ja palveluja (logistinen keskus).
- Haetaan uusia toimintoja lentoaseman yhteyteen mm. projektitoiminnan avulla (esim. huolto- ja koulutustoiminta, lentoaseman markkinointi).

**Toimenpiteiden kohdentuminen maakunnan sisällä:** Seinäjoen lentoasema palvelee koko maakuntaa ja on tärkeä osa

matkaketjua. Sen mahdollisuudet tulevaisuudessa erilaisten palvelujen tarjoajana maakunnalle ja laajemminkin ovat monipuoliset.

### LOGISTIIKAN KEHITTÄMINEN

- Laaditaan koko maakuntaa koskeva logistiikkaselvitys, joka perustuu kattavaan liikenneverkko ja -määrä tietoon.
- Kehitetään yritysten ja alueiden logistisia palveluja.
- Selvitetään valtakunnan tasolla Seinäjoen seudun logistiset mahdollisuudet (logistiikkakeskuksen ja autojen kuormausaseman sijainti jne.).

**Toimenpiteiden kohdentuminen maakunnan sisällä:** Logistiikkaselvityksessä on oleellista sovittaa yhteen liikenteen sujuvuus ja maankäyttö. Selvityksessä tutkitaan eritasoisten logistiikkakeskusten ja palvelupisteiden sijaintia liikenneverkkoon nähden ja samalla palvelujen tarjonnan optimointia. Selvityksestä saatu tieto siirretään ”näkyviin” kuntien yleiskaavoihin ja asemakaavoihin. Sen jälkeen on mahdollista etsiä alan toimijoita ja kouluttaa yrityksiä toimimaan alueensa logistiikkakeskusten kautta verkostoja hyödyntäen, jolloin on mahdollista pienentää oleellisesti logistiikkakustannuksia ja lisätä yritysten kilpailukykyä. Toimiva ja hyvä logistiikkainfra houkuttelee alueelle uusia yrityksiä ja toimijoita, jolloin koko verkoston toimivuus, luotettavuus ja tehokkuus paranevat entisestään.

### MAAKUNNAN TIETOLIIKENNEVERKKOJEN JA SISÄLTÖTUOTANNON KEHITTÄMINEN

- Lisätään ei-kaupallisten ja kaupallisten verkkojen yhteistyötä yhteyksissä ja sisältöpalvelutuotannossa.
- Pyritään varmistamaan nopeiden ja laadukkaiden valtioneuvoston ”Laajakaista 2015” -hankkeen mukaisten tietoliikenneyhteyksien kohtuuhintainen saatavuus koko maakunnan alueella (liikennöinti nopeus 100 Mbit/sekunnissa).
- Pyritään yhdistämään jo rakennetut seutuverkot maakunnalliseksi verkoksi, mikä mahdollistaisi paikallista sisältötuotantoa, sovellusten laajamittaista yhteiskäyttöä ja uusien tietoliikennettä hyödyntävien palvelujen syntymistä.

tantoa, sovellusten laajamittaista yhteiskäyttöä ja uusien tietoliikennettä hyödyntävien palvelujen syntymistä.

- Tavoitellaan todellisia ja uusia vaihtoehtoja sekä kuluttajia hyödyttävää aitoa kilpailua Open Access -periaatteeseen nojaavan toimintamallin avulla.

**Toimenpiteiden kohdentuminen maakunnan sisällä:** Laajakaistaiset ja käyttäjille edulliset avoimet tietoliikenneyhteydet pyritään saamaan koko maakunnan alueelle. Yhteyksien tarkoituksena on tukea paikallista sisältötuotantoa sekä uusien palvelujen ja toimintatapojen käyttöönottoa.

### ETELÄ-POHJANMAAN MONITOIMIAREENAN RAKENTAMINEN

- Kuortaneen Urheiluopiston infrastruktuuriin nivoutuva Etelä-Pohjanmaan monitoimiareena sisältää pikaluistelun tarpeisiin 400 m jääradan. Lisäksi areenan muodostuu n. 80 m x 180 m vapaa tila, johon tilaohjelmassa on suunnitteilla kaksi jääkaualoa, siirrettävä jalkapallo/pesäpallo-tekonurmi sekä kori- ja lentopalloparketti. Areenassa on fasilitteetit 13 000 henkilön yleisötahtumien järjestämiseksi.

- ▶ **Hankkeen kustannusarvio on n. 12 milj. euroa.**
- ▶ **TEM:ltä haettava rahoitusosuus: 4 milj. euroa, OPM:ltä haettava rahoitusosuus: 2 milj. euroa.**

**Toimenpiteiden kohdentuminen maakunnan sisällä:** Halli tulee sijaitsemaan Kuortaneella. Valmistuessaan se palvelee väestöä Etelä-Pohjanmaata laajemminkin urheilu- ja yleisötahtumissa sekä kannustaa liikkumiseen ja ammattimaiseen urheiluun. Areenan rakentamisella on merkittäviä positiivisia työllistämisaikutuksia.

## 3.5. EU -OHJELMIEN JA ERITYISOHJELMIEN PAINOTUKSET

OHJELMA	TOIMINTALINJAT			
	YRITYSTOIMINNAN EDISTÄMINEN	OSAAMISEN JA INNOVAATIOJÄRJESTELMÄN VAHVISTAMINEN	ASUINYMPÄRISTÖN JA HYVINVOINNIN KEHITTÄMINEN	INFRASTRUKTUURIN PARANTAMINEN
LÄNSI-SUOMEN EAKR-OHJELMA	<ul style="list-style-type: none"> <li>– Uuden yritystoiminnan synnyttäminen</li> <li>– Kasvuyritysten tukeminen</li> <li>– Pk-yritysten t&amp;k-toiminnan kehittäminen ja verkostoitumisen edistäminen erityisesti tärkeimmillä klusterialoilla</li> <li>– Innovaatioiden edistäminen</li> <li>– Liiketoimintaosaamisen parantaminen</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>– Epanet -korkeakouluverkosto ja erityisohjelmien kärkihankkeet</li> <li>– Korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja yritysten yhteistyöverkostot ml. Tekes-tutkimushankkeet</li> <li>– Korkea-asteen täydennyskoulutusmallit</li> <li>– Pääklustereita / nousevia aloja tukeva t&amp;k ja innovaatiotyö</li> <li>– Ammatillisen, aikuiskoulutuksen ja korkea-asteen koulutuksen kehittäminen työelämälähtöisesti</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>– Vesistöjen tilaa kohentavat hankkeet</li> <li>– Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja luonnonvarojen kestävä käytön varmistaminen</li> <li>– Matkailuyritysten toimintaedellytyksiä parantavat luonnon- ja kulttuurivarojen kestävä kehityksen hyödyntämisen projektit</li> <li>– Yhteistyömallien kehittämisen sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisessa</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>– Maakuntatasoinen logistiikkaselvitys</li> <li>– 2–3 yritysten toimintaedellytysten kannalta välttämättömiä liittymänrakennus- tai tienparannushanketta</li> </ul>

<p>MANNER-SUOMEN ESR-OHJELMA (ALUEOSIO JA VALTAKUNNALLINEN OSIO)</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Uuden yritystoiminnan synnyttäminen</li> <li>- Yrityskannan uusiutumisen edistäminen (omistajanvaihdokset)</li> <li>- Pk-yritysten verkostoituminen</li> <li>- Työorganisaatioiden kilpailukyvyn ja työllistämisedellytysten kehittäminen</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Työllistyvyyden edistäminen</li> <li>- Nuorten koulutukseen sijoittumisen edistäminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen</li> <li>- Työelämälähtöisten ohjaus- ja neuvontapalvelujen kehittäminen</li> <li>- Työelämälähtöisten koulutusmallien kehittäminen</li> <li>- Innovaatio toimijoiden verkostoitumisen tukeminen</li> <li>- Tiedon ja osaamisen siirtymisen tukeminen innovaatio-toimijoilta pk-yrityksiin</li> </ul>		
<p>MANNER-SUOMEN MAASEUDUN KEHITTÄMISOHJELMA</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Maaseudun mikroyritysten tukeminen</li> <li>- Yrittäjyyden edistäminen ja yritysten verkostoituminen</li> <li>- Maaseutuelinkeinojen monipuolistaminen</li> <li>- Maatilojen sukupolvenvaihdosten edistäminen ja maatilojen yrityskoon kasvattaminen</li> <li>- Viljelijöiden työssä jaksaminen</li> <li>- Maidon ja naudanlihan tuotannon kehittäminen ja viljelijöiden osaamisen lisääminen (koulutus ja tiedotus)</li> <li>- Maa- ja metsätalouden uusien palvelujen, tuotteiden, menetelmien ja tuotantotekniikoiden kehittäminen</li> <li>- Metsä- ja peltoraaka-aineeseen perustuvan bioenergian tuotannon, tuotantomenetelmien, käytön, korjuun, neuvonnan ja koulutuksen edistäminen</li> </ul>		<ul style="list-style-type: none"> <li>- Maaseudun palveluiden kehittäminen ja monipuolistaminen</li> <li>- Palveluiden järjestäjien yhteistyön ja -toiminnan edistäminen</li> <li>- Kylien vetovoimaisuuden ja yhteisöllisyyden lisääminen</li> <li>- Maaseudun kulttuuriperintökohteiden ja arvokkaiden rakennusten sekä luontoperintökohteiden ja luonnonarvoltaan merkittävien paikkojen hyödyntäminen, suojeleminen, säilyttäminen ja kehittäminen</li> <li>- Maaseudun asukkaiden ja toimijoiden kehittämisvalmiuksien ja osaamisen vahvistaminen</li> <li>- Ympäristöosaamisen ja -tietoisuuden lisääminen</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Maaseudun laajakaistainfrastruktuurin parantaminen</li> <li>- Kylien kehittämiseen liittyvät investoinnit</li> </ul>
<p>OSAAMISKESKUS-OHJELMA / ELINTARVIKE</p> <p>Foodwest Oy osallistuu Elintarvikekehityksen osaamisklusteriin kansallisena osaamiskeskuksena vastaten kuluttajan käyttäytymisosaamisesta (asiakas, tuotekehitys, laatu, markkinatutkimus) sekä koordinoi koko klusteria</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Elintarvikeyritysten kansainvälistymisen edistäminen erit. Itämeren alueella ja Kaukoidässä</li> <li>- Laajat yrityselämää hyödyntävät projektit</li> <li>- Klustereiden rajapinnoilla tapahtuva kehittäminen</li> <li>- Pk-yritysten markkinoinnin, yhteistyön ja osaamispalveluiden kehittäminen</li> <li>- Elintarvikeyritysten kasvun ja uuden liiketoiminnan edistäminen</li> <li>- Esimerkkihankeita: Ruokaprovinsi-kokonaisuus, uudenlainen messukokonaisuus E-P:lle, Food Safety kv-projekti, Mobiili tapahtumacatering ja Puolukka Superfruit -hankekokonaisuus</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Tutkimustiedon hyödyntäminen ja soveltaminen yrityselämään</li> </ul>		
<p>OSAAMISKESKUS-OHJELMA / ÄLYKKÄÄT KONEET</p> <p>Seinäjoen Teknologiakeskus osallistuu osaamiskeskuksena Älykkäät Koneet -klusteriin vastaten kansallisesti maa- ja metsätalouden sekä elintarvikealan koneerakennuksen kehitystoiminnasta.</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Älykkäitä koneita kehittävien yritysten ja tutkimuslaitosten verkottuminen ja kansainvälistäminen</li> <li>- Toimialan liiketoimintamallien kehittäminen, teknologian hyödyntäminen ja uusien tuotteiden syntyminen</li> <li>- Uusien yritysten ja pk -vientiyritysten syntyminen sekä pääomasijoitustoiminnan kehittäminen</li> <li>- Osaamiskeskuksen nostaminen omalla erikoisalallaan kansainvälisen tason toimijaksi ja projektitoiminnan volyymin merkittävä kasvattaminen</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Lisätään alueen vetovoimaisuutta kansainvälisen tutkimuksen ja yritystoiminnan sijoittumispaikkana</li> <li>- Innovaatioympäristöjen / -palveluiden ja tuotantoverkoston rakentaminen</li> </ul>		

<b>SEINÄJOEN SEUDUN KOKO</b> – Seinäjoki – Alavus – Ilmajoki – Jalasjärvi – Kauhava – Kuortane – Kurikka – Lapua	– Pelloilta pöytään -ketjun innovaatioiden ja huippuosaimisen tukeminen maatalous- ja elintarviketuotannossa sekä konerakentamisessa – Bioenergian hyödyntäminen – Elämystuotantoon sekä luoviin aloihin (liikuntaklusteri, rytmisiikki, pohjalaisuus vetovoimatekijänä) liittyvien palveluiden ja yrittäjyyden lisääminen	– Kansainvälistyvä innovaatioympäristö: kansainvälistymisvalmiudet, verkostot, tutkija- ja asiantuntijavaihto, kv-pilotit, sijoittumispalvelut – Innovatiivisuutta tukevat tapahtumat – Matalan kynnyksen innovaatiopalveluiden kehittäminen – PalveluINNO-ohjelma	– Kaupunkiseudun vetovoimaisuuden lisääminen – Tasapainoisen aluekehityksen tukeminen sekä maaseudun ja kaupungin välisen vuorovaikutuksen vahvistaminen – Pohjalaiset arvot ja asenne	
<b>SUUPOHJAN KOKO</b> – Kauhajoki – Isojoki – Teuva – Karijoki – Kurikka osin (living business ja bio-elintarvikkeet) – Honkajoki osin (bio-elintarvikkeet)	– Kohdistettu kehittämisspolitiikka: Logistiset järjestelmät, bio- ja elintarvike, living business (kalusteet ja asuminen) – Verkostoitumisen ja kansainvälisyyden edistäminen – Uudet liiketoimintamahdollisuudet (palveluliiketoiminta, ympäristöteknologia) ja tuotekehitys – Valtakunnallinen erikoistuminen kehittämisaaloilla	– V 6-vetovoimamalli seudullisen ennakkoinnin välineenä – Joustavat ja yritysälähtöiset koulutusmallit – Kokeileva innovaatio- ja elinkeinopolitiikka: digitaalisen osaamisen soveltaminen, living lab – Virtuaaliset oppimisympäristöt	– Tasapainoisen aluekehityksen tukeminen monipuolisten teemojen avulla – Ennakoivan hyvinvointityön kehittäminen toimintatapoja ja rakenteita uudistamalla – Imagon luonti, brändäys, viestintä – Puhdas luonto, kestävä kehitys ja agroekologiset toimintatavat	– Nopea, moderni, avoin optinen kuituverkko ja sen luomat mahdollisuudet digitaalisten toimintatapojen kehittämiseksi
<b>ETELÄ-POHJANMAAN JÄRVIALUEEN KOKO</b> – Alajärvi – Vimpeli – Lappajärvi – Evijärvi – Soini – Töysä – Ähtäri	– Kaava- ja energiamääräykset sekä markkinatutkimus asiakasälähtöisen rakentamisen tarpeesta – Uudet materiaaliratkaisut ja liimaustekniikan kehittäminen – Verkostoituminen, tuotekehitys ja markkinointi – Energiatalouden uudet ratkaisut	– Alumiini- ja metallirakentamisen osaamiskeskitymän rakentaminen – Kansallinen alumiiniseminaari	– Alueen ja osaamisen markkinointi – Matkailun kärkien vahvistaminen, verkostoituminen, teemallinen tuotteistaminen ja brändäys – Alueen luonnon hyödyntäminen virkistyskäytössä	– Alueen yritysten logistiikan kehittämismahdollisuuksien selvittäminen

### 3.6. VALTIONEUVOSTON PÄÄTÖSTEN EDELLYTTÄMÄT ALUEELLISET ERITYISTOIMET

Pohjanmaan ja Etelä-Pohjanmaan maakunnan liitot ja TE-keskukset hakivat Sydösterbottens kustregion -seutukunnan ja Suupohjan seutukunnan nimeämistä äkilliseksi rakennemuutosalueeksi Metsä-Botnian sellutehtaan lopettamisen seurauksena syntyneen vaikean työllisyysilanteen vuoksi. Työ- ja elinkeinoministeriön päätöksessä pääasiallisesti ÄRM-alueeksi nimettiin Kaskisten kaupunki. Tukea voidaan kuitenkin kohdentaa myös ympäröiviin seutukuntiin. Näin ollen ÄRM-rahoituksella toteutettuja toimenpiteitä kohdistetaan myös Teuvan, Karijoen ja Kauhajoen alueille. Etelä-Pohjanmaalla varaudutaan kuitenkin tarvittaessa suuntaamaan

myös maakunnallista rahoitusta alueen työllisyysilanteen helpottamiseen.

Kuusikunnille, Soinin kunnalla täydennettynä, on myös haettu äkillisen rakennemuutosalueen statusta sekä rahoitusta. TEM ei ole vielä ratkaissut asiaa. Hakemuksen perusteluna on ollut työttömyyden voimakas kasvu usean eri yrityksen vaikeuksien vuoksi. Mikäli alue nimitään ÄRM-alueeksi ja se saa lisärahoitusta, haluavat alueen kunnat panostaa erityisesti metalli- ja rakennuskluusterien sekä kaupanalan ja matkailun kehittämiseen. Lisäksi kunnat haluavat toteuttaa useita yritysten toimintaedellytyksiä parantavia investointihankkeita sekä tieinvestointeja.

### 3.7. VAIKUTUSTEN ARVIOINTI

Toimenpide	Vaikutukset					
	ymp.		sos.	tal.	tasa-arvo*	
<b>TL 1: YRITYSTOIMINNAN EDISTÄMINEN</b>	ymp.		sos.	tal.	tasa-arvo*	
Maa- ja metsätalouden toimintaedellytysten parantaminen	+	-	+	+	+	-
Keskeisten kehittämisalojen vahvistaminen ja verkostoituminen	+	-	+	+	0	
Potentiaalisten kasvun alojen tukeminen	+		+	0	+	
Yritysten liiketoimintaosaamisen vahvistaminen	0		0	+	0	
<b>TL 2: OSAAMISEN JA INNOVAATIOJÄRJESTELMÄN VAHVISTAMINEN</b>	ymp.		sos.	tal.	tasa-arvo	
Kansainvälinen innovaatioympäristö	0		0	0	+	
Työllisyyden edistäminen ja työelämäsyjärjytymisen ehkäiseminen	0		++	+	+	
Ammattitaitoisen työvoiman saannin turvaaminen	0		+	++	+	
Etelä-Pohjanmaan korkeakoulukonsortion toteuttaminen	0		+	+	+	
Toisen asteen koulutuksen kehittäminen	0		++	++	++	
<b>TL 3: ASUINYMPÄRISTÖN JA HYVINVOINNIN KEHITTÄMINEN</b>	ymp.		sos.	tal.	tasa-arvo	
Julkisten hyvinvointipalvelujen kehittäminen	0		++	+	++	
Vetovoimatekijöiden lisääminen ja kulttuurin kehittäminen	0		++	+	0	
Kylien kehittäminen	+	-	+	+	+	
Luonto- ja kulttuuriympäristöjen hoitaminen sekä vesistökuormituksen vähentäminen	++		+	+	+	
<b>TL 4: INFRASTRUKTUURIN PARANTAMINEN</b>	ymp.		sos.	tal.	tasa-arvo	
Seinäjoen itäinen ohikulkutie (vt 19)	+	-	0	++	0	
Seinäjoki-Lapua-välin ohituskaistaparit (vt 19)	-		0	+	0	
Jalasjärven risteysjärjestelyt (vt 19/vt 3)	0		0	+	0	
Pääradan kehittäminen: Tampere-Seinäjoki-Oulu	+	-	0	+	0	
Alemman asteisen tiestön rakenteiden ja kunnossapitotason parantaminen	- ?		+	+	+	
Päätieverkon muut pullonkaulat (vt 3, vt 18, kt 63, kt 67)	+	-	0	++	0	
Seinäjoen lentoaseman kehittäminen	-		0	++	+	
Logistiikan kehittäminen	+	-	0	++	0	
Maakunnan tietoliikenneverkkojen ja sisältötuotannon kehittäminen	+ ?		+	+	+	
Etelä-Pohjanmaan monitoimiareenan rakentaminen	-		0	+	0	

++	Merkittäviä positiivisia vaikutuksia	+ -	Sekä positiivisia että negatiivisia vaikutuksia
+	Positiivisia vaikutuksia	+ ?	Vaikeasti ennakoitava positiivinen vaikutus
0	Ei todennäköisiä vaikutuksia	- ?	Vaikeasti ennakoitava negatiivinen vaikutus
-	Negatiivisia vaikutuksia	?	Ennakoituihin tai tietoon liittyviä epävarmuustekijöitä
--	Merkittäviä negatiivisia vaikutuksia	+ > < -	Sekä positiivisiä että negatiivisia vaikutuksia, joista ei päästy yksimielisyyteen

\* Tasa-arvolla tarkoitetaan tässä yhteydessä sukupuolista, alueellista sekä ikäryhmittäistä tasa-arvoa.

## 4. TOTEUTTAMINEN HALLINNONALOITTAIN

### 4.1. PAINOPISTE A: ALUEELLISEN KILPAILUKYVYN JA VÄESTÖN HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN

#### 4.1.1. Toimintalinja A1: taloudellisen tilanteen edellyttämät elvytystoimet

##### Strategiset tavoitteet

Tavoitteenasettelun lähtökohtana ovat paitsi nykyisen taloudellisen tilanteen luomat haasteet, myös opit ja kokemukset edellisestä lamasta. Elvytystoimilla olisi pystyttävä vastaamaan

1. Sillanrakennuksesta elinkelpoisille yrityksille taantuman yli huolehtimalla yritysten ja niiden työntekijöiden kehityksellisyksistä ja vahvistamalla tulevaa kasvua tukevaa houkuttelevaa elin- ja innovaatioympäristöä.
2. Työttömyyden kasvun katkaisemisesta tulevan noususuhdanteen edellytysten varmistamiseksi torjumalla erityisesti nuorisotyöttömyyden kasvu ja syrjäytyminen.

##### Keskeiset toimenpiteet

Toimenpiteiden jalkauttamisessa proaktiivinen toimintatapa on määräävä. Hyödynnetään koko kumppanuusverkostoa. Etelä-Pohjanmaalla on toteutettu laaja Yritysharava-projekti, jonka tuloksena on kartoitettu taantuma-ajan yritysten erilaisia kehittämistarpeita:

Yritystoimintaa tukevista toimenpiteistä keskeisiksi nousevat rahoitukselliset toimenpiteet (tuottavuus, t&k), liiketoimintaosaamisen (talous-) kehittäminen ja henkilöstön osaamisen vahvistaminen. Yritysten kehittämistyön kärki suunnataan taantuman runtelemien alihankintaketjun loppupäähän sijoittuvien yritysten toiminnan monipuolistamiseen.

Yritys- ja elinympäristöjen vahvistaminen edellyttää elinkeinotoiminnan ja asumisviihtyvyyden perusedellytyksistä (vesihuolto, maantiet, rautatiet, laajakaista) huolehtimista. Tie-, ympäristö- ja vesistöhankeet paitsi elvyttävät työllistämällä, myös parantavat alueen houkuttelevuutta tulevaisuudessa. Toimivat vesihuoltopalvelut ovat perusedellytys lähes kaikelle toiminnalle. Ja erityisesti jätevesiviemäröinnin laajennuksella luodaan perusedellytyksiä elinkeinoelämälle ja asutukselle toimia.

Taantuman jälkeisestä, uuden kasvun innovaatioympäristöstä, pyritään löytämään uusia, tulevaisuuden kasvun moottoreita mm. pohjalaismaakunnille vahvoista energia- tai ympäristöosaamisista, joita alueella jo tunnustetaan.

##### Merkittävät kehittämishankkeet

Lähivuosina tuetaan ja aktivoidaan rakennemuutosalueistuksen omaavien seutujen ja muiden vastaavaan tilanteeseen ajautuneiden alueiden kehittämistä niiden omien suunnitelmien pohjalta (Kaskisten kaupunki ja Suupohja, erityisesti Teuva, Kuusiokunnat, Kurikka, Kauhava).

PROTEK-hankkeessa tavoitteena on suhdannetaantumana negatiivisten vaikutusten eliminoiminen. Erityisesti pureudutaan teknologiateollisuuden alihankintaverkostoihin.

Yritysharava-hankkeen jälkihoidossa tullaan huomioimaan yritysten erilainen asema suhdannetaantumassa.

Käynnistetään rakennerahastovaroin ”Tekemällä tulevaisuuden ehkäisyyn”, jonka tavoite on pureutua nuorisotyöttömyyden ehkäisyyn. Rahoitetaan mm. yritys ympäristöjä parantavia infrahankkeita etupainotteisesti valtuuksia hyväksi käyttäen.

Rahoitetaan ja edistetään toimijoiden yhteisiä suunnittelu- ja esiselvityshankkeita.

#### 4.1.2. Toimintalinja A2: Yritystoiminnan uudistaminen

##### Strategiset tavoitteet

Etelä-Pohjanmaan työttömyys on kasvanut kuluvaan vuoteen aikana suhteellisesti eniten koko maassa. Tässä tilanteessa muutosturvan toimintamallin tehokas käyttö on oleellista.

Etelä-Pohjanmaalle leimallista on pk-yritysvaltaisuus, mutta viennin ja kasvuyritysten osuus on liian vähäinen. Innovaatio- ja kv-valmiuksien tukeminen monipuolisella neuvonnalla, rahoituksen ja ohjelmatoiminnan keinoin on tärkeää.

Tutkimustoiminta on pitkällä aikavälillä uuden yritystoiminnan taustalla. Maakunnassa toimii ainutlaatuinen monen yliopiston ja ammattikorkeakoulun yhteistyöverkosto, jonka on tulevaisuudessa toimintaansa entistä tarkemmin tulevaisuuden ja maakunnan lähtökohtien kannalta potentiaalisimpiin tutkimuskokonaisuuksiin.

##### Keskeiset toimenpiteet

Uusien yritysten syntymiseksi asiakkaiden palvelua parannetaan maakunnan yrityspalveluja tuottavien organisaatioiden verkoston aiempaa tiiviimmällä yhteistyöllä. Erityisenä painopisteenä ovat yritykset, jotka käynnistetään palvelualalle tai uusiutuvaan energiaan perustuvalla sektorilla. Toimivien yritysten aktivoimisessa Yritysharavan jälkihoidossa huolehditaan kv- ja t&k&i-palvelujen markkinoinnista.

Jouston ja turvan tasapainon edistämiseksi TE-toimistoissa työskentele kolme muutosturva-asiantuntijaa, joiden tehtävänä on työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen tehokas hyödyntäminen. Yrittäjyys nostetaan esiin vaihtoehtoisena työllistymisen tapana ja sitä tuetaan sekä koulutuksella että starttirahalla.

Kasvuyrityspalveluiden osalta tarvitaan aiempaa vaikuttavampia, usean toimijan palveluita yhdistäviä palvelukokonaisuuksia, jotka kohdennetaan lupaavimpiin yrityksiin. Kasvuyritysaktiivisuuden parantamiseksi laaditaan suunnitelma aiemmin toteutetun Etelä-Pohjanmaan kasvuyritysselvityksen johtopäätösten pohjalta. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä osaamisen ja koulutuksen toimintalinjan kanssa. Innovatiivisten uusien yritysten tukemiseksi jatketaan Tuoteväylä-toimintatapa ja tehostetaan NIY-rahoituksen markkinointia.

Alueen erityisvahvuuksien parantamiseksi ja osaamiskeskittymien vuorovaikutuksen edistämiseksi keskus osallistuu aktiivisesti yliopistokeskuksen ja ammattikorkeakoulun verkoston jatkokehittämiseen. Innovaatioympäristön kansainvälistämiseksi EAKR-rahoituksen toimintalinja 2:n painopisteenä ovat kv-yhteistyötä sisältävät tutkimushankkeet.

Maankäytön suunnittelu ja liikenneinfrastruktuuri ovat tärkeitä yritysten sijoittumiseen ja kilpailukykyyn vaikuttavia asioita, joten vastuualueiden yhteistyö ja tiedonvaihto on tärkeää. Huomioidaan suunnittelujakson toiminnassa Etelä-Pohjanmaan logistiikkaselvityksen tulokset.

#### **Merkittävät kehittämishankkeet**

Toteutetaan yhteistyössä Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan kanssa Tekesin rahoituksella alueellinen innovaatiostrategia-projekti. Tämän Tekesin ostopalvelurahoituksella toteutettavan hankinnan tavoitteena on selvittää ja yhdenmukaistaa kolmen lähekkäisen maakunnan innovaatiostrategioita ja -resursseja, edeten nykytilan analyysistä tulevaisuuden näkymiin, tarkennettuun strategiaan ja siitä johdettuihin alueellisiin toteutussuunnitelmiin. Lähtökohtana ovat maakuntasuunnitelmat, osaamiskeskusohjelmat, koheesio- ja kilpailukykyohjelmat (KOKO) sekä ELY:n strategiset linjaukset. Työn lopputuloksena laaditaan maakunnan innovaatio toimijoiden käyttöön resurssipohjainen osaamis- ja teknologiakartta sekä toimenpidesuunnitelma innovaatioympäristön kehittämistä varten.

### **4.1.3. Toimintalinja A3: Aluerakenteen kehittäminen ja liikennejärjestelmien toimivuus**

#### **Strategiset tavoitteet**

Aluerakenteen kehittämistä ohjaa normiperusteinen alueidenkäytön suunnittelujärjestelmä sekä sitä täsmentävät kansainväliset sopimukset ja kansalliset tavoitteet. Tehokkaan ja kilpailukykyisen aluerakenteen toteuttamisessa pyritään huomioimaan alueen omaleimaisuus. Haasteena on kuntien maapolitiikka ja rakennetta hajauttava kehitys. Alu-

een ELY-keskus ohjaa omalla toiminnallaan alueensa maankäytön suunnittelua, niin että se perustuu lain edellyttämiin riittäviin vaikutusten arviointeihin ja vuorovaikutteiseen prosessiin. Liikennejärjestelmällä on erityinen rooli aluerakenteen vuorovaikutuskanavana. Liikenneväylien kapasiteetin ja palvelutason tulee olla riittävä mahdollistaen vaihtoehtoisten matka- ja kulkumuotojen sekä kuljetusmuotojen valinnan.

#### **Keskeiset toimenpiteet**

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus varmistaa omalla toiminnallaan ja muille toimijoille tarjoamallaan asiantuntemuksella, että suunnittelujärjestelmän käytössä on riittävä määrä, riittävän ajantasaista tietoa infrastruktuurin kehittämistarpeista ja liikennepalveluiden tarkoituksenmukaisesta järjestämisestä suhteessa aluerakenteen kehittämiseen. Alueidenkäytön suunnitteluun liittyvällä viranomaisyhteistyöllä, ohjauksella ja valvonnalla vaikutetaan liikennetarpeen vähentämiseen ja ekologisesti kestävimpien liikennemuotojen suosimiseen.

ELY-keskus arvioi kuntien kanssa käytävissä kehittämiskeskusteluissa kunkin kunnan maapolitiittisen ohjelman sisällön. Kehittämiskeskusteluissa nostetaan esille myös kuntien yleiskaavoituksen ajantasaisuus osana strategista aluerakenteen kehittämistä.

ELY-keskus edistää liikennejärjestelmäsuunnitelmien aiesopimusten toimenpiteitä ja arvioi yhdessä maakunnan liittojen kanssa liikennejärjestelmäsuunnitelmien ajantasaisuutta. Infrastruktuurihankkeiden suunnitteluvalmiuden parantaminen luo edellytyksiä myönteisille rahoituspäätöksille ja toteutukselle. Aiesopimuksissa mainitut selvitykset pohjustavat maakuntakaavojen tarkistusta. ELY-keskus osallistuu Etelä-Pohjanmaan logistiikkaselvitykseen, jonka avulla voidaan täsmentää maakuntakaavan kehittämismuutoksia ja saada suuntaviivoja alempiasteiseen kaavoitukseen. ELY-keskus osallistuu myös Pohjanmaan liiton koordinoimaan liikennejärjestelmäsuunnitelman uudistamiseen, johon sisältyy mm. logistinen tarkastelu. Kuntien yleiskaavoituksen yhteydessä ELY-keskus osallistuu tie- ja katuverkollisten ratkaisujen selvittelyyn.

Erityisesti kaupunkiseuduilla edistetään joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen houkuttelevuutta henkilöautoille vaihtoehtoisina kulkumuotoina. Koko alueen osalta määritellään joukkoliikenteen peruspalvelutaso ja sen mukaiset palvelut turvataan maaseudulla. Edistetään toimivien matkaketjujen syntymistä. Tieverkko mahdollistaa logistisesti tärkeiden tietoliikenneverkkojen kehittämisen.

### **4.1.4. Toimintalinja A4: Maaseudun elinvoimaisuus ja elinkeinot**

Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus hoitaa oman toimialueensa lisäksi Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimialueella kalatalouteen liittyvät tehtävät.

### Strategiset tavoitteet

Maa- ja metsätalouden kilpailukyvyyn parantaminen, maaseudun elinkeinorakenteen monipuolistaminen, maaseudun mikroyritysten kilpailukyvyyn vahvistaminen ja verkostoitumisen edistäminen sekä maaseutu ympäristön viihtyisyyden ja kylien vetovoimaisuuden, vireyden ja toimivuuden lisääminen.

Metsä- ja peltoraaka-ainevarantoihin perustuvan bioenergian tuotannon ja käytön lisääminen sekä korjuun ja tuotantomenetelmien edistäminen. Uusiutuvien energialähteiden tuotannon ja käytön edistäminen.

Kalatalouspolitiikan tavoitteena on kalakantojen kestävä ja monipuolinen hyödyntäminen luomalla työpaikkoja kannattavalle elinkeinokalatalouden sektorille. Tuottamalla sosiaalista ja taloudellista hyötyä sekä luodaan kansalaisille virkistysmahdollisuuksia ja hyvinvointia vapaa-ajan kalatalouden toimilla. Kalavarat pidetään tehokkaalla hoitotoiminnalla geneettisesti monimuotoisina ja tuottavina.

### Keskeiset toimenpiteet

**Maaseutuuyrittäjyys:** Tuetaan uusien maaseutuuyritysten perustamista ja toimivien yritysten tuottavuuden ja kilpailukyvyyn lisäämistä, kasvua ja verkostoitumista sekä yritys-kohtaisten investointi-, kehittämis- ja käynnistystukien että yritysryhmähankkeiden avulla. Vahvistetaan maaseutuuyrittäjien johtamis-, liiketoiminta-, markkinointi-, teknologia- ja tuotekehitysoasaamista. Tukemisen pääpaino on maakunnan keskeisillä kehittämissaloilla; metalli, elintarvike, puu. Kasvun alojen tukemisessa korostuvat energia-ala, hyvinvointi- ja hoivapalvelut.

**Maatalous:** Parannetaan alueen maatalouden kilpailukykyä ja kannattavuutta sekä alueen elintarvikejalostuksen raaka-aineen saatavuutta tukemalla maatalojen rakennekehitystä edistämällä ja tukemalla sukupolvenvaihdoksia, tukemalla yksikkökokoja kasvattavia ja tuotantoa tehostavia investointeja, edistämällä alue- ja tilusrakenteen parantamista ja maatalojen välistä yhteistyötä sekä kehittämällä uusia palvelutoimintoja. Vahvistetaan viljelijöiden johtamis-, talous- ja liiketoiminta- sekä tuotanto- ja maataloustuotteiden laatu- ja laatuosaamista. Lisätään viljelijöiden ympäristö ja kotieläinten hyvinvointitietoisuutta. Lisätään maataloutta koskevan tutkimustiedon, menetelmien ja tekniikoiden soveltamista käytäntöön edistämällä tutkimuksen, asiantuntija-organisaatioiden, elintarvikejalostuksen ja viljelijöiden välistä yhteistyötä. Tuetaan viljelijöiden työkyvyn ylläpitoa, työssä jaksamista ja työn käytön hallintaa.

**Metsätalous:** Edistetään metsien täysimääräistä hyödyntämistä, erityisesti energiapuun tuotannon ja käytön edistämiseen tähtäävillä hankkeilla sekä käynnistämällä metsien hoidon edistämiseen liittyviä hankkeita. Vahvistetaan metsäomistajien osaamista sekä neuvontaa. Edistetään metsänomistajien sukupolvenvaihdoksia ja metsätalustarjontaa.

**Etelä-Pohjanmaan kalatalous:** Elinkeinokalatalouden (ammattikalastus, vesiviljely, kalakauppa ja kalanjalostus) kehittämistä tuetaan rahoittamalla investointeja ja kehittämishankkeita Euroopan kalatalousrahastosta (EKTR) Suomen elinkeinokalatalouden toimintaohjelman linjausten ja tukitoimien mukaisesti. Erityisiä painopistealueita ovat yritysosaamisen kehittäminen, kalakantojen hyödyntämisen tehostaminen ja elintarvikkeiden korkea laatu.

Vapaa-ajan kalataloutta edistetään valtakunnallisen ja Pohjanmaan TE-keskuksen vapaa-ajan kalatalouden kehittämissuunnitelman linjausten mukaan. Huomiota kiinnitetään erityisesti kalastusmahdollisuuksista tiedottamiseen sekä luvanmyynnin monipuolistamiseen ja tehostamiseen (mm. internetin hyväksikäyttö). Kansallisia kalatalouden edistämistä- ja hyödynnetään tässä yhteydessä.

Etelä-Pohjanmaan kalatalousmaksujen käyttösuunnitelmia laaditaan ja toteutetaan eri hankkeiden kalataloudellisten haittavaikutusten vähentämiseksi tavoitteena suunnitelmallinen ja tehokas kalavarojen hoito ja kalojen sekä rapujen elinympäristöjen kunnostaminen. Huolehditaan kalastus-, vesi-, ympäristönsuojelu- ja ympäristövaikutusten arviointilainsäädäntöön liittyvistä tehtävistä, joita ovat mm. erilaiset päätökset ja lausunnot.

**Bioenergia:** Edistetään ja kehitetään bioenergian tuotantoa ja tuotantomenetelmiä sekä lämpöyrittäjyyttä ja lisätään alueella bioenergiaa käyttäviä laitteita ja kohteita. Kehitetään bioenergia-alan koulutusta: tuetaan koulutusrahenteiden uudistamista ja käynnistetään uusia koulutusohjelmia. Bioenergian käyttöä lisätään erityisesti metsäenergian käytön lisäyksellä. Kehitetään peltoenergian tuotantoa ja käyttöä, mm. oljen energiakäyttöä. Tuetaan maatalojen energiaohjelman tavoitteiden toteutumista. Edistetään maatalouden ja elintarviketeollisuuden sivutuotteiden hyödyntämistä energiatuotannossa. Uusiutuvan energian kehittämistä käsitellään myös toimintalinjassa B2: Ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen.

**Maaseudun toimintaedellytysten kehittäminen:** Edistetään kylien suunnitelmallista ja omaehtoista kehittämistä, kylien välistä yhteistyötä ja kylätoimijoiden, kuntien, viranomaisten sekä yrittäjien verkostoitumista. Vahvistetaan kylien taloudellista toimintaa ja lisätään kylien yhteistilojen hyödyntämistä. Tuetaan kylien viihtyisyyttä, toiminnallisuutta, erilaisia harrastusmahdollisuuksia lisääviä sekä kylän vireyttä edistäviä investointeja ja toimintoja. Tuetaan maaseudun nopeita tietoliikenneyhteyksiä sekä edistetään kylien ympäristön hoitoa ja haja-asutusalueiden jätevesien käsittelyyn liittyvää tiedottamista sekä suunnittelua. Maaseudun veden hankintaa ja jätevesien viemärintiä käsitellään myös toimintalinjassa B5: Vesivarojen käyttö ja hoito.

### Merkittävät kehittämishankkeet

- Puuhake-energia öljyn korvaajana lämpölaitoksissa

#### 4.1.5. Toimintalinja A5: Osaaminen, koulutus ja kulttuuri

Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus hoitaa oman toimialueensa lisäksi Etelä-Pohjanmaan, Keski-Suomen ja Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimialueella kirjasto-, liikunta- ja nuorisotoimen tehtävät. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus vastaa oman toimialueensa lisäksi Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Satakunnan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten oppilaitosrakentamiseen liittyvistä valtionapuviranomaisen tehtävistä.

##### Strategiset tavoitteet

Etelä-Pohjanmaan korkeakoulukonsortion toteuttaminen on Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelman 2010-2011 (TOTSU) maakunnallinen kärkihanke. Etelä-Pohjanmaalla on suhteellisesti vähän korkea-asteen tutkinnon suorittaneita, mutta työelämän kasvavat osaamisvaatimukset edellyttävät korkea-asteen osaamista yhä lisääntyvässä määrin, kun työtehtävissä tarvittava osaamista so kasvaa. Korkeakoulukonsortion toteuttamisella edistetään myös yrityksille välittämätöntä t&k-toimintaa. Etelä-Pohjanmaan yritykset ovat kansallisesti pieniä, minkä takia niiden saavutettavissa oleva paikallinen t&k-toiminta on tärkeää, kun niillä ei ole riittävästi omia t&k-resursseja. Korkeakoulukonsortion kehittäminen tukee myös perustettavan ELYn toimintaa, kun ELYn työntekijöillä on mahdollisuus hankkia omaa osaamista ylläpitävää koulutusta konsortioon kuuluvista oppilaitoksista. Pidemmällä aikavälillä tämä mahdollistaa ELYn toimintaa tukevan osaamiskeskittymän rakentamisen Seinäjoen seudulle.

Työvoimakoulutusta ja nuorisostaen koulutusta pyritään painottamaan sellaisille aloille, joissa on nähtävissä tai ennakoitavissa työvoiman kysyntää ja sen kasvua. Koulutus-kapasiteettia suunnataan koulutetun, mutta lisäkoulutusta tarvitsevan työvoiman täydennyskoulutukseen. Koulutuksen sisältöjä uudistetaan tilanteen vaatimilla tavoilla ja haetaan synergiaa mm. lääninhallituksen rahoittaman koulutuksen kanssa.

Nuorisotyössä lähtökohtana on, että jokainen alle 25-vuotias nuori suorittaa vähintään toisen asteen koulutuksen. Tavoitteen saavuttamiseksi kehitetään paikallista ennakoitua sekä lisätään alueiden vaikutusmahdollisuuksia koulutuspaikkojen määrittelyssä. Lisäksi edistetään liikuntapoliittisin toimenpitein väestön hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä elämänsä eri vaiheissa.

Etelä-Pohjanmaan kulttuuristrategian mukaisia toimenpiteitä toteutetaan yhteistyössä kulttuuri toimijoiden kanssa. Tavoitteena on ”kulttuurisesti kilpailukykyinen ja hyvinvoiva Etelä-Pohjanmaa”. Kuntien omaehtoisen kulttuuritoiminnan edistäminen peruspalveluna ja maakunnan kulttuurikeskusten verkottaminen ovat alueellisen tasapainon saavuttamiseksi tärkeitä. Edistetään taiteilijoiden työmahdollisuuksia ja hyö-

dynnetään kulttuuripalveluita monipuolisesti ennaltaehkäisevässä ja kuntouttavassa toiminnassa. Panostetaan luovien alojen kehittämisohjelman mukaiseen kansalliseen ja maakunnalliseen toimintaan.

##### Keskeiset toimenpiteet

Meneillään oleva taloustaantumaa johtaa yritystoiminnan uudistumiseen ja edellyttää annettavan koulutuksen kehittämistä eri koulutusasteilla ja oppilaitoksissa siten, että se vastaa tulevaisuuden ennakoituja osaamistarpeita. Koulutus- ja oppimisympäristöjen uudistamista tarvitaan, koska merkittävä osa työmarkkinoilla nyt olevista eläköityy 2010-luvulla. Paremmat työelämälähtöiset oppimisympäristöt mahdollistavat mm. opiskelijoiden tehokkaamman kouluttautumisen ja nopeuttavat heidän sijoittumistaan työmarkkinoille opintojen jälkeen.

Yritysten henkilöstön ja avainhenkilöiden koulutustarjontaa pidetään mahdollisimman laajana ja monipuolisena joko kansallisin tai rakennerahastovaroin. Koulutussisältöjä kehitetään. Toimintaa kohdennetaan erityisesti kasvuhaluille pk-yrityksille ja pyritään lieventämään taantuman vaikutuksia työntekijöille ja yrityksille sekä turvaamaan kasvuhaluisten yritysten kehitystä. Yritysten kansainvälistymisvalmiuksia tehostetaan yritys- ja avainhenkilövalmennuksella. Pienten yritysten aktiivisuutta henkilöstön kehittämiseen lisätään ja yritysten omistajanvaihdoksia pyritään tehostamaan.

Kehitystoimien kohteena ovat erityisesti taantumasta kärsivät toimialat, verkostot ja yritykset sekä uudet kasvualat. Ammatilliseen koulutukseen liittyvää alueellista yhteistyötä vahvistetaan. Edistetään yritysten, korkeakoulujen ja ammatillisten oppilaitosten välistä verkostoitumista. Palveluilla edistetään alueiden muuttuviin osaamis- ja koulutustarpeisiin vastaamista elinikäisen oppimisen periaatteella. Alueellisen kilpailukyvyyn kehittämistä tuetaan työvoima- ja koulutustarpeen ennakoitua kehittämällä. Alueellisen koulutustarjonnan ja kysynnän välisen kohtaannon parantamiseksi kehitetään koulutuksen tiedotus-, neuvonta- ja ohjauspalvelujen alueellista saavutettavuutta.

Rakennerahastopoliittikan, kansallisen koulutus-, tutkimus- ja kulttuuripoliittikan sekä aluepolitiikan kehittämistavoitteiden yhteensovittamista painotetaan ottaen huomioon alueen vahvuudet ja kehittämistarpeet. Vahvistetaan työelämäosaamista ja uusien toimintamallien löytämistä sekä olemassa olevien yhteyksien monipuolisempaa hyödyntämistä oppilaitosten ja työelämän välillä. Työvoimatarpeiden ja muiden aikuiskoulutustarpeiden ennakoitua mahdollisille kasvualoille lisätään yhteistyössä ELY -vastuualueiden kesken erikseen käynnistettävällä kehittämishankkeella.

Oppilaitosten perustamishankkeiden valtionapujärjestelmällä tuetaan oppilaitosten korjaushankkeita ja uusien oppilaitosten rakentamista sekä koulutuksen tarpeista lähtevän pysyvän kouluverkon kehittämistä. Tavoitteena on kouluverkon tarkoituksenmukainen kehittäminen alue- ja väestöra-

kenteen pohjalta sekä kunta- ja palvelurakennemuutoksen tukeminen.

Kehitetään koulutukseen ja työelämään sijoittumista lisäämällä ohjaus- ja neuvontajärjestelmää lisäämällä eri viranomaisten yhteistyötä. Vahvistetaan etsivää nuorisotyötä osana nuorten koulutuspolkujen rakentamista. Nuorisotyössä painopisteenä on nuorten kasvu- ja elinolojen parantaminen, nuorten sosiaalinen vahvistaminen sekä aktiivisen kansalaisuuden edistäminen.

Liikuntatoimen alueella toteutetaan liikuntaa koskevan valtioneuvoston periaatepäätöstä. Tuetaan kuntien ja muiden yhteisöjen liikuntapaikkojen tarjontaa. Edistetään liikunnan paikallisen tason toimintaedellytyksiä ja monimuotoisen palvelutarjonnan rakentamista. Liikunta nähdään kunnallisena peruspalveluna ja osana hyvinvointipolitiikkaa. Arki- ja lähi-liikunnan olosuhteita kehittämällä lisätään liikunnan edellytyksiä väestön lähiympäristössä.

Kulttuuripalveluita tuotteistetaan, edistetään kulttuurivientiä ja kehitetään kansainvälisiä kulttuuritapahtumia. Vahvat tarinat ja pohjalaisuus brändinä hyödynnetään alueen veto-voiman lisäämisessä. Luovien alojen kehittämisessä panostetaan mm. kulttuuri-, matkailu- ja elämäntuotantoaloilla toimivien yritysten liiketoimintaosaamisen vahvistamiseen, kansainvälistymisvalmiuksiin ja yhteistyön tiivistämiseen. Maakuntaa markkinoidaan monipuolisena tapahtuma- ja elämysympäristönä. Tuetaan koulujen ympäristökasvatustyötä kulttuuriympäristöjen säilyttämiseksi.

Tuetaan seudullista kirjastoyhteistyötä, luodaan uusia logistisia ratkaisuja ja tuetaan kirjastoja ajantasaisen laite- ja viestintäinfrastruktuurin hankinnassa. Edistetään kirjastojen toimintaa kaikille ikäluokille avoimina oppimis-, toiminta- ja elämysympäristöinä. Tuetaan lasten ja nuorten kirjasto- ja elämysympäristöjen kehittämistä sekä kirjastojen mediakasvatustyön edistämistä. Tuetaan ajanmukaisten kirjastotilojen rakentamista ja kirjastoautojen uusimista. Osallistutaan lähialueyhteistyöhön ja opetusministeriön kirjastoalan kansainväliseen yhteistyöhön.

#### **Merkittävimmät kehittämishankkeet**

- Etelä-Pohjanmaan aikuiskoulutusstrategiaa ryhdytään laatimaan vuosille 2010-2015
- Koulutustarpeiden ennakoinnin kehittäminen
- Korkeakoulukonsortion suunnittelun ja toteutuksen käynnistäminen
- Työelämälähtöisten oppimisympäristöjen kehitystyö
- Seinäjoen kaupunginkirjasto (on jo lääninhallituksen ja OPM:n perustamishankkeissa)
- Rytmikorjaamon/rytmimusiikin kehittämiseen liittyvät hankkeet
- Luovien alojen kehittämisohjelman mukaiset hankkeet
- Etelä-Pohjanmaan monitoimiareena (Kuortane)

#### **4.1.6. Toimintalinja A6: Väestön ikääntyminen ja työvoimapolitiikka**

##### **Strategiset tavoitteet**

Työmarkkinoilla vallitsee kaksoishaaste: samanaikainen työttömyyden pitkittymisen uhka ja tiedossa oleva suuri työmarkkinoilta poistuvien joukko. Toimenpiteillä pitää pystyä vaikuttamaan työpaikkojen ja työnhakijoiden kohtaantoongelmaan. Ennakoinnin rooli korostuu.

##### **Keskeiset toimenpiteet**

Väestön ikärakenteesta johtuen Etelä-Pohjanmaan työvoiman määrän arvioidaan vähentyvän noin 1000 henkilön vuosivauhdilla. Pitkällä aikavälillä tämä on työmarkkinoiden toimivuuden suurin haaste.

Työttömien määrä on kasvanut voimakkaasti alkuvuoden ja sen arvellaan kasvavan edelleen vuonna 2010, mahdollisesti myös 2011. Työttömyyttä ei saa päästää pitkittymään vaan syrjäytymisen ehkäisemiseksi on aktivointiaste pidettävä mahdollisimman korkealla. Toimenpiteissä tähtäimenä on avoimille työmarkkinoille sijoittuminen, tarvittaessa pidemmillä toimenpiteiden yhdistämisillä.

Tärkeimpänä painopisteenä taantumassa on nuorten vastavalmistuneiden työllistymisen edistäminen. Kokemukset aikaisemmasta lamasta osoittavat, että laman keskelle valmistuneiden nuorten kiinnittyminen työmarkkinoille on edelleen huonompaa kuin esim. heitä vanhempien ikäluokkien. Näin ei saa tässä taantumassa käydä. TE-keskus käynnistää alle 30-vuotiaiden vastavalmistuneiden työllistämishankkeen tukemaan nuorten kiinnittymistä eteläpohjalaisille työmarkkinoille.

Kansallisella työllisyyspoliittisella avustuksella sekä ESR -rahoituksella kehitetään välityömarkkinoita. Kuntien kanssa käynnistetään keskustelut kuntouttavan työtoiminnan aktiivisesta toteuttamisesta. ELY-keskuksen vastuualueiden mahdollisuudet työllistää esim. ympäristötöihin selvitetään.

Työ- ja elinkeinotoimistoon ilmoitetut avoimet työpaikat täytetään viipymättä. Ammatillista ja alueellista liikkumista edistetään. Riittävän hyvän ja kattavan tieverkoston avulla turvataan osaltaan alueellista liikkuvuutta. TE-toimistojen ja ammatillisten oppilaitosten yhteistyön lisätään ura- ja rekrytointipalveluissa. Toimistojen toimintamalleja kehitetään edelleen vahvan alun toteuttamiseksi ja työttömyyden pitkittymisen ehkäisemiseksi Työ- ja elinkeinoministeriön henkilöasiakasstrategian mukaisesti. ESR -varoja suunnataan työttömien ammatillisen osaamisen lisäämiseen sekä ammatinvaihtamisen tukemiseen parantaen työttömien mahdollisuuksia talouden elpessä.

Työorganisaatioiden kehittämishankkeissa painotetaan ammatillisen osaamisen ja työhyvinvoinnin kehittämistä, jonka tavoitteena on yrittäjän ja työntekijöiden työssä jaksamisen edistäminen ja työurien pidentäminen.

### **Merkittävät kehittämishankkeet**

- Tekemällä tulevaisuuteen ESR-hanke: Hankkeen kohderyhmänä ovat nuoret alle 30-vuotiaat, ammatillisen koulutuksen suorittaneet työttömät työnhakijat. Kohderyhmänä ovat myös nuoret vajaakuntoiset työnhakijat.
- Työpajatoimintaa kehitetään osana välityömarkkinoita yhteistyössä ammatillisen koulutuksen kanssa. Tuetaan maakunnallisten verkostojen rakentamista ja pajatoiminnan vakiinnuttamista. Tavoitteen on, että pajatoimintaa kehitetään kokonaisuudeksi, joka sisältää erilaisia oppimis- ja osaisympäristöjä.

### **4.1.7. Toimintalinja A7: Maahanmuutto ja kotouttaminen**

Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on koordinaatiovastuu oman toimialueensa lisäksi Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimialueella maahanmuuttoon ja kotouttamiseen liittyvissä tehtävissä.

#### **Strategiset tavoitteet**

Etelä-Pohjanmaan kansainvälistymisen toimintaohjelma hyväksyttiin vuonna 2009. Sen yhtenä toimintalinjana on maahanmuutto ja kotouttaminen. Ohjelman mukaan maahanmuuton ja kotouttamisen keskeisiä tavoitteita ovat: Maahanmuuttajille tarkoitetut palvelut tuodaan lähelle tarvisijoita. Jokainen maahanmuuttaja on työperäinen maahanmuuttaja. Maahanmuuttajaperheitä tuetaan ja heidät otetaan yhteisön aktiivisiksi jäseniksi. Alueella kehitetään kansainvälistymisosaamista ja kunnioitetaan kulttuurien monimuotoisuutta. Lisätään yhteistyötä Pohjanmaan maakunnan kanssa maahanmuuttajien kotouttamiseen liittyvissä asioissa.

#### **Keskeiset toimenpiteet**

Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan alueella järjestetään yhteisiä koulutustilaisuuksia virkailijoille ja yhteistyötahoille. Maahanmuuttajien ja maahanmuuttoon liittyvien projektien yhteistyötä tiivistetään. Lisätään yhteistyötä maahanmuuttajien alkuopetuksen suunnittelussa ja kehittämisessä. Varaudutaan kasvavaan työperäisten maahanmuuttajien tarpeeseen. Lisätään vuorovaikutusta alueen kuntien kanssa. Hyödynnetään tehokkaasti EURES -järjestelmää Euroopan unionin maista tapahtuvassa rekrytoinnissa.

Etelä-Pohjanmaalla on käynnistynyt maahanmuuttajien ohjauskeskushanke ERKKI. Hankkeessa luodaan maahanmuuttajien palveluverkosto valtion, kuntien ja yhteisöjen yhteistoimin. Palveluverkoston kuuluvien palvelupisteiden ja kohtaamispaikkojen kautta maahanmuuttajat saavat tietoja yhteiskunnan tuista, koulutuksesta, avun tarjoajista ja harrastusmahdollisuuksista. Kohtaamispaikka mahdollistaa maahanmuuttajien omaehtoisien toiminnan ja vertaistuen saamisen. Kuntia palvelupisteet tukevat kotouttamishjelmien laadinnassa ja päivittämisessä sekä maahanmuuttajapalveluiden yleisessä suunnittelussa ja kehittämisessä. Yrityksiä palvelupiste auttaa mm. löytämään uusia työntekijöitä niin maakunnasta kuin ulkomailtakin.

Etelä-Pohjanmaalla järjestetään maahanmuuttajille Suomen kielen koulutusta sekä kotoutumiskoulutusta mahdollisimman lähellä asiakasta. Kehitetään maahanmuuttajiin kohdistuvaa ammattiin valmentavaa ja ammatillista koulutusta.

Seinäjoen kaupungilla on sopimus pakolaisten vastaanotosta Etelä-Pohjanmaalla. Uusia kuntia pyritään saamaan mukaan pitkäjänteiseen vastaanottotoimintaan.

### **Merkittävä kehittämishankkeet**

- Maahanmuuttajien ohjauskeskus Etelä-Pohjanmaalla -hanke ERKKI.
- Työperäistä maahanmuuttoa edistävä hanke, mikäli työvoiman tarve sitä edellyttää.

## **4.2. PAINOPISTE B: ILMASTONMUUTOKSEN HILLINTÄ JA KESTÄVÄN KEHITYKSEN EDISTÄMINEN**

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat sekä liikenne ja infrastruktuurivastualueilla hoidetaan oman toimialueen lisäksi Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimialueella ilmastomuutoksen hillintään ja kestävän kehityksen edistämiseen liittyvät tehtävät.

### **4.2.1. Toimintalinja B1: Kestävä yhdyskuntakehitys ja hyvä elinympäristö**

#### **Strategiset tavoitteet**

Kestävän yhdyskuntakehityksen ja hyvän elinympäristön merkitys on Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan asukkaiden hyvinvoinnin ja alueen kilpailukyvyyn kannalta keskeinen. Tavoitteena on eri keinoin vaikuttaa siihen, että yhdyskuntakehitys etenee suunnitelmallisesti huomioiden eri intressit. Alueidenkäytössä tehtävillä suunnitelmallisilla ratkaisuilla luodaan hyvää elinympäristöä sekä edistetään ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä kehitystä niin lyhyellä kuin pitkälläkin aikavälillä tarkasteltuna.

#### **Toiminnan tavoitteina ovat:**

- Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ohjaavat alueidenkäytön suunnittelua nostoen esiin mm. ilmastomuutoksen hillitsemiseksi ja ilmastomuutokseen sopeutumiseksi tehdyt linjaukset.
- Asukkaiden ja elinkeinoelämän tarvitsemien palveluiden, liikenteen, logistiikan ja teknisen huollon järjestäminen kestäväällä tavalla selvitetään sijoitusratkaisuja tehtäessä.
- Alueidenkäytön ratkaisuilla luodaan edellytyksiä uusiutuvia luonnonvaroja hyödyntävälle energiantuotannolle.
- Alueidenkäytössä otetaan huomioon tulvavaara-alueet. Uutta rakentamista ei tulvavaara-alueelle osoiteta kuin poikkeustapauksessa. Tällöinkin selvitetään ja esitetään ratkaisut tulvariskin hallitsemiseksi.
- Yhdyskuntarakenne tiivistyy ja uutta rakentamista ohjaavat

ajantasaiset kaavat. Samalla poikkeamislupiin ja suunnittelu-  
tarveratkaisuihin perustuva rakentaminen vähenee.

- Merkittävät luonto- ja ympäristöarvot sekä rakennetun ympäristön ja rakennusperinnön arvot säilyvät.
- Suunnittelussa huomioidaan melukysymykset ja liikenneturvallisuusasiat.
- Uudis- ja korjausrakentamisessa energiatehokkuus ja terveellisyys korostuvat.

#### **Keskeiset toimenpiteet**

Etelä-Pohjanmaan elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskus vie tavoitteita eteenpäin kuntien kehittämiskeskusteluissa, kaa-  
voitushankkeisiin ja maakuntien suunnitteluun liittyvän viran-  
omaisyhteistyön kautta sekä koulutustilaisuuksien yhteydessä.  
Tavoitteiden toteutumista edistetään myös yhteistyöhankkeiden ja rahoitustukiharkinnan yhteydessä.

Kuntien kanssa vuosittain käytävien maankäyttö- ja rakennus-  
lain mukaisten kehittämiskeskustelujen yhteydessä nostetaan  
esille kuntien yleiskaavoitustarpeita ja valtakunnallisten alu-  
eidenkäyttötavoitteiden merkitystä kunkin kunnan maapoli-  
tiikkaan ja alueidenkäytön suunnitteluun.

Kaavoitushankkeiden ohjauksessa painotetaan erityisesti val-  
takunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ja maakuntakaa-  
vojen merkitystä. Lisäksi ohjauksessa kiinnitetään erityistä  
huomiota tulvavaara-alueiden ja liikennekysymysten huomi-  
ointiin maankäytönratkaisuissa sekä kaavoitushankkeeseen  
nähdessä tasoltaan ja laajuudeltaan riittäviin selvityksiin. Kunti-  
en maankäyttöä ja rakentamista koskevien päätösten jälkival-  
vonnalla varmistetaan tärkeimpien kysymysten huomiointi.

Viranomaisyhteistyöllä edistetään kestävän yhdyskuntakehi-  
tyksen ja hyvän elinympäristön tavoitteiden huomiointia maa-  
kuntien suunnittelussa.

Koulutustilaisuuksia järjestämällä ja yhteistyöhankkeisiin asi-  
antuntijana osallistumalla vaikutetaan informaatio-ohjauksen  
keinoin tavoitteiden toteutumiseen kuntien suunnittelussa ja  
ratkaisuissa. Mm. liikenneverkkoon, joukkoliikenteeseen, kau-  
pan palveluverkkoon, ympäristöön, luontoon, vesihuoltoon  
ja vesivaroihin liittyvät yhteistyöhankkeet tuottavat tausta-  
aineistoa alueidenkäytön suunnittelulle.

Yritysten, maatalouden, vesihuollon ja rakennusperinnön hoi-  
don investointihankkeiden rahoitustuella on merkittävä vaiku-  
tus hankkeiden toteutumiseen. Rahoitustukiharkinnan kautta  
edistetään kestävää yhdyskuntakehitystä ja hyvän elinympäris-  
tön rakentamista.

### **4.2.2. Toimintalinja B2: Ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen**

#### **Strateginen tavoite I**

Edistetään energia-alan osaamista ja tekemistä ilmastonmuu-  
toksen hillinnän kansallisena ja kansainvälisenä toimijana alu-

een ominaispiirteiden kehitystä tukien. Suositetaan uusiutuvia  
energiälähteitä, energian säästämistä ja lisätään energiaoma-  
varaisuutta.

#### **Keskeiset toimenpiteet**

Suositaan tuulivoiman ja muun uusiutuvan energian tuo-  
tanta- ja käytön lisäämistä alueella, ottaen huomioon si-  
joitusalueen soveltuvuus ympäristön ja energiatuotannon  
tehokkuuden kannalta. Energiatehokkuuteen ja energian sääs-  
töön panostetaan koko ketjussa tuotannosta kulutukseen.  
Energiantuotantojärjestelmissä haetaan parhaita käyttäjä-  
kohtaisia ratkaisuja yhdyskuntien, haja-asutusalueiden, teol-  
lisuuden ja yksityistalouksien kannalta. Kehitetään metsien  
tuottoa alueellisten metsäohjelmien pohjalta energiantuotto  
huomioiden ja hyödyntäen alueen metsäenergiapotentiaali.  
Alueen turvevarojen energiatuotannossa hyödynnetään jo  
ojitettuja tai luonnontilaltaan merkittävästi muuttuneita ja  
käytöstä poistettuja soita. Asuntojen ja muiden tilojen läm-  
mitystekniikassa suositetaan kaukolämpöä ja muita energian  
kulutusta ja hiilidioksidipäästöjä säästäviä tekniikoita.

Kehitetään ja tuetaan energia- ja laitetuotanto-osaamista ja  
-yrittämistä. Yhteistyötä energiaklustereiden kanssa tuetaan ja  
tiivistetään yhteistyötä hajautetun energiantuotannon, sähkö-  
energiajärjestelmien, energiamarkkinoiden sekä energia-oma-  
varaisuuden osajaverkoston kanssa. Järjestetään alueellisia  
energia- ja ilmastoseminaareja.

#### **Merkittävät kehittämishankkeet**

- Energiayhteistyöhanke (kootaan yhteen maakuntien ener-  
giaosaamista yhteistyön ja työnjaon pohjalta)

#### **Strateginen tavoite II**

Kehitetään logistisia verkkoja ja parannetaan kevyen liikenteen  
ja joukkoliikenteen mahdollisuuksia, liikenneturvallisuutta  
ja liikkumisen hallintaa. Kehitetään logistisia ketjuja energiaa  
säästävän ja päästöjä vähän tuottavan liikennejärjestelmän  
suuntaan.

#### **Keskeiset toimenpiteet**

Tuetaan kestävän kehityksen mukaisen logistisen järjestelmän  
luomista alueelle, missä moninapaisuus erityispiirteenä. Tue-  
taan alueen liikennejärjestelyhankkeita, missä on kartoitettu  
ja otettu huomioon ilmastonmuutokseen, erityisesti sään-  
ääri-ilmiöihin, liittyvät riskialueet. Järjestetään liikenteen toi-  
mijoiden ja viranomaisten yhteisiä seminaareja.

#### **Merkittävät kehittämishankkeet**

- Logististen verkon kehittäminen (myös molempien liittojen  
tavoitteissa, meneillään olevat Vaasan tiepiirin ja LH:n hank-  
keet)

#### **Strateginen tavoite III**

Kehitetään alueen elinkeinotoimintoja sopeutumalla ilmas-  
tonmuutokseen, luonnon elinvoimaisuus ja ympäristöriskit  
huomioiden.

Edistetään tulvariskien hallintaa alueiden käytön suunnittelussa ja taataan yhtenäiset, laajat ja toimivat ekosysteemit. Ekosysteemien hiilensidontaa edistetään.

#### **Keskeiset toimenpiteet**

Maankäytön suunnittelussa ja rakentamisen ohjauksessa otetaan huomioon tulvavaara-alueet ja voimistuvat sään ääri-ilmiöt. Tulvariskien hallinnassa otetaan huomioon ja sovitetaan yhteen alueellinen vesienhoitosuunnitelma ja siihen sisältyvät toimenpideohjelmat. Kaavoissa sekä muussa alueiden käytön suunnittelussa kiinnitetään erityistä huomiota ekologisten käytävien toimivuuteen ja jatkuvuuteen maa-alueilla ja vesistöissä. Metsien käsittelyssä hyödynnetään alueellisia suunnitelmia ilmastomuutos huomioiden. Tuetetaan maa- ja metsätalouden tuotantosuuntien suunnittelua muuttuviin sääoloihin mukautuen. Vesien hoidon toimenpideohjelmissa kiinnitetään hoitotoimissa erityistä huomiota koko valuma-alueen ja vesistöketjun toimivuuteen.

#### **Merkittävät kehittämishankkeet**

- Hiilen sidonnan mittarihanke (uusi)
- Catermass-hanke (maaseudun kehittäminen happamilla sulfaattimaa-alueilla: yhteistyö B3)

### **4.2.3. Toimintalinja B3: Ympäristöhoito, suo- jelu ja tehokkuus**

#### **Strategiset tavoitteet I**

Edistetään luonnonvarojen kestäväää käyttöä, vähennetään jätteen määrää ja lisätään jätteiden hyödyntämistä.

#### **Keskeiset toimenpiteet**

Luonnonsuojelualueverkon tunnettavuutta lisätään ja alueiden palveluvarustusta kehitetään luontoharrastuksen ja -matkailun tarpeisiin. Luontomatkailun ja virkistyskäytön kehittämishankkeita käynnistetään. Huomioidaan pohjavesialueiden suojelutarve maa-ainesten ottotoiminnassa ja edistetään vanhojen soranottoalueiden kunnostamista. Pyritään ohjaamaan turvetuotantoa ojitetuille tai muuten luonnon-tilansa menettäneille soille. Tarpeettomasti ojitettujen soiden ennallistamista edistetään. Energiantuotantoa ohjataan uusiutuvien energialähteiden ja jätteiden hyödyntämiseen. Edistetään neitseellisten rakennusmateriaalien korvaamista kierrätysmateriaaleilla. Alueen jätehuoltoa kehitetään Etelä- ja Länsi-Suomen jätesuunnitelman (ELSU) mukaisesti. Edistetään ELYn vastuualueiden sekä ELYn ja AVIn välistä yhteistyötä erityisesti jätehuollon kehittämisessä. Vuonna 2016 yhdyskuntajätteistä sijoitetaan kaatopaikoille enää korkeintaan 20 %.

#### **Strategiset tavoitteet II**

Jatketaan vesienhoitotyötä ja ympäristön tilan seurantaan suunnitelmien mukaisesti

#### **Keskeiset toimenpiteet**

Läntisen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmaan pohjautuvat kahdeksan vesienhoidon toimenpideohjelmaa. Julkais-

taan ja käynnistetään niiden toimeenpano yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa mm. toteuttaen vesiensuojelu- ja vesistöjen kunnostushankkeita. Selvitetään purojen merkitystä vesiensuojelussa ja laaditaan purojen ja vesistöjen kunnostussuunnitelmia. Jokineuvottelukuntien ja -rahastojen toimintaa edistetään. Lisätään maatalouden ympäristötuen käyttöä ja vaikuttavuutta vesien tilan parantamisessa sekä pyritään vaikuttamaan ympäristötuen valtakunnalliseen kohdentamiseen siten, että alueemme jokivarsistot ja kotieläinkestittymät tulevat huomioitua. Selvitetään pohjavesialueilla sijaitsevia riskikohteita ja uudet riskitoiminnot ohjataan pohjavesialueiden ulkopuolelle. Suojelusuunnitelmien laatimista pohjavesialueille edistetään. Lisätään ympäristön tilan seurannan vaikuttavuutta tehostamalla tiedotusta ja kehittämällä seurantaan vastaamaan vesienhoidon tarpeita mm. varmistamalla laboratorion edellytykset laadukkaaseen ja tehokkaaseen toimintaan. Varmennetaan toiminnanharjoittajien tarkkailutulosten laatu ja arvioidaan siihen vaikuttavat tekijät. Ympäristötiedon ja -tietoisuuden tasoa nostetaan sekä edistetään eri toimijoiden yhteistyötä.

#### **Merkittävät kehittämishankkeet**

- Kartoitetaan happamia sulfaattimaita ja kehitetään happamuuden hallintamenetelmiä osallistuen Catermass-hankkeeseen sekä
- Käynnistetään maaperän alueellisen happamuusstrategian valmistelu.

#### **Strategiset tavoitteet III**

Tunnistetaan toimintojen ympäristövaikutukset ja riskit, vähennetään ympäristökuormitusta ja ehkäistään sen aiheuttamaa ympäristön pilaantumista.

#### **Keskeiset toimenpiteet**

Yhdennetään ja optimoidaan ympäristönsuojelun valvontame-  
nettelyt. Valvontaa priorisoidaan ympäristöriskeiltään ja -kuormituksestaan merkittävimpiin kohteisiin. Edistetään vaarallisten aineiden ja pienhiukkasten aiheuttamien riskien hallintaa.

Tunnistetaan toimenpiteitä varten haja-asutuksen jätevesi-  
kuormitukselle herkimmat alueet. Pohjavesien muodostu-  
minen ja hyvä laatu turvataan tärkeillä ja vedenhankintaan  
soveltuvilla pohjavesialueilla, mm. toteuttamalla pohjaveden-  
suojeluhankkeita. Tehostetaan pohjaveden tilan seuranta.

Pilaantuneiden maa- ja vesialueiden puhdistamista edis-  
tetään ja rajoitetaan niistä aiheutuvia riskejä. Edistetään eri  
toimijoiden yhteistyötä ELY-keskusten alueen ympäristöpoli-  
tiikan hoidossa.

### **4.2.4. Toimintalinja B4: Luonnonsuojelu**

#### **Keskeiset tavoitteet**

Luonnonsuojelun alalla Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökes-  
kuksen keskeisenä tavoitteena on luoda edellytyksiä luonnon  
monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttämiseksi ja luonnon  
tilan suotuisalle kehitykselle. Tarkoituksena on kehittää luon-

nonsuojelualueverkostoa ja tehostaa eliölajien suojelua. Tietopohjaa ja sen yhteiskäyttöä vahvistetaan. Toiminnassa pyritään laajaan yhteistyöhön muiden toimijoiden kanssa ja edistetään luonnonsuojelua osana alueen suunnittelua ja toimintaa.

#### **Keskeiset toimenpiteet**

Keskeisiä strategisia tavoitteita toteutetaan saattamalla loppuun luonnonsuojeluohjelmien ja Natura 2000-verkoston toteutus. Natura 2000-alueiden hoidon ja käytön suunnittelua ja suojelualueiden hoitoa edistetään priorisointisuunnitelmien pohjalta. Ympäristö- ja metsätoimijoiden yhteistyönä kehitetään luonnonsuojelualueverkostoa sekä talousmetsien hoitoa vapaaehtoisuuteen perustuen Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman 2008–2016 METSO:n mukaisesti. Maakuntakaavojen päivityksen yhteydessä laaditaan myös selvitys soidensuojelun täydennystarpeesta ja tarvittavista toimenpiteistä. Niin ikään selvitetään maakuntakaavoihin ja yleiskaavoihin sisältyvät suojelualuevaraukset sekä niiden toteuttamistarpeet ja edellytykset.

Eliölajien suojelua edistetään vuonna 2010 valmistuvan uhanalaistarkastelun ja kansainvälisten EY-velvoitteiden pohjalta. Päivitetään uhanalaisten putkilokasvien ja lintujen alueelliset priorisointisuunnitelmat. Kehitetään vieraslajien torjuntaa alueella selvittämällä lajien levinneisyyttä ja käynnistämällä torjuntahankkeita. Turvataan vuonna 2008 valmistuneen luontotyyppien uhanalaisuustarkastelun pohjalta alueen uhanalaisimmat luontotyyppit mm. alueidenkäyttöhankkeita ohjaamalla. Erityispainopisteenä ovat pienvedet, suot, maankohoamisrannikon luontotyyppit ja perinnebiotoopit. Viimeksi mainittujen hoitoa tehostetaan hyödyntämällä maatalouden ympäristötukijärjestelmän mahdollisuuksia. Luonnonsuojelulain mukaisten maisemahoitoalueiden perustamista tuetaan.

#### **Merkittävät kehittämishankkeet**

Hankkeiden, suunnitelmien ja ohjelmien vaikutusten arviointia ja haittojen minimointia tehostetaan luonnon monimuotoisuuteen liittyvissä kysymyksissä. Luontonäkökohdat pyritään saamaan mukaan suunnitteluun mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Selvitetään, miten luontoon liittyvää osaamista ja tietopohjaa voidaan parantaa ja luontotietoa levittää tehokkaammin.

Pyritään edistämään maamme toisen maisemahoitoalueen Hyypänjokilaakson käyttö- ja hoitosuunnitelman toteutumista.

### **4.2.5. Toimintalinja B5: Vesivarojen käyttö ja hoito**

#### **Strategiset tavoitteet**

Vesivarojen käyttö ja hoito käsittää sekä vesistöjä että vesihuoltoa koskevia tehtäviä ja toimia. Painopistealueet molemmissa maakunnissa ovat:

- Varaudutaan tulvariskeihin laatimalla EU:n tulvadirektiivin

vaatimat selvitykset ja suunnitelmat, määrittämällä vesistöistä johtuvia reunaehtoja maankäytön suunnitteluun sekä toteuttamalla asutuksen tulvasuojelua parantavia valtion osarahoitteisia hankkeita.

- Ylläpidetään toteutettujen ja käytössä olevien tulvasuojelujärjestelmien toimivuutta ja ajanmukaisuutta Etelä-Pohjanmaalla sekä hoidetaan akuuttia tulvantorjuntaa yhteistyössä pelastusviranomaisten kanssa.
- Parannetaan vesistöjen tilaa ja käytettävyyttä valtion osarahoitteisilla vesistökunnostuksilla.
- Kehitetään asiantuntijaohjauksella ja valtion rahoitustuella yhdyskuntien vesihuoltoa sekä parannetaan vesihuollon toimintavarmuutta.
- Edistetään jätevesien viemärintiä ja yhteiskäsittelyn laajentamista.

#### **Keskeinen toiminta**

Alustavien tulvariskiarvioiden laatiminen ja niiden perusteella vesistöjen nimeämisen merkittäviksi tulvariskialueiksi. Kuntien maankäytön suunnitteluun osallistutaan määrittelemällä vesistöjen lähialueelle tulvien kannalta alimpia sallittuja rakentamiskorkeuksia. Hoidetaan toteutettujen tulvasuojelujärjestelmiin liittyvää säännöstelyä, rakenteiden kunnossapitoa ja patoturvallisuutta Etelä-Pohjanmaalla sekä tulvien vaatimaa operatiivista tulvantorjuntaa. Toteutetaan tulvasuojelu- ja vesistöjen kunnostushankkeita yhteistyössä kuntien ja hyödynsaajien kanssa.

Vesihuollon tehtäväalueella osallistutaan yhteistyössä kuntien ja vesihuoltolaitosten kanssa laaja-alaiseen vesihuollon yleissuunnitteluun, jonka kautta nousevat esiin vesihuollon kehittämiseksi ja toimivuuden turvaamiseksi tarpeelliset hankkeet. Yhteistyössä kuntien kanssa tehtävien pohjavesialueiden rajausten tarkistusten sekä suojelu- ja kunnostussuunnitelmien laatimisen avulla turvataan pohjavesialueiden säilyminen tulevaisuudessakin vedenhankintaan soveltuvina. Edistetään taajamien ja haja-asutuksen asianmukaista jätevesien käsittelyä. Ohjataan valtion rahoitustukea tavoitteiden mukaisten vesihuoltohankkeiden toteuttamiseen.

#### **Merkittävät kehittämishankkeet**

- Vesistöjä koskevassa toiminnassa keskeisimpinä kehittämishankkeina voidaan pitää valtion velvoitteena olevien, toteutettujen tulvasuojelujärjestelmien ylläpitoedellytysten varmistamista (Etelä-Pohjanmaa) sekä tulvariskien hallintaan tähtäävän EU:n tulvadirektiivin toimeenpanoa.
- Vesihuoltotehtävissä keskeisimpiä kehittämishankkeita ovat vesihuollon alueellisissa yleissuunnitelmissa esiin nousseiden vesihuoltohankkeiden toteuttaminen.

## 5. RAHOITUSTAULUKOT

## 5.1. ETELÄ-POHJANMAAN ELY-KESKUKSEN MÄÄRÄRAHAT

ELY -KESKUSTEN MÄÄRÄRAHAT, MILJ.€								
Tarkkuus 1 000 euroa esim. 1,234 milj.€.			Maakunta: Etelä-Pohjanmaa					
Hallinnonala	Momentin nro	Momentin nimi	Lähtötaso 2009	Esitys 2010	Esitys 2011	Esitys 2012	Esitys 2013	Esitys 2014
SM	26.40.30	Valtion korvaukset kunnille	0,400	0,400	0,400	0,400	0,400	0,400
MMM	30.20.43	Maatalouden ympäristötuki, eläinten hyvinvointia edistävät tuet ja ei-tuotannolliset investoinnit	30,800	31,000	31,000	31,000	31,000	31,000
	30.20.49	Maaseutuelinkeinoiminnan korkotuki	1,4	2,100	2,100	1,900	1,900	1,700
	30.40.20	Kalakannan hoitovelvoitteet	0,060	0,093	0,096	0,074	0,080	0,060
	30.40.51	Kalatalouden edistäminen	0,077	0,080	0,080	0,080	0,080	0,080
	30.40.77	Kalataloudelliset rakentamis- ja kunnostushankkeet	0	0,010	0,010	0,010	0,010	0,010
	30.50.20	Vesivarojen käytön ja hoidon menot	2,325	3,175	3,190	3,195	3,200	3,205
	30.50.31	Vesihuollon ja tulvasuojelun tukeminen	2,120	1,140	2,575	2,065	3,290	2,530
LVM	31.10.20	Perusväylänpito (sisältää alueelliset investoinnit)	27,810	25,179	30,000	30,000	30,000	30,000
	31.10.50	Valtionapu yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen	1,285	1,285	0,720	0,720	0,720	0,720
	31.10.76	Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset	1,900	1,900	1,900	1,900	1,900	1,900
	31.30.63	Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen	1,563	1,583	1,600	1,600	1,600	1,600
TEM	32.20.45	Yritysten tutkimus- ja kehittämishankkeiden valmistelu	0,345	0,400	0,400	0,400	0,400	0,400
	32.20.43	Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin	0,200	0,200	0,200	0,200	0,200	0,200
	32.30.45	Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen	1,891	2,100	2,100	2,100	2,100	3,500
	32.30.51	Työllistämis-, koulutus- ja erityistoimet	13,122	15,600	15,850	14,950	14,500	13,950
	32.30.64	Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin	2,138	3,500	1,500	1,500	1,500	1,500
	32.60.40	Energiatuki	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000
YM	35.10.21	Eräät luonnonuojelun menot	0,030	0,050	0,050	0,100	0,100	0,100
	35.10.61	Ympäristönsuojelun edistäminen	0,050	0,110	0,120	0,150	0,200	0,250
	35.10.63	Luonnonuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot	0,500	1,400	0,800	0,000	0,000	0,000
	35.10.77	Ympäristötyöt	0,160	0,465	1,745	1,125	0,340	0,625
	35.20.64	Avustukset rakennusperinnön hoitoon	0,060	0,100	0,120	0,140	0,140	0,140
OPM	29.80.34	Valtionosuus ja -avustus yleisten kirjastojen perustamiskustannuksiin	2,905	1,033	2,500	2,500	2,500	2,500
	29.90.50	Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen						
		Liikuntapaikkarakentaminen, osittain	1,050	1,100	1,100	1,100	1,100	1,100
		Lasten ja nuorten liikunnan kehittäminen, osittain	0,020	0,050	0,050	0,050	0,050	0,050
OPM	29.91.50	Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot nuorisotyön edistämiseen						
		Kerhotoiminnan tukemiseen	0,046	0,047	0,048	0,049	0,050	0,050
		Nuorisotyön alueellinen kehittämisraha	0,038	0,040	0,045	0,045	0,050	0,050
OPM	29.91.51	Nuorten työpajatoiminta ja ehkäisevä huumetyö						

	Nuorten työpajatoiminnan tukemiseen	0,289	0,300	0,320	0,320	0,320	0,320
	Etsivä työparitoiminta (Päätös OPM:ssa Määräraha 2011 asti)	0,090	0,115	0,115			

	Valtion rahoitus yhteensä	93,674	95,555	101,734	98,673	98,730	98,940
	Kuntien rahoitus (arvio)	11,109	7,044	10,596	9,381	9,785	9,385
	Julkinen rahoitus yhteensä	104,783	102,599	112,330	108,054	108,515	108,325
	Yksityinen rahoitus (arvio)	8,760	9,271	9,271	9,271	9,271	12,538
	<b>RAHOITUS YHTEENSÄ</b>	<b>113,543</b>	<b>111,871</b>	<b>121,601</b>	<b>117,325</b>	<b>117,786</b>	<b>120,863</b>

## 5.2. ETELÄ-POHJANMAAN ELY-KESKUKSEN VALTUUDET

ELY -KESKUSTEN VALTUUDET, MILJ.€.								
Tarkkuus 1 000 euroa esim. 1,234 milj.€.			Maakunta: Etelä-Pohjanmaa					
Hallinnonala	Momentin nro	Momentin nimi	Lähtötaso 2009	Esitys 2010	Esitys 2011	Esitys 2012	Esitys 2013	Esitys 2014
TEM	32.30.51	Työllistämis-, koulutus- ja erityis-toimet	3,500	4,700	4,800	4,800	4,700	4,700
YM	35.10.63	Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot	0,500	0,250	0,250	0,200	0,000	0,000

	Valtion rahoitus yhteensä	4,000	4,950	5,050	5,000	4,700	4,700
	Kuntien rahoitus (arvio)	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	Julkinen rahoitus yhteensä	4,000	4,950	5,050	5,000	4,700	4,700
	Yksityinen rahoitus (arvio)	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	<b>RAHOITUS YHTEENSÄ</b>	<b>4,000</b>	<b>4,950</b>	<b>5,050</b>	<b>5,000</b>	<b>4,700</b>	<b>4,700</b>

### 5.3. MUUT MAAKUNTAOHJELMAN TOTEUTTAMISEN KANNALTA KESKEISET MÄÄRÄRAHAT

MUUT MAAKUNTAOHJELMAN TOTEUTTAMISEN KANNALTA KESKEISET MÄÄRÄRAHAT, MILJ.€.								
Tarkkuus 1 000 euroa esim. 1,234 milj.€.			Maakunta: Etelä-Pohjanmaa					
Hallinnonala	Momentin nro	Momentin nimi	Lähtötaso 2009	Esitys 2010	Esitys 2011	Esitys 2012	Esitys 2013	Esitys 2014
TEM	32.50.43	Maakunnan kehittämisraha (yhteensä)	1,796	2,150	2,360	2,365	2,370	2,380
		- OSKE	0,330	0,350	0,360	0,365	0,370	0,380
		- Ohjelmiin sitomaton (sis. KOKO-rahoituksen)	1,466	1,800	2,000	2,000	2,000	2,000
TEM	32.20.20	Julkinen tutkimus- ja kehittämistoiminta	0,500	1,000	1,500	1,500	1,500	2,000
	32.20.40	Avustukset teknologiseen tutkimuk., kehit. ja innovaatiotoim.	3,500	3,750	3,750	4,000	4,250	4,500
	32.20.83	Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan	1,000	1,500	1,500	1,500	1,750	1,750
LVM	31.10.78	Eräät väylähankkeet						
		- Seinäjoen itäinen ohikulkutie	0	0,000	5,000	25,000	25,000	5,000
		- Nurmo-Lapua välin ohituskaistaparit	0	0,000	5,000	40,000	15,000	0,000
		- Jalasjärven risteysjärjestelyt (vt 19 / vt 3)	0	0,000	2,000	5,000	8,000	0,000
LVM	31.10.41	Valtionapu eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon	2,766	3,700	1,200	1,200	1,200	1,200
		- Kunnossapitohallin rakentamisen osuus	0	2,700	0,000	0,000	0,000	0,000
LVM	31.10.79	Jälkirahoitus- ja elinkaarirahoitushankkeet						
		- Päärata Seinäjoki-Oulu (ei maakunnallistettu)	90,000	90,000	90,000	90,000	90,000	90,000
OPM	29.40.30	Valtionosuus ja -avustus kunnallisten ja yksityisten ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin	0,500	0,550	0,700	0,700	0,700	0,700
	29.10.34	Valtionosuus oppilaitosten perustamiskustann.	5,095	2,465	1,120	5,000	5,000	5,000
	29.40.50	Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan	1,900	3,200	3,200	3,200	3,200	3,200
	29.40.30	Valtionosuus ja -avustus amk:n käytt.kust./t&k-toiminta	0,500	0,700	0,700	0,700	0,700	0,700
		Valtion osallistuminen korkeakoulusäätiön pääoman kartuttamiseen		1,200	1,200	1,600	1,600	1,600
STM	33.60.63	Valtionav. sosiaalialan osaamiskeskustoimintaan (Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan yhteinen osuus)	0,294	0,294	0,294	0,294	0,294	0,294
YM	35.20.37	Avustukset kuntien kaavoitukseen ja maankäytön ohjaukseen	0	0,020	0,020	0,020	0,020	0,020
		MAKERAn avustukset	9,600	16,000	16,000	15,000	14,000	8,000

Valtion rahoitus yhteensä	117,451	126,529	135,544	197,079	174,584	126,344
Kuntien rahoitus (arvio)	7,192	5,552	3,725	7,782	7,787	7,797
Julkinen rahoitus yhteensä	124,643	132,081	139,269	204,861	182,371	134,141
Yksityinen rahoitus (arvio)	7,990	9,945	10,045	10,550	11,450	11,890
<b>RAHOITUS YHTEENSÄ</b>	<b>132,633</b>	<b>142,026</b>	<b>149,314</b>	<b>215,411</b>	<b>193,821</b>	<b>146,031</b>

## 5.4. EU-OHJELMIEN RAHOITUS

EU-OHJELMIEN RAHOITUS, MILJ. €								
Tarkkuus 1 000 euroa esim. 1,234 milj.€.			Maakunta: Etelä-Pohjanmaa					
Hallinnonala	Momentin nro	Momentin nimi ja toteutettava ohjelma	Lähtötaso 2009	Esitys 2010	Esitys 2011	Esitys 2012	Esitys 2013	Esitys 2014
MMM	30.10.61	EU:n osallistuminen maaseudun kehittämiseen / Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma	9,209	5,358	5,046	4,299	3,355	3,150
	30.10.62	Valtion rahoitusosuus EU:n osaksi rahoittamasta maaseudun kehittämisestä / Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma	10,118	5,887	5,544	4,723	3,628	3,850
	30.40.62	Elinkeinokalatalouden markkinoinnin ja rakennepolitiikan edistäminen	0,260	0,260	0,260	0,260	0,260	0,260
		<i>EKTR</i>	<i>0,120</i>	<i>0,120</i>	<i>0,120</i>	<i>0,120</i>	<i>0,120</i>	<i>0,120</i>
		<i>Kansallinen</i>	<i>0,140</i>	<i>0,140</i>	<i>0,140</i>	<i>0,140</i>	<i>0,140</i>	<i>0,140</i>
TEM	32.50.64	EU:n rakennerahastojen ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007—2013	13,106	13,076	11,520	10,150	10,150	10,150
		<i>EU:n rahoitus:</i>	<i>6,333</i>	<i>6,438</i>	<i>5,551</i>	<i>4,900</i>	<i>4,900</i>	<i>4,900</i>
		EAKR -toimenpideohjelma:	3,305	3,410	2,844	2,400	2,400	2,400
		Manner-Suomen ESR -toimenpideohjelma:	3,028	3,028	2,707	2,500	2,500	2,500
		- <i>Valtakunnallinen</i>	<i>1,400</i>	<i>1,400</i>	<i>1,300</i>	<i>1,300</i>	<i>1,300</i>	<i>1,300</i>
		- <i>Alueellinen</i>	<i>1,628</i>	<i>1,628</i>	<i>1,407</i>	<i>1,200</i>	<i>1,200</i>	<i>1,200</i>
		<i>Valtion rahoitus:</i>	<i>6,773</i>	<i>6,638</i>	<i>5,969</i>	<i>5,250</i>	<i>5,250</i>	<i>5,250</i>
		EAKR -toimenpideohjelma:	3,366	3,481	2,912	2,450	2,450	2,450
		Manner-Suomen ESR -toimenpideohjelma:	3,407	3,157	3,057	2,800	2,800	2,800
		- <i>Valtakunnallinen</i>	<i>1,600</i>	<i>1,600</i>	<i>1,500</i>	<i>1,500</i>	<i>1,500</i>	<i>1,500</i>
		- <i>Alueellinen</i>	<i>1,807</i>	<i>1,557</i>	<i>1,557</i>	<i>1,300</i>	<i>1,300</i>	<i>1,300</i>
		EU:n rahoitus yhteensä	15,662	11,916	10,717	9,319	8,375	8,170
		Valtion rahoitus yhteensä	17,031	12,665	11,653	10,113	9,018	9,240
		Kuntien rahoitus (arvio)	4,110	3,407	3,111	2,818	2,721	2,720
Julkinen rahoitus yhteensä	36,803	27,988	25,481	22,250	20,114	20,130		
Yksityinen rahoitus (arvio)	25,123	32,857	21,838	20,552	18,229	15,156		
<b>RAHOITUS YHTEENSÄ</b>	<b>61,926</b>	<b>60,845</b>	<b>47,319</b>	<b>42,802</b>	<b>38,343</b>	<b>35,286</b>		





Etelä-Pohjanmaan liitto

Kampusranta 9 C, 4. kerros  
PL 109, 60101 Seinäjoki

Puhelin: 020 124 4100

Faksi: 020 124 4150

Sähköpostiosoitteet:

[kirjaamo@etela-pohjanmaa.fi](mailto:kirjaamo@etela-pohjanmaa.fi)

[neuvonta@etela-pohjanmaa.fi](mailto:neuvonta@etela-pohjanmaa.fi)

Henkilökunnan sähköpostiosoitteet ovat muotoa  
[etunimi.sukunimi@etela-pohjanmaa.fi](mailto:etunimi.sukunimi@etela-pohjanmaa.fi)

[www.epliitto.fi](http://www.epliitto.fi)



## Etelä-Pohjanmaan liitto

